

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Právnická fakulta

Katedra trestního práva

DIPLOMOVÁ PRÁCE

TREST SMRTI

Jméno diplomanta:	Jana Němcová
Ročník:	5.
Adresa:	Mokré 59 České Budějovice 370 01
Vedoucí diplomové práce:	prof. JUDr. Oto Novotný, CSc.

Prohlašuji, že tuto diplomovou práci jsem zpracovala samostatně a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala, způsobem ve vědecké práci obvyklým.

V Mokrém 15. 6. 2008

.....

Podpis

Poděkování:

Touto cestou bych ráda poděkovala vedoucímu mé diplomové práce prof. JUDr. Otovi Novotnému, CSc. za odborné vedení, poskytnutí podnětných rad a trpělivost při vypracování práce.

Seznam použitých zkratk a symbolů

LPS	Listina základních práv a svobod, vyhlášená předsednictvem České národní rady dne 16. 12. 1992 jako součást ústavního pořádku České republiky (č. 2/1993), ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.
Ústava	Ústava České republiky (ústavní zákon č. 1/1993 Sb., ve znění ústavního zákona č. 347/1997, ústavního zákona č. 300/2000 Sb., ústavního zákona č. 395/2001 Sb., ústavního zákona č. 448/2001 Sb., ústavního zákona č. 515/2002 Sb.
Zák. mládeže	zákon č 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů.
Trestní zákon	zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.
Trestní řád	zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů.

Obsah

1.0	ÚVOD	9
2.0	POJEM A ÚČEL TRESTU	10
2.1	POJEM TRESTU	10
2.2	ÚČEL TRESTU.....	12
3.0	TREST SMRTI.....	15
3.1	HISTORIE TRESTU SMRTI	15
3.2	ZPŮSOBY POPRAV	19
3.2.1	<i>Zvířata jako popravčí.....</i>	<i>19</i>
3.2.2	<i>Podříznutí hrdla</i>	<i>20</i>
3.2.3	<i>Rozpárání břicha.....</i>	<i>20</i>
3.2.4	<i>Volným pádem ke smrti</i>	<i>20</i>
3.2.5	<i>Estrapáda</i>	<i>21</i>
3.2.6	<i>Smrtící půst.....</i>	<i>21</i>
3.2.7	<i>Ukamenování.....</i>	<i>21</i>
3.2.8	<i>Ukřižování</i>	<i>22</i>
3.2.9	<i>Pohřbení za živa</i>	<i>22</i>
3.2.10	<i>Upálení.....</i>	<i>23</i>
3.2.11	<i>Utopení.....</i>	<i>24</i>
3.2.12	<i>Garota</i>	<i>25</i>
3.2.13	<i>Gilotina, setnutí hlavy</i>	<i>25</i>
3.2.14	<i>Setnutí hlavy mečem.....</i>	<i>26</i>
3.2.15	<i>Oběšení.....</i>	<i>26</i>
3.2.16	<i>Elektrické křeslo.....</i>	<i>28</i>
3.2.17	<i>Plynová komora.....</i>	<i>29</i>
3.2.18	<i>Smrtící injekce.....</i>	<i>30</i>
3.2.19	<i>Zastřelení popravčí četou.....</i>	<i>30</i>
3.3	TREST SMRTI VE SPOJENÝCH STÁTECH AMERICKÝCH	33
3.4	ZRUŠENÍ TRESTU SMRTI V JEDNOTLIVÝCH ZEMÍCH	34
4.0	POLEMKA O TRESTU SMRTI	37
4.1	ODSTRAŠUJÍCÍ ÚČINEK	38
4.2	GENERÁLNĚ PREVENTIVNÍ FUNKCE TRESTU	40
4.3	ARGUMENT POJISTKY	43

4.4	ARGUMENT ODPLATY	45
4.5	EKONOMICKÝ ARGUMENT	46
5.0	PROFIL SÉRIOVÝCH VRAHŮ	47
6.0	DĚJINY TRESTU SMRTI V ČESKÝCH ZEMÍCH.....	49
7.0	MEZINÁRODNÍ PRÁVO TÝKAJÍCÍ SE TRESTU SMRTI.....	53
7.1	V RÁMCI OSN	53
7.2	NA EVROPSKÉ ÚROVNI	56
7.3	AMERICKÁ KONVENCE O LIDSKÝCH PRÁVECH.....	57
8.0	TREST SMRTI V PRÁVNÍM ŘÁDU ČESKÉ REPUBLIKY.....	58
9.0	ALTERNATIVY TRESTU SMRTI	60
10.0	ANOTACE.....	63
11.0	ZÁVĚR.....	69
12.0	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	70
13.0	SEZNAM PŘÍLOH.....	74

1.0 Úvod

Oprávněnost trestu smrti je již po staletí diskutovaným problémem, a to nejen z hlediska trestního práva, ale i etického, filozofického, morálního, náboženského či lékařského. Téma trestu smrti se znovu dostává do popředí zájmu české veřejnosti, zejména v souvislosti s vraždou Jana Rokose vlastní matkou, s heparinovým vrahem Petrem Zelenkou a sexuální vraždou Jakuba Šimánka.

Cílem diplomové práce je prozkoumat tuto problematiku, zhodnotit odborné diskuze a veřejné mínění, charakterizovat používané argumenty zastánců i odpůrců trestu smrti a vývoj legislativního řešení otázky trestu smrti v našem státě s přihlédnutím k vývoji v Evropě a ve světě.

Pro uvedení tématu je nejprve rozveden pojem a účel trestu všeobecně, následující kapitola se věnuje trestu smrti z historického hlediska. Další část je zaměřena na způsoby poprav, které lidstvo používalo v minulosti a na tzv. moderní metody, mezi něž se řadí gilotina, zastřelení, elektrické křeslo, plynová komora a smrtící injekce. Nelze říci, že by jakýkoliv způsob poprav byl humánní, ospravedlnitelný pro ukončení lidského života. Stručně je pojednáno o trestu smrti v USA a rozebráno zrušení trestu smrti v jednotlivých státech ve světě.

Jednou ze stěžejních kapitol je polemika o trestu smrti, kde jsou porovnány názory zastánců a odpůrců absolutního trestu. Dále poukazuje na nenapravitelnost justičních omylů a rozpor s mravními zásadami. Nastínění profilu sériových vrahů, kteří jsou nejčastěji adepty na eventuální trest smrti, má ukázat vlivy formující tyto pachatele.

Vzhledem k tomu, že náš stát je součástí celosvětového společenství a je ovlivněn právem mezinárodním i evropským, je k této problematice přihlédnuto při přechodu od dějin trestu smrti na území českého státu k současnému trestu v právním řádu České republiky.

Zákon č.175/1990 Sb. zrušil trest smrti. Do českého právního řádu byly zavedeny trest odnětí svobody nad patnáct až do dvaceti pěti let a trest odnětí svobody na doživotí.

Zhodnocení využití alternativních trestů je námětem další kapitoly, po níž následuje shrnutí poznatků této diplomové práce a stručný závěr.

2.0 Pojem a účel trestu

2.1 Pojem trestu

Trest je opatřením státního donucení, jímž se působí určitá újma za spáchaný trestný čin jeho pachateli. Je ukládán jménem státu k tomu povolány soudy v trestním řízení. Jedná se o zákonem stanovený právní následek za určité protiprávní jednání. Trestem se vyslovuje společenské odsouzení činu a jeho pachatele.

V našem trestním právu stát využívá trest k ochraně zájmů chráněných trestním zákonem, k ochraně společnosti před trestnými činy a jejich pachateli.

Hlavním znakem trestu je způsobení újmy určité osobě, jedná se o závažné zásahy do občanských práv, zejména do svobody osobní či vlastnického práva. Český trestní zákon vychází z myšlenky, že základním cílem trestu je ochrana společnosti před trestnými činy a jejich pachateli směřující k tomu, aby trestné činy nebyly páčány vůbec nebo alespoň v co nejmenší míře.

Trest za čin, na němž lpí vina, spočívá v právní újmě, která je pachatelem pocíťována jako zlo a podle vůle zákonodárce má být jako taková přijímána.¹

V knize Historie trestu smrti je trest definovaný jako sankce, kterou stát vykonává na pachateli kriminálního činu. Kriminální čin je jakýkoli skutek, který stát jako kriminální stanovil či definoval. V prehistorických společnostech provinilce soudila i trestala společnost a kriminální čin se považoval za nebezpečný pro celou komunitu. S rozšiřováním osídlení rostla i potřeba pevných společenských struktur a pomstu jednotlivce či klanu nahradil státní trest. Kriminální čin byl stále ještě definovaný jako skutek, který ohrožoval stabilitu společnosti, ale zároveň se mnohem víc ztotožňoval se skutkem, který ohrožoval ekonomickou a politickou moc vládnoucí vrstvy.²

V socialistickém trestním právu má trest výrazně třídní charakter, neboť slouží k ochraně zájmů vládnoucí třídy jako nejostřejší prostředek státního donucení.

Druh a výměra trestu musí vycházet ze zákonných ustanovení, musí brát zřetel na nebezpečnost trestného činu pro společnost, osobu pachatele a další okolnosti případu.

¹⁾ JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo hmotné, str. 336

²⁾ LYONS, L. Historie trestu, justiční tresty od dávných dob po současnost, str. 7

Podstatou trestu je újma ukládaná soudem osobě pachatele trestného činu. Trestní zákon ani zákon o soudnictví ve věcech mládeže nepřipouští uložení trestu (trestního opatření) jedné osobě za čin, který spáchala osoba jiná, odlišná od toho, komu byl trest uložen. Jsou založeny na principu individuální trestní odpovědnosti. V českém trestním právu není zakotvena odpovědnost kolektivní.

V souladu s ustanovením čl. 7 LPS je zakázáno kruté, nelidské nebo ponižující zacházení nebo trest, přičemž § 23 odst. 2 trestního zákona a § 24 odst. 2 zák. mládeže ještě doplňují, že výkonem trestu (trestního opatření u mladistvých) nesmí být snížena lidská důstojnost. V tomto ustanovení se projevuje zásada humanismu trestního práva.

Trest může být uložen pachateli trestného činu jen na základě zákona a pouze zákon stanoví, které jednání je trestním činem a jaký trest, jakož i jaké jiné újmy na právech nebo majetku, lze za jeho spáchání uložit (viz čl. 39 LPS) – zásada *nulla poena sine lege*.

Podle § 90 Ústavy a čl. 40 odst. LPS o trestu za trestné činy rozhoduje pouze soud.

Pojem trestu tedy můžeme shrnout:

- jde o prostředek státního donucení,
- lze jej uložit výlučně pachateli trestného činu,
- trest ukládají výhradně soudy,
- trestem je pachateli trestného činu způsobena újma.³

Pohrůžkou trestem, ukládáním a výkonem trestů a ochranných opatření poskytuje stát ochranu základním právním hodnotám. Stát jimi chrání zájmy společnosti, ústavní zřízení České republiky a oprávněné zájmy fyzických a právnických osob.

³⁾ JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo hmotné, str. 338

2.2 Účel trestu

Otázka účelu trestu přesahovala odedávna sféru zájmů právníků a kriminalistů. Vzbuzovala pozornost filozofů, teologů, pedagogů, etiků i široké veřejnosti.⁴

Problematika účelu trestu je do značné míry totožná s problematikou účelu trestního práva, s otázkami smyslu a funkce trestní represe. Účelem trestu je přispět k boji se zločinností, chránit společnost před trestnými činy, odvracet trestné činy směřující proti právům a svobodám občanů, zabraňovat pachatelům v další trestné činnosti, vychovat je v řádné občany, napravit je, působit výchovně i na ostatní členy společnosti. Jeho hlavním úkolem je však chránit společnost před trestnými činy a jejich pachateli.⁵

Prioritou trestání by neměla být ani pomsta ani odplata ani uspokojení veřejného mínění či zadostiučinění poškozeného. Tresty by měly být společnosti užitečné tím, že ji chrání před kriminalitou, základní funkcí trestů musí být ochrana společnosti. To platí pro všechny tresty bez rozdílu jejich druhu, trest smrti nevyjímaje.⁶

V historii o pojetí smyslu trestu, důvodů a účelu trestání v rámci právního řádu existovaly a existují dvě základní koncepce. Jsou to teorie absolutní, reprezentovaná teorií odplaty, a teorie relativní, jejímž představitelem je např. teorie prevence.⁷

Jako teorie absolutní, jsou označovány takové, které nespojují s ukládáním trestu žádné další úkoly, zastávají názor, že trest má účel sám v sobě, jako spravedlivá odplata. Odtud heslo: „*punitur, quia peccatum est*“.⁸

Relativní teorie spojují ukládání trestu s myšlenkou „*punitur, ne peccetur*“, trestá se, aby nebylo pácháno zlo. Vidí smysl trestu v ochraně společnosti a v polepšování zločince. Na místo imperativu „Vina vyžaduje trest“, představující teorii odplaty, přichází jiný imperativ: „Nemoc vyžaduje léčení“. C. Beccaria na svou dobu velmi pokrokově konstatoval, že odstrašující účinek nespočívá v přísnosti, ale v neodvratnosti trestu.

Smíšené (slučovací) teorie se pak snaží o spojení odplatné i účelové funkce trestu a o zmírnění nedostatků obou teorií.⁹

⁴ SOLNAŘ, V. Tresty a ochranná opatření, str. 17

⁵ NOVOTNÝ, O. O trestu a vězeňství, str. 7

⁶ NOVOTNÝ, O. Trest smrti a platné právo, Právník 6/1967

⁷ JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo hmotné, 336-7

⁸ SOLNAŘ, Tresty a ochranná opatření, str. 17

⁹ JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo hmotné, 336-7

Hlavní cíle trestání jsou obsaženy v § 23 trestního zákona označeného jako „účel trestu“.

Účely trestu jsou:

- Ochrana společnosti před pachateli trestných činů
- Zabránit odsouzenému v dalším páchání trestné činnosti (tzv. zábranný účinek trestu)
- Vychovávat odsouzeného k tomu, aby vedl řádný život
- Generálně-preventivní účinek trestu – výchovně působit i na ostatní členy společnosti

Účel trestu uvedený v § 23 trestního zákona, individuální a generální prevence, tvoří jednotu a musí se vzájemně doplňovat a podmiňovat. Závěr soudu o možnosti nápravy pachatele musí být vždy v plném souladu s ochranou, kterou soud uloženým trestem poskytuje zájmům společnosti, státu a občanům před útoky pachatelů trestných činů, a s výchovným působením na ostatní členy společnosti. V případě, že by došlo k nerovnováze mezi jednotlivými druhy prevence, vedlo by to k nedostatečnému výchovnému působení trestu, kdy spravedlnost trestu neuznává ani pachatel, ale ani společnost.

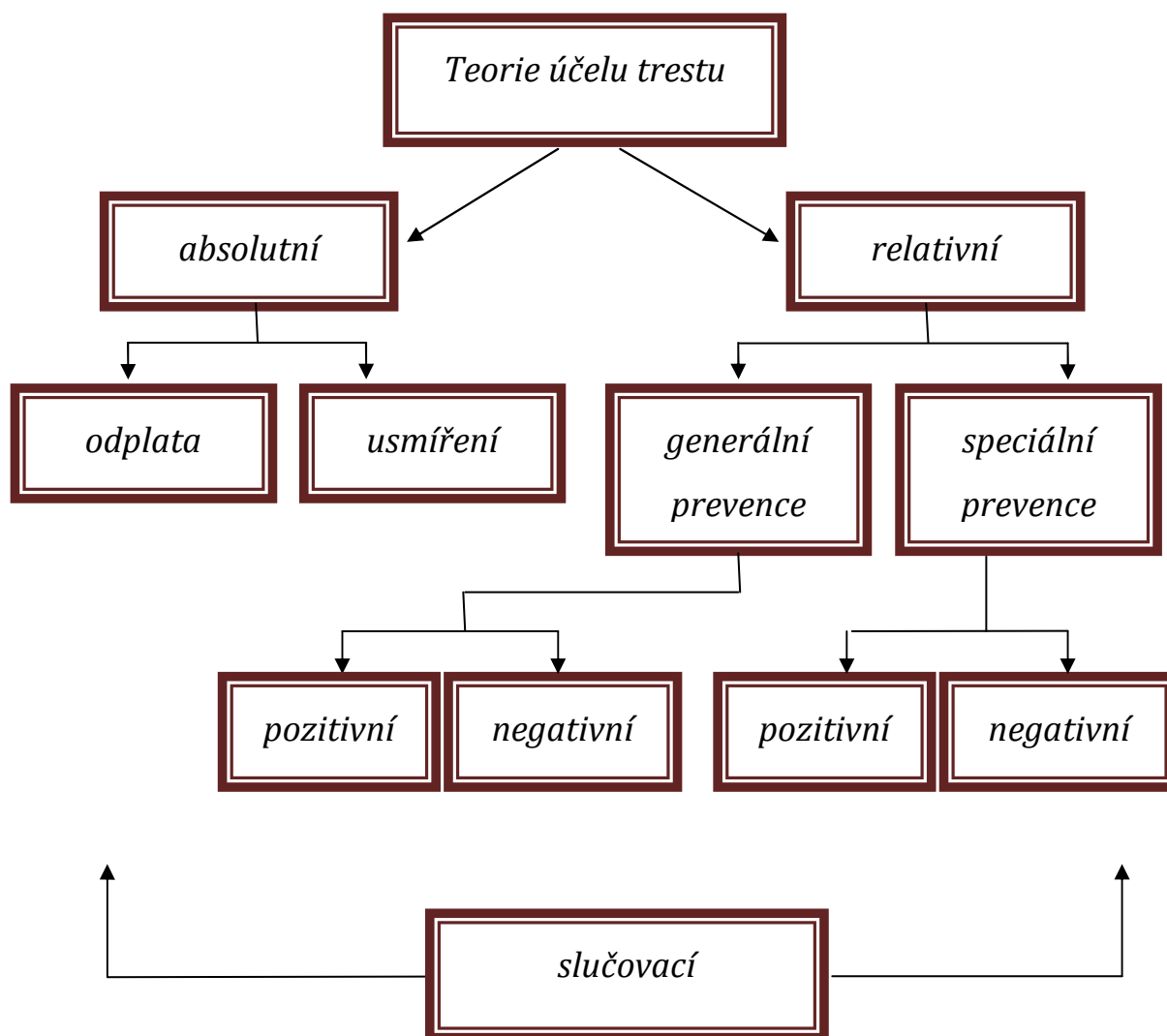
Účelu trestu může být dosaženo pouze v případě, že uložený trest je spravedlivý. Pokud trest není adekvátní, pak toto má vliv i na jeho účinnost.¹⁰

Úkol ochrany společnosti před pachatelem trestného činu může více či méně dobře nahradit trest odnětí svobody uložený na dlouhá léta, případně na doživotí, nebo ochranné léčení. Vězeňská kriminalita je v tomto směru zanedbatelná a možnost útěku z našich uzavřených ústavů je velmi malá.¹¹

¹⁰⁾ JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo hmotné, str. 340 – 342

¹¹⁾ NOVOTNÝ, O. Trest smrti a platné právo, Právník 6/1967

Schéma 1: Účel trestu

Pramen: JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo hmotné, str. 343

3.0 Trest smrti

Trest smrti je nejvyšším a nezvratitelným trestem. Již po staletí je podnětem k diskuzím o jeho oprávněnosti z mnoha hledisek, nejen v oblasti trestního práva, ale i etiky, náboženství či lékařství. Vyvolává neustále se opakující diskuze v kruzích široké veřejnosti.

Trest smrti, nebo-li nejvyšší trest, či absolutní trest, předpokládá usmrcení, popravu, odsouzeného za trestný čin, za nějž lze podle platného práva tento nejvyšší trest uložit. Dříve se tyto trestné činy nazývaly hrdelní zločiny.

3.1 Historie trestu smrti

Zpočátku byl trest smrti chápán jako osobní msta, která zajišťovala odplatu a udržovala pořádek. Postupem času byla osobní msta opouštěna a trest smrti byl uplatňován státní autoritou.

Nejstarším zákoníkem, proslulým *taliem* – tresty ve smyslu zásady „oko za oko“, je Chammurapiho zákoník, který kodifikoval 25 hrdelních zločinů. (Existuje však i summerský záznam o procesu s vrahem, kdy byl udělený trest smrti. Trest smrti bylo možné udělit i za jiné kriminální skutky, ale většina provinilců byla trestána pokutou.)

Trest smrti byl udělován nejen za vraždy, ale i další skutky, např. krádež, prodej či přechovávání kradeného zboží, pomáhání uprchlým otrokům, únosy apod. Specifickou formu exekuce vyžadovalo cizoložství, bigamie, znásilnění zasnoubené dívky – trestem bylo utopení, incest s vlastní matkou – upálení, loupež se trestala oběšením na místě činu. V rámci talia mohl být odsouzen k trestu smrti i odborník, vykonávající špatně svou práci. Např. postavil-li stavitel dům, který se zřítíl a zabil majitele, mohl být stavitel odsouzen k trestu smrti.

Za důležitý odkaz antiky je považována athénská demokracie a římské právo. V Athénách byly trestány jak zločiny, které ohrožovaly společnost, tak osobní delikty. Zabití se považovalo za soukromou záležitost. Vina se zjišťovala ve veřejném procesu, ale za žalobu a trest odpovídala rodina oběti. Pokud pozůstali byli ochotni přijmout peněžní kompenzaci, soud jim zakázal uplatňovat jakýkoliv druh pomsty na viníkovi. V roce 621 př. n. l. vznikl Drakónův zákoník, který ukládal trest smrti téměř za všechny delikty, i za krádež. Promyšlená

vražda byla trestaná smrtí, ale pachatel měl možnost zvolit si jako alternativu trestu vyhnanství a usadit se v jiném řeckém státě. Exil byl běžným trestem za další dvě formy zabití, v afektu a neúmyslné. Zabití v sebeobraně trestu nepodléhalo. Solón provedl reformu mimo jiné i v oblasti ukládání trestů a trest smrti ponechal pouze za vraždu a zradu.

V rané římské společnosti byly hlavními motivy trestu zbožné pokání a osobní pomsta. Trest za porušení zákona byl považován za nutné zbožné pokání, které má za úkol obnovit božský řád. První římský zákoník, Dvanáct desek, vyvěšený na Fóru 450 př. n. l. vznikl v důsledku tlaku obyčejných lidí, kteří do té doby byli vystaveni zlovůli aristokratických magistrátních úředníků. Tento zákon je přechodem mezi soukromou pomstou a státním trestem. Státní trest se vyhrazuje pro zločiny proti náboženství a proti občanské bezpečnosti, jako je např. vlastizrada, černá magie. Trest smrti stanoví např. za zaklínání, čarodějnictví, travičství, zradu a křivou přísahu vysokého úředníka, krádež v noci. Stále ještě považoval násilí proti osobě, včetně vraždy, za soukromou věc.

Císař Justinian sestavil v roce 529 zákoník *Corpus Juris Civilis*, nazývaný též *Codex Justinianus*, který posloužil jako model pro většinu evropských zákoníků. Mezi způsoby poprav y patřily stětí, upálení, ukamenování, ukřižování, pověšení z velké vidlice a předhození zvířeti. Např. vrazi rodičů či prarodičů byli nejprve do krve zbičováni a poté zašiti do pytle se psem, kohoutem, zmijí a opicí a vhozeni do moře.

V Bibli nalezneme první odkaz na božské oprávnění poprav y: Kdokoli by vylil krev člověka, skrze člověka vylita bude krev jeho; nebo k obrazu svému učinil Bůh člověka. (Bible, Genesis 9:6).

V Exodu 21 Hebrejského zákoníku byla smrt uložena za vraždu, úkladný útok na rodiče, za prokletí rodičů nebo únos. Židé převážně odsouzené k smrti ukamenovali, Asyřané preferovali oběšení.

Ve středověku byla hrdelními tresty trestána široká škála zločinů. Nejčastěji byl trest smrti praktikován upálením, především u církevních zločinů, do kterých spadalo kacířství a čarodějnictví. Církevní právo zakazovalo prolévat krev, a proto církevní soud potvrdil vinu a vykonání rozsudku svěřil světským úřadům. Jednotlivé tresty často symbolizovaly druh provinění; např. za žhářství upálení

V Anglii bylo věšení nejčastějším způsobem poprav y prostých občanů, poprava stětím byla vyhrazena vyšším vrstvám. Vilém Dobyvatel věšení zakázal, ale za vlády Jindřicha VIII. bylo opět zavedeno spolu s dalšími metodami, např. upalováním, vařením a čtvrcením. Počet hrdelních zločinů stoupal až do 18. století – až na 222 a patřila mezi ně např. krádež, poražení stromu, loupež králíků či zneuctění Westminsterského mostu. Tvrdost rozsudků vyvolala

reformu a v letech 1823 – 1837 byl nejvyšší trest zmírněn u cca 100 z celkového počtu 222 hrdelních zločinů.

Teprve v 18. st. se však začala prosazovat myšlenka zakázat trest smrti. O její šíření a prosazení se zasloužili především filozof Voltaire, reformátor Jeremy Bentham a právník Cesare Beccaria.

Odlišný názor zastával Jean Jacques Rousseau (1712 – 1778), který se ve svém díle O společenské smlouvě přiklání k zachování trestu smrti: „*Abychom se nestali obětí vraha, svolujeme s tím, že zemřeme, když se jím sami staneme.*“ Zároveň se stavěl proti jeho častému provádění: „*Časté popravy jsou vždy známkou slabosti nebo liknavosti ve vládě. Vždyť není člověka tak špatného, aby jej nebylo možné učinit dobrým pro nějaký účel. Nemáme také právo usmrtit někoho pro výstrahu; leda toho, koho nemůžeme zachovat bez nebezpečí.*“¹²

Dalším zastáncem trestu smrti byl **Immanuel Kant** (1724 – 1804), který prosazuje názor, že pokud někdo spáchá vraždu, musí zemřít. Pokud by lidé nedokázali trvat na výkonu trestu smrti, zůstala by na nich smrtelná vina a mohli by být považováni za spolupachatele veřejného porušení právní spravedlnosti.¹³

John Locke (1632 – 1704) uznává, že právo člověka na život je přirozené a neodcizitelné, ale současně připouští, že právo na život může být odňaté kdykoli člověk ohrozí toto právo u jiného. Osoba ztrácí svoje právo na život, když spáchá trestný čin, který si zaslouží smrt. Na právo na život se nehledí jako na absolutní právo. S filozofií „odnímání“ absolutního práva na život je možné se setkat i u současných filozofů, kteří se zabývají otázkou morálního ospravedlnění trestu smrti.¹⁴

Charles de Secondat Montesquieu (1689 – 1755), pro něhož byl vždy charakteristický duch umírněnosti, navrhoval omezit používání trestu smrti. Trest smrti považoval za spravedlivý při vraždě nebo pokusu o ni. Na jedné straně považuje trest smrti za lék pro nemocnou společnost, na druhé straně uvádí, že tam, kde jsou tresty mírné, působí na myšlení občanů tak silně, jako velmi přísné tresty v jiných zemích.¹⁵

Francoise Voltaire (1694 – 1778) na rozdíl od Beccaria nepožadoval zrušit trest smrti, ale naléhavě se dožadoval zlepšení soudní praxe a bojoval za nemožnost odsouzení pachatele trestného činu k nejvyššímu trestu bez výslovného povolení zákonem a schválení panovníkem. Několikrát vystoupil v souvislosti s význačnými procesy proti nespravedlivým trestům a zbytečnému barbarství při popravách.¹⁶

¹²⁾ ROUSSEAU, J. J.: Rozpravy, Svoboda, Praha 1989, s. 244

¹³⁾ FICO, R. Trest smrti, s. 12

¹⁴⁾ FICO, R. Trest smrti, s. 13

¹⁵⁾ FICO, R. Trest smrti v česko – slovenskom trestnom práve (a súvisiace medzinárodné aspekty), s. 3

¹⁶⁾ FICO, R. Trest smrti, s. 14

Ceasare Beccaria (1738 – 1794) publikoval v roce 1764 dílo *O zločinech a trestech* (*Dei Delitti e Delle Pene*). Beccaria zastával názor, že trest smrti není ani nutný, ani dosti odstrašující, a proto by měl být nahrazen doživotním otroctvím. Podle Beccaria by měl trest smrti význam pouze tehdy, pokud by ponechání pachatele naživu, a to dokonce i ve vězení, mohlo vést k převratu, nebezpečnému pro existující společnost. Trest smrti jako odstrašující účinek ustupuje doživotnímu trestu odnětí svobody. Pro občany je trest smrti jen příkladem krutosti, který vede k novým trestným činům. Tyto Beccariovy názory jsou v dané době skutečně převratné.

Další osvícenský reformátor, následující Beccariu v kritice trestu smrti byl **Denis Diderot** (1713 – 1784). Hledal alternativu trestu smrti, která by byla ještě více odstrašující než samotný trest smrti. Jako přiměřenou náhradu trestu smrti Diderot požadoval celoživotní otroctví spojené s těžkou prací.¹⁷

Podle **Karla Marxe** (1818 – 1883) v socialistické společnosti, která si zakládá na tom, že se považuje za civilizovanou, by bylo velmi obtížné, ne-li celkem nemožné, najít nějakou zásadu, kterou by bylo možné zdůvodnit spravedlnost nebo účelnost trestu smrti.

První stát, který zrušil trest smrti, je Toskánsko, které tak učinilo v roce 1786 za vlády habsburského císaře Leopolda I. V habsburské monarchii byl trest smrti zrušen za Josefa II. Na americkém kontinentu byl zrušen trest smrti poprvé v Michiganu, v roce 1846, roku 1853 ve Venezuele.

Některé státy, které trest smrti zrušily, ho poté opět v různých dobách zavedly, týkalo se to především období mezi světovými válkami. Rumunsko ve své ústavě z 27. 2. 1938 pověřilo ministerskou radu, aby zavedla udělení trestu smrti za atentát na panovníka a členy panovnické rodiny, představitele cizích vlád, vysoké státní činitele a za loupežnou vraždu. Itálie, která absolutní trest zrušila v roce 1889, jej obnovila roku 1925 pro pachatele politických zločinů. V tomto období došlo ke zrušení trestu smrti na Islandu v roce 1928, v Dánsku roku 1933 pro všechny trestné činy, ve Švédsku v roce 1921 pro obvyklé trestné činy.

Civilizované státy, ve kterých je zachován trest smrti, hledají co nejhumánnější způsob provedení poprav. Při ukládání absolutního trestu nelze nikdy zcela vyloučit justiční omyl a odsouzení nevinného. Proto řada zemí upustila od trestu smrti.

¹⁷⁾ FICO, R. Trest smrti, s. 15

3.2 Způsoby poprav

Během historie lidské společnosti byly využívány různé způsoby poprav. Podle kapitol knihy Historie trestu smrti od Martina Monestiera byly prováděny tyto druhy poprav: zvířata jako popravčí, podříznutí, rozpárání břicha, volný pád, smrtící půst (uvržení do klece, zardění), ukřižování, pohřbení zaživa, naražení na kůl, stažení z kůže, rozřezání, rozčtvrcení a roztrhání, rozdrásání, rozdrčení, upálení, smrt na malém ohni, rozřezání pilou, usmrcení šípou a probodnutí, otrávení, estrapáda, ubití, lámání kolem, roztrhání koňmi (nebo býky), zardoušení, garota, ukamenování, utopení, pověšení, stětí, předchůdci gilotiny (mechanizace stětí), gilotina, zastřelení, plynová komora, elektrické křeslo, smrtící injekce. O některých druzích poprav, jako je kůl v těle, stažení z kůže, rozřezání, rozčtvrcení a roztrhání, rozdrásání a rozdrčení, se nebudu šíře rozepisovat, už samy názvy svědčí o jejich krutosti.

3.2.1 Zvířata jako popravčí

Od nejstarších dob se používalo k popravám zvířat, a to nejen koňů, býků, či velbloudů. V Kartágu a Indii nechávali odsouzence rozšlapat slony. V zemích Orientu, v Číně a Japonsku k nejpotupnějším trestům patřilo předhození odsouzenců psům. Tento trest se používal i v Africe a Evropě. Také Španělé jimi nechali roztrhat mnoho Aztéků a Inků.

Římané předhazovali odsouzence divokým šelmám v amfiteátrech. Asijští a orientální vládci používali lvy, levharty a tygry nejen k popravám, ale i jako soudce. Pokud obviněného zvířata nezabila, bývala mu dána milost.

K popravám byli využíváni i draví ptáci. V Indii byli odsouzeneci zahrabáni po ramena nebo krk do země a ponecháni napospas mrchožroutům. Také ukřižování a nabodnutí na kůl se stávali kořistí ptáků.

V Holandsku, Anglii a Francii se používal i krutý způsob prokousání břicha krysami, popravu pomocí krys byly popsány i v Číně.

Z Jižní a Střední Ameriky a některých oblastí Afriky je znám „mravenčí“ trest, kdy odsouzeného ponechají napospas dravým mravencům.

Jako popravčí však v průběhu dějin sloužili i krokodýli, hadi a dravé ryby.

3.2.2 Podříznutí hrdla

Podříznutí mečem sloužilo k hromadným a mimosoudním trestům a při usmrcování gladiátorů v římských arénách. Říkalo se mu „římská spravedlnost“. Tento druh poprav se praktikoval velmi často vůči křesťanům. Podříznutí hrdla známe též z Afriky, Asie. Objevuje se i u indiánů Střední Ameriky a Mexika, kde se stávalo součástí obětních obřadů. Ve 20. století používali tento způsob poprav Rudí Khmerové.

3.2.3 Rozpárání břicha

Řekové a Římané používali prosté rozpárání břicha, kdežto v Orientu se jednalo o dlouhá muka a velmi pomalou smrt, perským zvykem bylo navíjení útroh odsouzenců na hůl nebo vrátek, dokud nebylo břicho zcela vyprázdněno.

Typickým japonským způsobem usmrcení je harakiri - rozpárání břicha, které musel odsouzený vykonat sám na sobě. Ve 12. století byla umožněna tato procedura kastě šlechticů – válečnicků. V 15. století bylo harakiri oficiálně přijato císařskou justicí a odsouzeným šlechticům, samurajům, bylo dáno privilegium, že si mohli vzít život sami. Tímto způsobem zemřel i ministr války Hanano v r. 1945. Přestože japonské zákony v současné době harakiri zakazují, praktikuje se běžně i nadále.

3.2.4 Volným pádem ke smrti

Svržení z vyvýšeného místa se jako technika poprav vyskytuje u všech civilizací a na všech kontinentech. Rozdílly byly v tom, na co odsouzení dopadli – v Římě skaliska, v Egyptě na dně čekali krokodýli, v Persii odsouzení dopadli na kůly zaražené do země, Amasias dal pod odsouzenici zapálit oheň, v Mexiku do vody a odsouzenici byli dobiti železnými háky, nebo na píky a halapartny ve Francii. Renesance se svržení do hlubin dočkalo za války v Alžírsku a ve Vietnamu – zajatci byli vyhazováni z vrtulníků. V současné době používají svržení nebo vyhození z okna tajné služby. Lze jej snadno maskovat jako nešťastnou náhodu. V tomto směru je dodnes podezřelá smrt Jana Masaryka, československého ministra zahraničí, který v roce 1948 vypadl z okna Černínského paláce.

3.2.5 Estrapáda

Tento druh trestu spočíval v tom, že odsouzený byl vytažen provazem procházejícím pod rukama svázanýma za zády na vrchol stožáru nebo šibenice a poté spuštěn volným pádem k zemi. Nárazem se oběti vykloubily ruce. Tento trest bylo možné zhoršit tím, že se na nohy zavěsilo závaží. Poté docházelo k vykloubení i nohou, někdy se odsouzenec roztrhlo břicho a vypadly vnitřnosti.

Pravděpodobně byla vymyšlena v Itálii. Používala se na Sicílii, Sardinii, Francii, Rusku, Číně a některých německých státech. V Rakousku nahradila trest smrti, zemřelo jejím provedením asi šedesát procent odsouzených. Dnes se již nepoužívá.

3.2.6 Smrtící půst

Smrt hladu a žízní byl součástí několika popravčích technik, např. zadržování, vsazení do klece, zanechání na opuštěném místě, smrt v hladomorně. Byly vynalezeny různé masky, které bránily přijímat potravu, železné hrušky, kterými se zaplnila ústa, některé byly opatřeny ostrými hroty. V Indii a Barmě lili do hrdla odsouzeným roztavené olovo. V některých zemích nejdříve odsouzenec nacpali potravou a poté mu močovou trubicí nebo konečník ucпали, aby shnil se svými výměškami. Ve Španělsku v roce 1936 se tímto způsobem inspirovali republikáni a svým zajatcům zalévali konečník betonem.

Smrt hladem a žízní byla praktikována v nacistickém Německu, kde v koncentračních táborech touto smrtí zemřely statisíce vězňů.

3.2.7 Ukamenování

Tato metoda má dlouhou tradici v zemích Středního východu, kde je ukládána převážně za sexuální delikty. Hovoří se o ní dokonce již v Bibli. Dodnes se provádí v řadě islámských států, např. Íránu. Dav kamenuje svázanou oběť nebo se odsouzenému svážou nohy a ruce a po krk se zahrabe do písku, hlava je zakryta rouškou, a po té je ukamenován. Nesmějí se používat velké kameny, aby smrt nenastala příliš rychle. Ukamenování bylo uzákoněno v sedmi muslimských státech za delikty, které jsou podle islámského práva šarži namířeny proti Alláhovi. Podle Amnesty International byli např. v roce 1981 provedeni

rozsudek za nelegální sňatek v Pákistánu, v Íránu bylo v roce 1986 vyneseno 8 rozsudků k ukamenování. Ve státě Bauchi se přísný islámský zákon šarija uplatňuje i v 21. století.

3.2.8 Ukřižování

Tento způsob poprav y se používal v antickém světě. Dnes se už neprovádí v žádném státě.

Před samotným ukřižováním byl odsouzený zbičován, pak musel odvléci trám svého kříže na poprav iště. Zde už byla vztyčena svislá část kříže. Poté byl svlečen ze šatů a s roztaženými pažemi přivázán nebo přibit hřebíky k příčnému trámu. Trám byl poté zdvižen a pevně připevněn ke svislé části kříže asi ve vzdálenosti 2,5 až 3,5 metru nad zemí. Nakonec byly přivázány nebo přibity hřebíky nohy a nad hlavu provinilce byla umístěna tabulka se jménem a zločinem, za který byl odsouzen.

K smrti pravděpodobně došlo vyčerpáním nebo zástavou srdce. Lékařské příčiny smrti na kříži nejsou dosud zjištěny.

3.2.9 Pohřbení za živa

Pohřbení za živa, kdy byl odsouzený zahrabán do země, bylo známo ve všech dobách na všech kontinentech. V Římě byly takto trestány vestfálky, které se zpronevěřily svým povinnostem, u Inků panny zasvěcené slunci, když se zpronevěřily slibu čistoty, Peršané zdokonalili tento trest vhozením do hromady popela, kdy udušení bylo ještě strašnější, Galové a Germáni takto trestali zrádce a zbabělce, Gótové jej používali v případě zločinu zneužívání dětí. V Karolinském zákoníku z doby Karla V., který byl první snahou o kodifikaci trestního práva ve Střední Evropě, byl tento trest stanoven vrahům dětí. Ve středověké Francii byl vyhrazen ženám, ve Švédsku a Dánsku bylo zahrabání zákonným trestem do konce 16. století, v Gabunu, v Indonésii a na Šalamounových ostrovech do 19. století. V Indii z náboženských důvodů přetrvávala tato praxe až do 20. století – manželky bývaly pohřbeny za živa spolu s mrtvým manželem.

Za živa pohřbívaly i nacistické jednotky jako odstrašující příklad. Také ve Vietnamu byly nalezeny v r. 1968 jámy plné mrtvol více než tři tisíc osob pohřbených za živa komunistickými jednotkami. V letech 1975 – 1978 prosluli touto technikou poprav Rudí

Khmérové, kteří svým obětem navlékali na hlavu igelitové pytle, děti byly celé zavřeny do jutových pytlů.

3.2.10 Upálení

Upálení jako trest smrti je známo již od nejstarších lidských společenství. Najdeme ho v babylonském Chamurapiho zákoníku, staroindickém Manuově zákoníku i u Chetitů. Drakónův zákoník ukládá trest smrti upálením za zvlášť těžké zločiny. Hranice stavěli i Egypťané, Římané, Galové a další barbarské národy. Římané tak často zabíjeli křesťany. Používaly se různé způsoby pro zvýšení muk. Odsouzení byli spoutáni provazy napuštěnými olejem, natírání dehtem, vhazování do hořících jam či kotlů s vroucím olejem nebo roztaveným olejem, pečení na roštech.

Ve středověké a raně moderní Evropě byl trest smrti upálením určen především za čarodějnictví, travičství, sexuální delikty, kacířství a heretismus. Náboženské exekuce jsou často vykonávány pomocí vody nebo ohně, neboť jsou to „očistné“ živly. Upalovali se Židé a templáři ve Francii, kacíře upalovala španělská inkvizice, v Anglii byli upalováni jak katolíci, tak protestanti a čarodějnice byly upalované v Anglii, Německu i celém zbytku Evropy. Inkvizitoři používali různé druhy mučení k vynucení přiznání a odsouzení nebyli pouze jedinci, ale konaly se i hromadné popravy, Židé se upalovali i po stovkách.

Ve Španělsku v roce 1478 Ferdinand a Isabela zavedli inkvizici k očištění víry a procesy s obviněnými – autodafé – končily buď tím, že se obvinění zřekli svých názorů, nebo byli upálení. Autodafé byla jednotlivá nebo hromadná. Jurisdikce španělské inkvizice se rozšířila i do španělských území v Americe.

Španělská inkvizice házela do ohně nejen živé heretiky, ale i mexické indiány, neboť se Jurisdikce španělské inkvizice rozšířila i do španělských území v Americe. 11. dubna 1649 se v Mexiku konalo největší autodafé v Novém světě a bylo upáleno 109 obětí. V Anglii byla poslední čarodějnice upálena v roce 1684, v Bavorsku a Rakousku přežila inkvizice do 18. století. Až do 19. století přežil trest smrti upálením v Číně, Japonsku a Egyptě.

Americký historik Léa napsal právem ve svých *Dějínách inkvizice*: „*Krutá praxe upalování živých kacířů není dílem pozitivního zákona. Zákonodárce pouze aplikoval určitou formu msty, v níž se v oné době přirozeným způsobem vybijela lidová krutost.*“¹⁸

¹⁸⁾ MONESTIER, M. Historie trestu smrti, s. 98

Spalování obnovili nacisté, kteří do spalovacích pecí házeli nejen mrtvoly, ale často i živé lidi, zejména ženy s novorozenčaty. V Angole organizace UNITA upálila v letech 1982 až 1989 zaživa osoby obviněné z disidentu.¹⁹

V Indii „satí“ nutí vdovy, aby se nechaly upálit se svým mrtvým manželem, a přestože byl v Rádžastánu v roce 1985 odhlasován zákon, který hrozí smrtí každému, kdo bude podněcovat k jeho dodržování, podle Amnesty International jsou dodnes tyto případy řešeny.

3.2.11 Utopení

Soud pomocí vody byl zpočátku inspirován náboženstvím a je znám u většiny primitivních civilizací, včetně černé Afriky. Pokud oběť přežila, často jí byla udělena milost. Trest utopením praktikovaly všechny starověké a středověké národy. Odsouzení byli jednak vhazováni do vody s těžkým břemenem, spoutáni na ruku i nohou nebo v pytli. V Anglii a severských zemích byli přivázáni nebo přikováni za odlivu a ponecháni napospas přílivu. Utopení bylo prováděno také zahlcením trávící soustavy, kdy byla odsouzení tekutina lita bez přestávky trychtýřem do hrdla voda, ale i jiná tekutina.

Historie ukazuje i na hromadné popravy utopením ve Francii, ale masová topení se odehrávala i v 19. a 20. století. Turci topili Řeky, Rusové Číňany, kteří byli po stovkách házeni do Amuru, s tímto druhem poprav se setkáváme v Afganistánu, v Persii i na Sibiři. V druhé světové válce tak byla popravena řada německých zajatců a podle Martina Monestiera „... lékaři třetí říše k němu odsuzovali osoby všech národností, aby na nich mohli studovat proces pomalé smrti ...“²⁰

Monestier zmiňuje i metodu „máčení“. V Japonsku, kdy byli odsouzení vhozeni do agresivních sirných pramenů, kde se jejich těla zaživa vylouhovala a rozložila. V roce 1991 v Iráku byli odsouzení utopeni v Tigridu a Šatt al-Arabu a mrtvá těla vylovena veřejně vystavena.

¹⁹⁾ MONESTIER, M. Historie trestu smrti, s. 123

²⁰⁾ MONESTIER, M. Historie trestu smrti,

3.2.12 Garota

Odsouzený sedí na lavici a je opřený o kůl. Na kůlu je připevněn železný obojek, který odsouzeného svírá okolo krku. Obojek je utahován šroubem. Smrt nastává udušením. Existují ještě další formy garoty. Železný obojek je nahrazen drátkem se dřevěnými rukojeťmi, které drží popravčí. Nebo k šroubu byla přidána dvě ramena se závažím na konci, jimi stačilo škubnout a rychle se otáčející šroub zlomil tracheu a hrtan. Na kůlu byl navíc umístěn výběžek tak, aby rozdrtil malý mozek. Používala se i garota se dvěma prstenci, jeden se pohyboval dopředu, druhý dozadu, což vedlo k přerušení míchy a ke smrti. Jeden z posledních typů garoty spočíval v tenkém ostří, které procházelo skrze kůl a rychle přetrnulo míchu mezi dvěma obratli.

Garota byla využívána v Portugalsku, Španělsku a jejich koloniích. Dnes se již takto nikde nepopravuje.

3.2.13 Gilotina, setnutí hlavy

Jedná se o popravčí nástroj, který stíná hlavu vlastní vahou dopadající železné sekery s šikmým ostřím.

Odsouzený je připoután na pohyblivou dřevěnou desku tak, aby jeho hlava přečnívala přes její okraj. Poté se deska překlápí do vodorovné polohy a vsune se po dvojici vysokých sloupů, mezi nimiž je umístěna železná sekera s šikmým ostřím, která je připevněna ke zhruba šedesát kilogramů těžkému závaží. Krk odsouzeného je znehybněn dřevěnou deskou s otvorem ve tvaru půlměsíce. Pak popravčí uvolní pojistku a čepel sekery se závažím dopadne na krk vězně. Hlava bývá oddělena od těla mezi třetím a čtvrtým krčním obratlem. Postupem času došlo ke zdokonalení tohoto nástroje – byly instalovány gumové tlumiče pádu ostří, lano bylo nahrazeno převodovým mechanismem.

Své jméno dostalo podle svého propagátora francouzského Dr. Josepha Ignace Guillotina. Sice nebyl jejím přímým vynálezcem, neboť popravčí stroj fungující na podobném principu byl používán v Německu, Velké Británii a Itálii již před rokem 1300. První gilotina Velké francouzské revoluce byla postavena 21. srpna 1792 zásluhou Dr. Guillotina a Dr. Louise. Pod gilotinou skončili i francouzský král Ludvík XVI., dne 21. ledna 1793, a jeho manželka Marie Antoinetta, 16. října 1793.

Používala se jak ve Francii, tak francouzských koloniích, Belgii, Řecku a nacistickém Německu. Dnes se tímto způsobem již trest smrti nevykonává. Posledním oficiálním popraveným byl Hamita Djandoubi, 10. září 1977.

3.2.14 Setnutí hlavy mečem

Stětí nebo setnutí hlavy označuje přeseknutí krku, tzn. oddělení hlavy od těla sečným nástrojem. Vzhledem ke krutosti dalších druhů poprav bylo setnutí považováno za prostý trest smrti. Na rozdíl od Orientu, Asie, Indie, Číny a Persie, kde se stětí provádělo po předchozím týrání odsouzených, v Evropě s mučením nebylo spojováno. K popravám byl používán těžký meč ve Francii, Itálii a Španělsku, v Anglii převážně sekyra a v arabských zemích šavle.

Odsouzený je sražen na kolena, popravčí mečem setne hlavu. Někdy je zapotřebí více úderů. Pravděpodobně v mozku zůstává oksličená krev, mozek stále pracuje a vnímá bolest. Rychlost poprav závisí na přesnosti kata. Popravky se někdy nepovedly na první pokus, často muselo dojít k úderům opětovným. Z historie je známa poprava skotské královny Marie Stuartovny v roce 1587, kdy katova sekyra nejprve sklouzla a udeřila královnu tupou částí sekyry do hlavy a teprve napotřetí se její hlava oddělila od trupu.

Dodnes se tento způsob poprav praktikuje v Saúdské Arábii, v Kataru a Jemenu.

3.2.15 Oběšení

Je často používaný způsob poprav. K věšení se používala šibenice, kde se na krk odsouzenici navlékla oprátka a tělo vlastní silou působí na stahující se smyčku, dojde ke stlačení krkavice a k přerušení krevního oběhu, mnohdy i ke zlomení krčního obratle a přerušení míchy. Existovaly i krutější způsoby, kdy Římané a některé orientální národy odsouzence věšeli za sexuální delikty za pohlavní úd. Kruté bylo věšení na háky, které byly zapíchnuty do těla a zachyceny za některou kost, třeba za žebro, nebo za hrudní svaly. Tyto tresty jsou známy z Turecka v 18. století a Angličané používali tohoto mučení u domorodých vzbouřenců v afrických koloniích.

Pověšení bylo spojováno se zneuctěním. Dříve bylo určeno pro prostý lid, urozené odsouzence čekalo většinou stětí. Šibenice byly určeny i osobám, které se provinily proti německému národu a v roce 1933 je dal Hitler vztyčit nejen v Německu, ale i dalších

okupovaných zemích a Sovětském svazu. V červenci 1944 dal oběsit důstojníky za neúspěšné spiknutí proti němu.

Za největší ponížení se považovalo pověšení hlavou dolů – tak byli 28. dubna 1945 pověšeni v Itálii Benito Mussolini a jeho milenka Clara Petacciová, kteří však byli před tím zastřeleni.

V každé zemi může mít svá specifika. V USA je postup následující: Den před popravou je odsouzený zvážen a je provedena zkouška pomocí pytle s pískem o stejné hmotnosti, což je důležité pro nastavení správné délky provazu, aby smrt byla co nejrychlejší. Je-li provaz příliš dlouhý, může dojít k dekapitaci. Je-li provaz příliš krátký, smrt nenastává okamžitě a vězeň se může dusit až 45 minut. Uzel oprátky bývá namazán mýdlem nebo voskem. Před popravou se odsouzenému zavážou oči, zabezpečí nohy a ruce a kolem krku se mu upevní smyčka (uzel za levým uchem). Otevře se poklop a vězeň se propadne. Věžňova hmotnost by měla zapříčinit zlomení krčních obratlů a následnou smrt. Má-li však odsouzený silné krční svaly, nízkou hmotnost nebo je-li smyčka špatně umístěna, zlomení krčních obratlů není rychlé a smrt nastává pomalým zadušením. V těchto případech dochází k defekaci, vystrčení jazyka a jsou patrné věžňovy pohyby.

Vyskytují se země (př. Írán), kde se používá zastaralý způsob oběšení, bez nastavení délky provazu. Smrt nastává zadušením.

Trest smrti oběšením se praktikuje i v dnešní době, např. je stanoven v současném ruském zákoníku. Přestože ve Spojených státech už v roce 1927 rozhodli, že trest smrti pověšením je krutý a nehumánní, a nahradili oprátku elektrickým křeslem, existují státy, které trest smrti oběšením používají. Jedná se o Kansas, Washington, Montanu a Delaware, poslední tři státy dávají odsouzcencům možnost zvolit místo oprátky smrtící injekci.

U nás se oprátka používala až do roku 1989, kdy byl trest smrti zrušen. Na nádvoří pankrácké věznice skončil 22. května 1946 s oprátkou na krku kat českého národa K. H. Frank. Na šibenici pankrácké věznice skončili i odsouzení v rámci politických procesů po komunistickém puči v únoru 1948, mezi nejznámější patřili např. JUDr. Milada Horáková, JUDr. Oldřich Pecl, Jan Buchal a Závaš Kalanda, kteří byli popraveni 27. června 1950, Rudolf Slánský, Vladimír Clementis a další jejich druzi společně odsouzení, kteří byli oběšeni 3. prosince 1952. Před zrušením trestu smrti byl posledním popraveným v Čechách Vladimír Lulek, odsouzený za vraždu manželky a jejích tří dětí - hrdelní trest byl proveden 2. února 1989 v Praze. V Bratislavě byl poslední absolutní trest v Československu vykonán dne 8. června 1989, odsouzen k němu byl Štefan Svitek za trojnásobnou mimořádně bestialní vraždu.

3.2.16 Elektrické křeslo

Je zařízení sloužící k popravě pomocí elektrického proudu.

Odsouzený je připoután ke dřevěné židli, na hlavu a na nohy mu jsou přiloženy elektrody, které jsou napuštěny slaným roztokem. Místa dotyku jsou oholena kvůli zmenšení odporu. Poté je zapojen zdroj, používá se střídavý proud o napětí 500-2300 voltů. Po chvíli asi 30 sekundách je zdroj vypojen, lékař zkontroluje, zda srdce odsouzeného stále bije, pokud ano, postup se zopakuje. Ve státě Florida je zaveden automatický postup se třemi fázemi. (první napětí 2300 V, proud 9,5 A po dobu 8 sekund, druhá 1000 V, 4 A, 22 sekund, třetí 2300 V, 9,5 A, 8 sekund).

Tento způsob popravu není příliš humánní. Pokud popravovaný neztratí vědomí, cítí bolest a trpí. Při popravě je v místnosti cítit pach spálené kůže a škvařícího se masa, někdy se objevuje kouř a pára. Někdy je poprava doprovázena krvácením, z úst nebo očí, zvracením, urinací, defekací, vypadnutím bulv. Dochází i k tomu, že tělo popravovaného začne hořet. Smrt nastává zástavou srdce a paralýzou respiračního ústrojí.

Způsob popravu pomocí elektrického křesla byl vymyšlen v USA. Na vynálezu se podíleli dva konkurenti zabývající se elektrickými systémy Thomas Alva Edison a Georgie Westinghouse na konci 19. století. Současné elektrické křeslo byl výtvar Alfreda P. Southwicka, který jako první přišel s nápadem popravovat pomocí elektrického proudu. První křeslo bylo vyrobeno v New Yorku v roce 1888. Přes odpor Westinghouse, který se odvolal k Nejvyššímu soudu s tím, že usmrcení elektrickým proudem je protiústavní, kruté a nelidské, byl vybrán první adept na smrt v elektrickém křesle a 6. dubna 1890 popraven Francis Kemmeler. Po prvním výboji, trvajícím 17 sekund, sebou začal pod proudem Kemmeler prudce škubat a byl stále živý, druhý výboj trval 3 minuty, tělo zčervenalo, kůže začala hořet a stoupal z ní dým a zápach – odsouzenec stále žil. Teprve po třetí dávce zemřel. Edison byl vyzván k technickému zlepšení elektrického křesla. V průběhu minulého století byl zaznamenán nespočet svědectví o nehumánnosti popravu elektrickým proudem, které se nezdařily na první pokus či došlo k výpadku sítě nebo poruše obvodu. Přestože se elektrické křeslo používá více než jedno století, dosud se nepodařilo zaručit, že technicky neselže.

Mnohými americkými státy, které tento způsob popravu zavedly, bylo od poprav elektrickým křeslem upuštěno. Z 23 států, kde bylo elektrické křeslo ještě v roce 1967 legálním způsobem zabití, u tohoto způsobu zůstává 14 států. Ostatní přešly k plynovým komorám a od roku 1977 k smrtící injekci.

3.2.17 Plynová komora

Je to vzduchotěsná místnost, která slouží k popravě pomocí jedovatého plynu. Rozlišuje se komora pro popravu jednotlivců a pro masové vraždění známé z holocaustu.

V místnosti je umístěna židle, k níž je upoután odsouzený. K němu je připojen stetoskop, aby lékař nacházející se vně komory mohl konstatovat smrt vězně. Poté jsou uzavřeny dveře komory a na znamení dozorce popravčí klepne do páky, která uvolní kyanid sodný či draselný. Ten se potom smísí s kyselinou chlorovodíkovou nebo kyselinou sírovou a uniká kyanovodík. Při nádechu se kyanovodík váže na hemoglobin, krevní barvivo, a znemožňuje přenos kyslíku, což vede k udušení. Před popravou je odsouzený poučen, aby dýchal hluboce pro urychlení procesu. Zadržuje-li vězeň dech, smrt nenastává rychle, neztrácí okamžitě vědomí a je možné sledovat bolest, třes, zvracení, lapání po dechu. Po smrti odsouzeného odsají větráky jedovatý vzduch z komory a na mrtvolu je rozprášen amoniak k neutralizování zbytku kyanidu. Po půl hodině vstoupí do místnosti úklidová četa s plynovými maskami a gumovými rukavicemi.

První poprava pomocí kyanovodíku se konala v Nevadě roku 1924, popravovaným byl Gee Jon. Zastánci popravy v plynové komoře ujišťují, že jde o rychlý proces a označují ho za „moderní a nejhumánnější“, četná svědectví však popisují dlouhou agónii. Při popravě Jimmyho Lee Graye se 2. září 1988 v Mississippi stalo, že křečovitě stahy těla a těžké supění trvalo téměř 8 minut, přičemž hlava sebou několikrát šklubla. Symbolem debat o zrušení trestu smrti se stal „zplynovaný“ odsouzenec Caryl Chessman. Popraven byl 2. května 1960, přestože 12 let tvrdil, že je nevinný a proslavil se zveřejněním několika děl o své nevině, přeložených asi do dvaceti jazyků. Smrt byla konstatována po pěti minutách od vhození kyanidu do roztoku kyseliny sírové.

Smrtící plyn byl používán nacisty v koncentračních táborech k hromadnému vraždění. Rudolf Hess, velitel koncentračního tábora Osvětim, před norimberským tribunálem prohlásil: „*Odhaduji, že plynem a ohněm zahynulo na dva a půl milionu obětí.*“²¹

Některé státy USA po druhé světové válce upustily od používání plynových komor poté, co se svět seznámil s existencí koncentračních táborů, a nahradily je jinou technikou provádění poprav. Dnes se používá plynová komora ještě v sedmi státech.

²¹⁾ MONESTIER, M. Historie trestu smrti, s. 306

3.2.18 Smrtící injekce

Odsouzený je připoután ke stolu, jsou mu zavedeny dvě jehly do žil (jedna je záložní), obvykle na paži. Jehly jsou spojeny s roztoky dlouhými hadicemi. Na znamení dozorce je zvednuta plenta v přílehlé místnosti, kde sedí svědci. Jako první se vstříkne neškodný fyziologický roztok. Poté je odsouzenému podán pentanthiol sodný, který zapříčiní, že vězeň usíná. Následuje pankuronium, které ochromí svaly a zastavuje dýchání. Proces ukončuje chlorid draselný, jenž zastavuje činnost srdce.

Roku 1981 vydala Světová organizace lékařů (WMA) prohlášení, že je pro lékaře neetické aktivně se podílet na vykonávání trestu smrti, proto se lékař popravy neúčastní, pouze ověřuje, zda vězeň zemřel.

Prvním státem, který umožnil v roce 1977 smrtící injekci jako typ trestu smrti, je Oklahoma. V Texasu byla provedena první poprava touto metodou a to v roce 1982 na Charlesi Brooksovi. V USA je tento způsob popravy nejběžnější, je používána v 19 státech.

Přesto, že se zdá, že smrtící injekce zajistí odsouzenému smrt bez zbytečného utrpení, je to otázka velmi diskutabilní. Příprava smrtícího roztoku vyžaduje určité lékařské znalosti, dávka závisí na hmotnosti, velikosti, zdraví a na fyzických vlastnostech jednotlivých odsouzených. Intravenózní podání jedu se může stát problematickou záležitostí u toxikomanů, jejichž žíly jsou často zjizveny, u některých osob se může stát, že barbituráty nepůsobí dost rychle a začnou se dusit při plném vědomí, protože mezitím dochází k paralýze plic. Hází-li sebou odsouzenec při vpichu injekce, jed pronikne do cévy nebo svalové tkáně a způsobí velice silnou bolest. Není-li směs přesně odměřena a namíchána nebo je-li podána příliš brzy, může zhoustnout a ucpat žílu, takže se smrt zpomalí. To vše může mít za následek dlouhou až několikahodinovou agonií před smrtí odsouzeného.

3.2.19 Zastřelení popravčí četou

Tento způsob popravy je vcelku rozšířený. Využívá se hlavně v době války. Provedení popravy má v každé zemi svá specifika. Příčina i rychlost smrti závisí na tom, kam je vězeň zasažen. V Číně je odsouzený povinen si kleknout, jsou mu svázané ruce za zády a je střelen zezadu do hlavy, což způsobuje velké poškození mozku a poměrně rychlou smrt. Jedná-li se o veřejnou popravu, je vězňovi utážen kolem krku provaz, aby nemohl křičet.

V USA je vězeň připoután k židli koženými řemeny, kolem židle jsou umístěny pytle s pískem, které mají za úkol pohlcovat krev, odsouzenému je navlečena černá kukla a na místo srdce je mu umístěn bílý látkový terč. Ve vzdálenosti 6 metrů stojí pět střelců, jeden z nich má slepý náboj. Každý střelec zamíří a jednou vystřelí. Příčinou smrti bývá vykrvácení, roztržení srdce, srdečnice nebo plic. Nepodaří-li se zasáhnout srdce, umírá postřelený na vykrvácení.

V současné době je smrt zastřelením obsažena v civilních i vojenských trestních zákonících v osmdesáti šesti státech. Některé země rozlišují vojáky a civilisty, zastřelení je vyhrazeno vojákům, kdežto civilisté jsou popravováni jiným způsobem.

I při tomto způsobu poprav se naskytá otázka, zda se jedná skutečně o rychlý a humánní způsob poprav. Pochybnost vzbuzuje fakt, že předpisy často uvádějí ránu z milosti, což znamená, že se předem počítá s tím, že salva bude neúčinná. Bez rány z milosti by mnozí odsouzenci, kteří utrpěli těžká nebo smrtelná zranění, umírali velmi dlouho. O tom existuje v historii celá řada příkladů. Murat byl při popravě zasažen šesti kulami z dvanácti, přičemž ani jedna rána nebyla smrtelná a dorazila ho až rána z milosti. V roce 1909 se v Barceloně konala poprava Franciska Ferrera, při níž ho zasáhly jen tři kulky - bez rány z milosti by umíral celé hodiny. Také špionku Matu Hari zasáhly jen tři kulky vystřelené popravčí četou. Příklady dlouho umírajících odsouzenců nejsou nijak vzácné, často nejen po první salvě, ale i po jedné i několika ranách z milosti.

Britská královská komise v roce 1953 studovala různé techniky poprav, které by bylo možné použít ve Spojeném království a po zvážení problémů spojených s popravou zastřelením dospěla k závěru, že tento způsob nepřipadá v úvahu ze dvou příčin: jednak musí být přítomno více popravčích a dále „že nesplňuje první podmínku, kterou od účinné a přitom decentní metody požadujeme, protože není jisté, že způsobí odsouzenci okamžitou smrt“²²

Je třeba si položit otázku, proč je trest smrti zastřelením ve světě tak populární i přes své nevýhody. Umožňuje rychlé poprav i masového charakteru a jeho produktivě se těžko vyrovná jiný prostředek k usmrcení. Střelnými zbraněmi bylo ve Francii na konci 18. století zlikvidováno během několika dní tři a půl tisíce komunardů. Po osvobození v roce 1945 bylo v krátkém časovém horizontu zabito ve jménu očisty více než třicet tisíc osob. V posledních dvou staletích se rozšířila technika poprav zastřelením po celém světě, doprovázejí všechna politická vzbouření, revoluce, vzpoury a převraty. Především vojenské soudy tak mají možnost ihned po vynesení rozsudku smrti trest provést.

²²⁾ MONESTIER, M. Historie trestu smrti, s. 291

V dnešní době se používá ve světě 7 druhů poprav (oběšení, setnutí hlavy, zastřelení, plynová komora, elektrické křeslo, ukamenování, smrtící injekce).

3.3 Trest smrti ve Spojených státech amerických

První zaznamenanou obětí popravky v amerických koloniích byl kapitán George Kendall, popravený ve Virginii v roce 1608 za špionáž pro Španělsko. Za sira Thomase Dalea, guvernéra Virginie, byl udělován trest smrti i za méně závažné trestné činy, jako např. krádež hroznů, zabíjení kuřat a obchodování s indiány. Vévodské zákony z roku 1665 v kolonii New York trestaly smrtí i udeření některého z rodičů nebo popírání pravého boha. Po vydání Beccariova spisu O zločinech a trestech se rozmohlo první abolicionistické hnutí za omezení trestu smrti. První návrh zákona, který omezoval trest smrti, podal Thomas Jefferson, avšak neprošel o jeden hlas. Díky Benjaminu Rushovi byl v roce 1794 v Pensylvánii trest smrti omezen, uložen mohl být pouze za vraždy prvního stupně. V 19. století byl absolutní trest zrušen nebo omezen v mnoha dalších státech USA. Ve 30. a 40. letech 20. století došlo k nárůstu počtu popravených, v těchto letech se uskutečnilo více poprav než v jiných desetiletích. V 50. letech počet poprav prudce klesl, zhruba na polovinu. V 60. letech tento trend pokračoval a počet poprav se ustálil na 200 odsouzených. Trest smrti byl v roce 1972 prohlášen za neústavní a na základě rozhodnutí Nejvyššího soudu jeho vykonávání pozastaveno, v roce 1976 byl opět zaveden.

V USA 37 států používá trest smrti, patří mezi ně např. Alabama, Arkansas, Colorado, Connecticut, Jižní Karolína, Kalifornie, Kentucky Louisiana, Maryland, Mississippi, Missouri, Montana, Nebraska, Nevada, New Hampshire, Nové Mexiko, Ohio, Oklahoma, Oregon, Pensylvánie, Severní Karolína, Tennessee, Texas, Utah, Virginie, Washington, Wyoming.

New Jersey se stala prvním státem, který zrušil trest smrti od jeho znovuzavedení v roce 1976, a to dnem 14. prosince 2007. V tomto státě se však nekonala poprava již od roku 1963.

Prováděn je legálně pěti technikami:

- 18 států používá smrtící injekci
- 14 států elektrické křeslo
- 8 států plynovou komoru
- 3 státy oběšení
- 2 státy zastřelení

Státy, v nichž byl trest smrti zrušen, nahradily tento trest doživotním žalářem nebo trestem odnětí svobody na 20 – 30 let. 20 % osob odsouzených k smrti mělo podprůměrný intelekt, byly zaostalé nebo mentálně nemocné. Některé státy zakazují popravovat osoby

s duševní poruchou. Ve 25 státech mohly být k trestu smrti odsouzeny i osoby mladší 18 let, dokud americký nejvyšší soud v březnu 2005 popravu nezletilých nezakázal. Nejmladší odsouzenci byli ve věku 14 a 15 let. Naopak nejstaršími popravenými byli Ray Coppeland (76 let) a jeho žena (69 let).

Nejčastěji byl absolutní trest ukládán černošům. V roce 1988 bylo 48 % odsouzenců černé pleti, ačkoli černoši tvořili pouze 12 % populace. Soudní procedura končící trestem smrti stojí od 700 000 až 6 000 000 dolarů. 96 rozsudků smrti potvrdil Bob Groham, guvernér státu Florida.

Mezi roky 1900 a 1985 bylo 349 osob odsouzeno k trestu smrti omylem, u 23 z nich byla poprava opravdu vykonána.

V USA existují tzv. cely smrti, ve kterých jsou vězněny osoby čekající na výkon absolutního trestu. Doba mezi odsouzením a popravou je v průměru 8,5 roku, někteří čekají až 15 let.

3.4 Zrušení trestu smrti v jednotlivých zemích

V roce 2006 Amnesty International zaznamenala 1591 poprav provedených ve 25 zemích. Tento údaj nelze považovat za přesné a úplné číslo vykonaných trestů smrti, neboť některé země odmítají zveřejnit tyto statistiky. 91 % poprav bylo uskutečněno v Íránu, Iráku, Súdánu, Pákistánu, USA a Číně.

V 88 státech byl trest smrti zrušen pro všechny trestné činy, 11 států provádí trest smrti pouze za mimořádné trestné činy, jako jsou trestné činy v době války, 29 států trest smrti neprovádí, ale v trestném právu je uveden. 69 států trest smrti zachovává.

V roce 1990 byl trest smrti zrušen pro všechny trestné činy ve státech: Andorra, Chorvatsko, Maďarsko, Irsko, Mosambik, Namibie, Svätý Tomáš a Princův ostrov a Nepál, pro obvyklé trestné činy, jimiž se rozumí např. vražda, znásilnění, hospodářská kriminalita. V zákonících těchto států byl však absolutní trest ponechán pro závažné trestné činy spáchané za mimořádných okolností, především v době války.

V devadesátých letech následovalo zrušení trestu smrti i v dalších státech: Angola, Paraguay, Švýcarsko (1992), Řecko, Guinea-Bissau, Hong Kong (1993), Itálie (1994), Moldavsko a Španělsko (1995), Jihoafrická republika (1995 pro obvyklé trestné činy, 1997 pro všechny trestné činy), Belgie (1996), Bolívie, Bosna a Hercegovina (1997 pro obvyklé trestné činy), Gruzie, Nepál a Polsko (1997), Ázerbájdžán, Bulharsko, Estonsko, Kanada,

Litva a Spojené království (1998), Východní Timor, Turkmenistán, Ukrajina (1999) a Lotyšsko (pro obvyklé trestné činy). Trest smrti dále zrušila Libérie, Filipíny, Bhútán, Turecko, Samoa.

Mezi země, v nichž je maximální trest zachován, ale které jej v praxi neprovádějí, již nejméně 10 let, patří mezi ně: Anguilla, Bermudy, Brunej a Dárusalám, Burkina Faso, Gambie, Granada, Kongo, Madagaskar, Maledivy, Mali, Montserrat, Nauru, Niger, Panenské ostrovy, Papua – Nová Guinea, Rwanda, Senegal, Srí Lanka, Sředoafriická republika, Surinam, Togo, Tonga.

Státy, které zachovávají trest smrti: Afghánistán, Antigua a Barbada, Bahamy, Bahrajn, Bangladěš, Barbados, Bělorusko, Belize, Botswana, Burundi, Kamerun, Čad, Čína, Komory, Demokratická republika Kongo, Kuba, Dominikánská republika, Egypt, Rovníková Guinea, Eritrea, Etiopie, Gabon, Ghana, Guatemala, Guinea, Guyana, Indie, Indonésie, Írán, Irák, Jamajka, Japonsko, Jordánsko, Kazachstán, Severní Korea, Jižní Korea, Kuvajt, Kyrgyzstán, Laos, Libanon, Lesotho, Libye, Malawi, Malajsie, Mongolsko, Maroko, Barma (Myanmar), Nigérie, Omán, Pákistán, Palestina, Filipíny, Katar, Rwanda, Svatý Kryštof a Nevis, Svatá Lucie, Svatý Vincenc a Grenadiny, Saúdská Arábie, Sierra Leone, Singapur, Somálsko, Súdán, Svazijsko, Sýrie, Taiwan, Tádžikistán, Tanzanie, Thajsko, Trinidad a Tobago, Uganda, Spojené arabské emiráty, Spojené státy americké, Uzbekistán, Vietnam, Jemen, Zambie, Zimbabwe.

V roce 2006 trest smrti vykonaly: Bahrajn, Bangladěš, Botswana, Čína, Egypt, Rovníková Guinea, Indonésie, Írán, Irák, Japonsko, Jordánsko, Severní Korea, Kuvajt, Malajsie, Mongolsko, Pákistán, Saúdská Arábie, Singapur, Somálsko, Súdán, Sýrie, Uganda, USA, Vietnam, Jemen.

Čína je země, na jejímž území dochází k nejvíce popravám na světě. Mluví se dokonce o 8000 popravených. Amnesty International zaznamenala přes 1000 poprav. Údaje o absolutním trestu podléhají státnímu tajemství. Významným posunem vpřed je jistě to, že od roku 2007 musí být všechny vynesené rozsudky trestu smrti potvrzeny Nejvyšším lidovým soudem.

K nárůstu poprav došlo i v Íránu, popraveno zde bylo nejméně 177 osob. Na dalším místě, co se počtu poprav týče, se nachází Pákistán s 82 popravenými, pak následují Súdán a Irák s 65 usmrcenými. Na 53 lidech byl vykonán trest smrti ve 12 státech USA.

Je neomluvitelné, že trest smrti je vykonáván i na mladistvých pachatelích, ačkoli to odporuje mezinárodnímu právu. Mezinárodní úmluva o občanských a politických právech, Americká

úmluva o lidských právech i Úmluva o právech dítěte trest smrti pro nezletilé zakazují. Uvádí se, že v roce 2006 byli popraveni čtyři dětští pachatelé v Íránu a jeden v Pákistánu.

Podle Amnesty International od roku 2000 jsou způsoby, jimiž jsou popravy prováděny:

- setnutí hlavy (Saúdská Arábie, Irák)
- elektrické křeslo (USA)
- oběšení (např. Egypt, Írán, Japonsko, Jordánsko, Pákistán, Singapur)
- smrtící injekce (Čína, Guatemala, Filipíny, Thajsko, USA)
- zastřelení (Bělorusko, Čína, Somálsko, Tchaj-wan, Uzbekistán, Vietnam, a další)
- ukamenování (Afghánistán, Írán)
- ubodání (Somálsko)

Více než 100 států, jejichž právní řád stále zachovává trest smrti, vylučuje z působnosti nejvyššího trestu pachatele, kteří v době spáchání zločinu nedosáhli plnoletosti. Od roku 1990 došlo k popravě mladistvých v devíti státech: Číně, Demokratické republice Kongo, Íránu, Nigérii, Pákistánu, Saudské Arábii, Súdánu, USA a Jemenu.

4.0 Polemika o trestu smrti

Problematika trestu smrti vyvolává diskuzi mezi jejími příznivci a odpůrci nejen v oblasti trestního práva a soudnictví vůbec, ale zabývají se jí filosofové, psychologové, lékaři i široká veřejnost.

Příznivci trestu smrti argumentují tím, že trest smrti provází lidstvo od jeho prvopočátků a společnost jako celek zbavuje provinilců, kteří spáchali zavrženíhodný trestný čin, chrání stabilitu společnosti a udržuje morálku. Do popředí bývá stavěn odstrašující účinek tohoto trestu. Odčinění trestného činu odpovídajícím ekvivalentem, tzn. odsouzení k trestu smrti za vraždu či zabití, má demonstrovat spravedlnost – je tedy spravedlivé, aby společnost potencionální zločin odsoudila. „*V rámci talionu jako znovunastolení mravního řádu je zdůvodňována poprava vraha jako legitimní právní odplata za spáchaný čin.*“²³ Bez trestu smrti se vytrácí zodpovědnost za trestné činy, protože pachatelé vražd jsou si vědomi, že jim nelze absolutní trest uložit. Předpokládá se, že by si pachatel rozmyslel, zda má zabít uvědoměle člověka, pokud by i jemu za tento čin hrozila smrt. Odsouzení pachatele k trestu smrti jako pojistky, že zločinec nebude moci svůj čin znovu opakovat, je bráno jako volba mezi smrtí vraha a jeho potencionálních budoucích obětí. V dnešní době se lze setkat i s ekonomickými důvody, které zastánci trestu smrti přihazují na svou stranu vah .

Odpůrci trestu smrti uvádějí zvláště tyto důvody a skutečnosti:²⁴

- neprokazatelný vliv absolutního trestu na pokles kriminality v jednotlivých státech,
- nenapravitelnost vykonaného rozsudku smrti v případech justičních omylů,
- možnost individuálního nebo dokonce masového zneužívání protilidovým (např. fašistickým) režimem,
- rozpor s mravními zásadami společenského života (trest smrti, jak udávají jeho odpůrci, obsahuje prvek pomsty),
- při ukládání trestu smrti nelze údajně zajistit úplnou rovnost jednotlivců před zákonem - rozsudek mohou ovlivnit veřejné mínění zpracované případně hromadnými sdělovacími prostředky, různé postoje k příslušníkům téže rasy, vrstvy či skupiny v jednotlivých státech,
- bývá uváděn i argument některých náboženství – např. v Bibli – Desatero přikázání – Nezabiješ!

²³⁾ BESTOVÁ, C. C. Trest smrti v německo-českém porovnání, str. 27

²⁴⁾ MALENOVSKÝ, Trest smrti v současném mezinárodním společenství

-
- např. v USA poukazují odpůrci trestu smrti na složitost a dlouhodobost řízení vedoucího k uložení trestu smrti a s tím spojenou nákladnost pro společnost.

Proti odpůrcům trestu smrti stojí argumenty jeho stoupců.

„Trest smrti zůstává jediným prostředkem absolutní prevence vůči asociálnímu, agresivnímu pachateli. Hrozba smrti je v podstatě jedinou reálnou ochranou ve věznicích ve styku s nebezpečnými vězni odpykávající si dlouhodobé (doživotní) tresty odnětí svobody, jež je schopna mnohé z nich zastrašit před útoky proti strážcům. Ve státech, kde se trest smrti neuplatňuje, se zvyšuje nebezpečí výskytu svépomocných odplatných vražedných činů.“²⁵

Z mezinárodního hlediska z pohledu účinnosti potlačování teroristické činnosti má svou váhu i argument, že se uplatňováním trestu smrti zamezí teroristům na svobodě využít možnosti vydírat vlády požadavkem, aby výměnou za držená rukojmí byli propuštěni z výkonu trestu nejnebezpečnější členové teroristické organizace. Odpůrcům trestu smrti se v tomto případě problematicky hledají alternativy absolutního trestu, neboť se ukázalo, že ukládání dlouhodobých trestů odnětí svobody bez možnosti jejich snížení z důvodu dobrého chování nebo amnestie v praxi některých států potlačuje pozitivní stimulaci vězňů. Ve věznicích se pak stává hlavním způsobem udržení disciplíny mezi nejnebezpečnějšími delikventy násilí a neustálý pocit strachu.

Naopak v článku *Trest smrti a platné trestní právo* Oto Novotný uvádí: *„Úkol ochrany společnosti před zločincem může více či méně dobře splnit trest odnětí svobody uložený na dlouhá léta či případně na doživotí nebo ochranné léčení. Vězeňská kriminalita je v tomto směru zanedbatelná a možnosti útěku z našich uzavřených ústavů jsou nepatrné.“²⁶*

4.1 Odstrašující účinek

Odstrašující účinek trestu smrti vychází z předpokladu, že zbavíme-li života pachatele vraždy, odstrašíme tím další potencionální pachatele, kteří se budou trestu za svůj čin obávat.

Logická chyba spočívá v domněnce, že pachatelé vraždy racionálně plánují a provádějí. Plánované vraždy však zaujímají pouze malé procento z celkového počtu. Většina je páchána „v afektu, tehdy, kde se rozumu zmocní extrémní emoce“. Pachatel je v tomto okamžiku často ve stavu nadměrného psychického rozrušení, pod vlivem drog, alkoholu nebo se uchýlí k vraždě v panice z odhalení činu.

²⁵⁾ MALENOVSKÝ, Trest smrti v současném mezinárodním společenství

²⁶⁾ NOVOTNÝ, O. Trest smrti a platné právo

Trest smrti nemá také odstrašující účinek, když byl zločin spáchán lidmi s extrémně labilní psychickou konstitucí nebo duševně postiženým člověkem, jak se nezřídka stává.²⁷ V Amnesty International je citován Sadataki Kogi, japonský psychiatr, provádějící výzkum 145 vražd: „*Přestože věděli o trestu smrti, vrahové jednali výhradně emociálně, nebyli schopni dohlédnout za přítomnost a nedali se myšlenkami na hrozící trest smrti od spáchání svého činu odradit.*“²⁸

Pokud si jsou pachatelé zločinů vědomi rizika odsouzení, zpravidla si nepřipouští možnost, že právě oni budou dopadeni, odsouzeni a skutečně popraveni.

Argument odstrašujícího účinku se nedá podpořit empirickými fakty. Za prvé by se musel v zemích, kde byl trest smrti zrušen, zvyšovat počet zločinů, za které hrozil trest smrti, a za druhé by musela zkoumání srovnatelných systémů trestního práva prokázat, že počet zločinů v zemích, kde byl trest smrti zrušen, je vyšší než tam, kde zrušen nebyl. Dosud však neexistují žádné studie, které by tuto korelaci potvrzovaly.

Metody zabývající se efektivností trestu smrti můžeme rozdělit na přímé a nepřímé. K přímým metodám řadíme model komparativně geografický a komparativně historický. Komparativně geografický model porovnává dva státy, které jsou srovnatelné v řadě relevantních případů, např. demografická a socioekonomická situace sousedních spolkových států USA. Za příklad komparativně historického modelu se uvádí experiment zrušení trestu smrti v šedesátých letech v Anglii. Nepřímé metody spočívají ve zkoumání chování osob, původně odsouzených k absolutnímu trestu, kterým byl tento trest zmírněn na zpravidla dlouhodobý trest odnětí svobody. Ze studií provedených pomocí těchto metod se nepodařilo prokázat dostatečnou efektivnost trestu smrti.²⁹

Královská komise ve Velké Británii, zabývající se důsledky zrušení trestu smrti, považuje jeden aspekt trestu smrti za obecně preventivní. Věří, že by se vynášením rozsudků a vykonáváním trestů smrti jakožto vyjádřením nesouhlasu s vraždou a jejím odsouzením časem dalo v celé společnosti vypěstovat cítění bezpodmínečné zavrženíhodnosti vraždy a tím jí zabránit. Hledisko výchovného působení trestu smrti nelze posoudit v krátkodobém časovém horizontu. Vzhledem k tomu, že zatím není znám žádný stát, který má uzákoněn trest smrti, v němž by se vraždy nevyskytovaly, není pravděpodobné, že by výchovný aspekt natolik ovlivnil myšlení kriminálních jedinců, aby se těchto činů nedopouštěli.

²⁷⁾ BESTOVÁ, C. C. Trest smrti v německo-českém porovnání, str.16

²⁸⁾ BESTOVÁ, C. C. Trest smrti v německo-českém porovnání, str.16

²⁹⁾ Trest smrti jako problém nejen právní, ale i filozofický a morální, str. 97 – 99, článek J. Neumanna,

Výzkumy a statistiky prováděné na popud Spojených národů nikterak nedokazují, že by trest smrti byl účinný k odstrašení pachatelů. Některá šetření v USA dokonce naznačují, že popravy počet vražd v měsíci následujícím po vykonání rozsudku ještě zvyšují, což připisují na vrub „mravy zdrsňujícímu“ účinku trestu smrti.

Právě v USA, kde se spousta pachatelů trestných činů živí obchodem s drogami, jejich rukama protékají velké částky peněz, probíhá boj mezi jednotlivými gangy, je pro tyto osoby mnohem větší riziko smrti v každodenním životě a mlhavá představa trestu smrti a popravy po více než deseti letech po dlouhých procesech, nemá pro ně odstrašující význam.

Zastánci trestu smrti vidí možnost zvýšení účinnosti odstrašujícího účinku trestu smrti pro potencionální pachatele určitých typů vražd v případě, že by byl používán pravidelněji a jednodušeji a kdyby časové rozmezí od rozsudku do popravy bylo zkráceno na dobu řádově několika měsíců a neprotahovala se na dobu let až desetiletí.

Z filozofického hlediska existuje řada úvah, absolutně zamítajících trest smrti. Je-li zločinec trestán pouze proto, aby posloužil k odstrašení ostatních, stává se pouhým prostředkem, nikoli účelem a smyslem trestu.

4.2 Generálně preventivní funkce trestu

Výchovné působení trestu na ostatní členy společnosti všeobecně patří k základním cílům trestu, u absolutního trestu však minulost mnohokrát dokázala, že se stal prostředkem k udržení a upevnění politické či náboženské moci a byl zneužit vládnoucí vrstvou k vytvoření atmosféry strachu a tím pádem snazšímu ovládnutí mas. Hromadné popravy většinou nevinných obětí v zájmu udržení moci se v dějinách neustále opakují – upalování kacířů inkvizicí, popravování gilotinou v době Francouzské revoluce, likvidace židů i ostatních nepohodlných osob v koncentračních táborech v době fašismu.

Generálně preventivní funkce trestu smrti sloužící zejména k odstrašení ostatních kolísavých jedinců sama o sobě neodůvodňovala jeho oprávněnost.³⁰ Exemplární trestání, znamenající obětování jednotlivce jako způsobu nápravy nebo zastrašení ostatních členů společnosti, se stalo přežitkem.

Jako varování zneužití právě generálně preventivní funkce trestu smrti v naší republice nám poslouží politické procesy v letech 1948 – 1955, kdy se trest smrti uplatňoval hlavně vůči odpůrcům komunistického režimu ve vykonstruovaných procesech a vražda jako hlavní

³⁰⁾ NOVOTNÝ, O. Trest smrti a platné právo

oblast uplatnění trestu smrti ustoupila do pozadí.³¹

Tehdejší praktiky justice, Státní bezpečnosti a vedoucích představitelů komunistické strany a poválečného Československa nám připomínají ti, kdo stanuli před soudem a v konečné fázi skončili v rukou kata ve vykonstruovaných procesech.

Od léta 1948 se plnily věznice nekomunisticky smýšlejícími lidmi. Z Bartolomějské byli odvázeni na Pankrác a do Ruzyně. Mnozí z nich se teprve při hlavním líčení dozvěděli, z čeho jsou obviněni. Lidé, kteří se dosud ani neznali, byli spojováni a řazeni do uměle vytvářených skupin a obviňováni ze záškodnictví, špionáže, diverze a velezrady.³²

Mezi zatčené patřila v této době i JUDr. Milada Horáková, narozena 25. prosince 1925. Krátce po okupaci ČSR v březnu 1939 se spolu s manželem zapojila do občanského odboje v ilegální skupině *Petiční výbor Věrní zůstaneme*. Dne 2. srpna 1940 byla zatčena Gestapem a uvězněna na Pankráci a později v Terezíně v Malé pevnosti. V říjnu 1944 byla odsouzena v Drážďanech k osmi letům káznice (státní zástupce navrhol trest smrti). Po vynesení rozsudku až do konce války byla vězněna v Aichachu u Mnichova. Po válce se stala poslankyní Prozatímního a od května 1946 Ústavodárného národního shromáždění. Zároveň se stala členkou Ústředního výkonného výboru Československé národně socialistické strany, předsedkyní její zahraniční komise, předsedkyní Československé rady žen a místopředsedkyní Svazu osvobozených politických vězňů. Za svoji účast v odboji byla několikrát vyznamenána. V parlamentu patřila k nejvyhraněnějším odpůrcům nastupující totality. Dne 10. března se vzdala poslaneckého mandátu a zapojuje se do protikomunistického odboje. Dne 27. září 1949 byla StB zatčena a postavena do čela procesu se skupinou „Direktoria“ (mělo jít o výběr bývalých „reprezentantů“ nekomunistických stran). V procesu konaném před Státním soudem v Praze ve dnech od 31. května do 8. června 1950 bylo souzeno celkem 13 obžalovaných. Milada Horáková byla uznána vinnou z velezrady a vyzvědačství a spolu se Závěšem Kalandrou, JUDr. Oldřichem Peclem a strážmistrem SNB Janem Buchalem byla odsouzena k trestu smrti. Nejvyšší soud v Praze 24. června všechny čtyři rozsudky smrti potvrdil. Přes protesty světové veřejnosti byly jejich žádosti o milost zamítnuty a všichni čtyři byli dne 27. června 1950 v Praze na Pankráci popraveni.³³

³¹⁾ CHMEL, L. Nejslavnější popravy, str. 142

³²⁾ CHMEL, L. Nejslavnější popravy, str. 124

³³⁾ LIŠKA, O. Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918- 1989, str. 276

V padesátých letech však nebyli popravováni jen lidé, kteří byli považováni za nepřátele režimu, ale vykonstruované procesy končící trestem smrti byly namířeny i proti bývalým vysokým funkcionářům komunistické strany. Jedním z nich byl i nástupce ministra zahraničí Jana Masaryka – Vladimír Clementis, který se ministrem tohoto resortu stal 19. března 1948 a o rok později byl zvolen do ÚV KSČ.

Na podzim roku 1949 v době zasedání Valného shromáždění OSN v New Yorku se k němu donesla varování, že i jemu hrozí obvinění z buržoazně nacionalistického spiknutí. Přestože mu Klement Gottwald zaručil osobní bezpečnost, byl po návratu do vlasti obviněn nejen z buržoazního nacionalismu, ale i z nepřátelského postoje k SSSR a na tomto základě odvolán z funkce ministra a dán pod trvalý dohled StB. Přestože třikrát provedl sebekritiku, jak od něj bylo požadováno, nebyl tento způsob pro představitele moci dostačující. V červnu 1950 přiznal vše, co mu bylo vytýkáno. V lednu 1951 na něj byla nastražena past - převlečení příslušníci StB ho odvezli za západní hranice a pokusili se ho zatáhnout do plánování útěku a azylu v Německu. Přestože past prokoukl a žádal, aby mu byl umožněn návrat do Prahy, převezli ho rovnou do jedné z nejtěžších komunistických mučírén na zámku v Kolodějích a bylo oznámeno jeho zatčení při pokusu o útěk do zahraničí. Byl odsouzen k trestu smrti a 3. prosince 1952 popraven.

Je paradoxem, že s oprátkou na krku skončil společně s dalšími tzv. protistátními spiklenci i člověk, který měl největší obavy z emigrace Vladimíra Clementise – generální tajemník ÚV KSČ Rudolf Slánský, s jehož jménem je spjata vše, co se v té době dělo. Byl to komunista a zastánce tvrdého režimu proti odpůrcům KSČ a SSSR, hlavní realizátor nastoleného teroru a justičních vražd, iniciátor perzekucí a procesů s nevinnými lidmi, např. Miladou Horákovou. Rozhodoval společně s Gottwaldem, Zápotockým a Kopřivou o návrzích na zatčení desítek osob z různých úseků stranického, státního a hospodářského aparátu. V řadách pracovníků bezpečnosti se počátkem března 1951 začal hledat někdo, kdo na našem území řídí spiknutí, ve výpovědích zatčených, vykonávajících vysoké funkce se v souvislosti s líčením jejich činnosti vyskytovalo i jméno R. Slánského. Pracovníci StB postupně získávali materiály, kde byl Slánský označován jako nepřítel a agent Západu a předávali je sovětským poradcům. Díky těmto materiálům byl Slánský zbaven funkce generálního tajemníka ÚV KSČ, což se stalo 6. 9. 1951, v listopadu byl jmenován náměstkem předsedy vlády, brzy nato byl zatčen a obviněn byl jako nepřítel strany a Československa. Celkem bylo obviněno 14 „spiklenců“, jejichž výslechy se střídaly s mučením. V létě 1952 se všichni zločinci přiznali. Výpovědi obžalovaných byly nacvičené podle sepsaného scénáře, většina z obviněných věřila, že strana potřebuje proces pro odstrašení neposlušných členů

společnosti a že KSČ rozhodne v jejich prospěch. Zinscenovaný proces byl rozvržen na sedm dní a podle scénáře schváleného ÚV KSČ bylo nad vedením protistátního spikleneckého centra dne 27. listopadu 1952 vyneseno jedenáct rozsudků smrti a tři doživotí. Rozsudek nad Rudolfem Slánským spolu s 10 dalšími obviněnými byl vykonán dne 3. prosince 1952.

4.3 Argument pojistky

U zvlášť brutálních vražd, zločinů páchaných na dětech a opakovaných chladnokrevných vražd – z poslední doby např. vraždící pár manželů Stodolových nebo právě se projednávající případ heparinového vraha Zelenky – veřejnost volá po obnovení trestu smrti z důvodu pojistky.

Lidé se oprávněně obávají, že po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody budou „bývalí“ delikventi pokračovat v trestné činnosti. Byl-li čin spáchán v důsledku duševní poruchy, jakou má okolí propuštěného vraha záruku od společnosti, že nenastane situace, kterou deviant nezvládne a nezačne znovu vraždit? Sériové vraždy, páchané často sexuálními agresory, vyvolávají otázku, zda je stát schopen zajistit léčbu, která bude stoprocentně účinná.

Nabízí se příklad Spartakiádního vraha Jiřího Straky, který byl v roce 1985 usvědčen ze tří dokonaných vražd, dvou pokusů o vraždu, pěti znásilnění, tří loupeží a pěti krádeží. Vzhledem k nízkému věku byl odsouzen jako mladistvý k maximálnímu možnému trestu deseti let odnětí svobody (přičemž v případě jeho plnoletosti by mu byl navržen trest smrti). Soud dále nařídil kastraci a po odpykání trestu ústavní léčbu v psychiatrické léčebně v Bohnicích.

Na základě amnestie prezidenta Václava Havla byl v květnu 1994 Jiří Straka z vězení propuštěn a umístěn do uzavřeného sexuologického oddělení psychiatrické léčebny v Praze – Bohnicích, kde se podrobil nařízené psychiatrické a sexuologické léčbě. Při pobytu ve vězení se sice podrobil kastraci, avšak chirurgický zákrok na mozku – tzv. stereotaktickou operaci odmítl. Na základě rozhodnutí opavského Okresního soudu byla Jiřímu Strakovi zrušena ústavní léčba a 24. prosince 2004 byl z opavské léčebny propuštěn. Poté se nastěhoval ke svým rodičům do Velkých Losin na Šumpersku. Nedlouho nato si změnil příjmení a přestěhoval se do malé vesnice Hnojník v Beskydech. Místní lidé však jeho totožnost odhalili a mají z bývalého brutálního vraha strach. Rodiče nepouštějí dospívající dívky po setmění bez doprovodu ven.³⁴

Jak již bylo uvedeno na začátku, jedná se u trestu smrti z důvodu pojistky o určitý způsob předjímané sebeobrány, volí se mezi smrtí vraha a jeho potencionální budoucí oběti. Chybí ovšem jistota, že vrah v budoucnu ještě někoho zabije.

Kdybychom chtěli brát argument pojistky do důsledku, museli bychom z praktických důvodů popravít víc zločinců, než je teoreticky nutné. To nutné znamená, že řadu popravených, totiž ty, kteří by se další vraždy už nebyli dopustili, chápeme jako prostředek. Keller toto zdůvodnění kritizuje jako ještě méně únosné, než v případě odstrašujícího účinku, protože zde můžeme smrt popraveného na pozadí odstrašujícího momentu posuzovat jako užitečnou alespoň z malé části.³⁵

Humanitární zásady jak národního, tak i mezinárodního práva zakazují popravovat duševně nemocné. Za adekvátní možnost, jak těmto osobám zabránit v opakovaném páchání deliktů, je jejich umístění ve vězení nebo jiného podobného zařízení a zajistit, že jej neopustí do konce života a pokud ano, budou po celý život sledováni odborníky, kteří se zaručí za jejich psychický stav.

Nabízí se otázka, zda by nebylo vhodné právně dořešit zodpovědnost lékařů, pokud by podepsali propouštěcí zprávu osobám, kterým byla nařízena ochranná léčba po provedeném trestném činu, a tyto by znovu začali trestnou činnost páchat. Na jedné straně zajistit psychiatrickým léčebnám dostatek finančních prostředků na zajištění kvalifikovaného personálu i veškerého lékařského vybavení, umožnit lékařům maximální přístup k nejnovějším poznatkům a metodám léčení, na druhé straně však požadovat, aby za propuštění delikventa z ústavu byl zodpovědný konkrétní lékař, který by dále spolupracoval při sledování stavu delikventa i s jeho kurátorem a policií. Tento lékař by měl možnost kdykoliv obnovit nařízenou léčbu v případě, že by stav propuštěného vykazoval při kontrole známky možné recidivy, ale zároveň v případě recidivy byl trestně stíhán spolu s pachatelem, jemuž by umožnil svým rozhodnutím o propuštění z psychiatrické léčebny trestný čin spáchat. Problém vyvstává i v tom, že propouštěcí zpráva nebývá zpravidla jednoznačná. V tomto případě se jedná především o námět k úvaze, neboť by bylo třeba dořešit možnost, že by se chtěl například pacient pomstít svému lékaři tím, že by trestný čin spáchal, či mnoho dalších aspektů.

V souvislosti se sexuální vraždou Jakuba Šimánka a obviněním z tohoto trestného činu občana slovenské národnosti Antonína Nováka odborná veřejnost hovoří o zavedení registru nebezpečných pedofilů, do kterého by měla přístup policie i z ostatních států Evropské unie.

³⁴⁾ www.policie-cr.cz/kriminalnipripady.php, www.novinky.cz/clanek/70585

³⁵⁾ BESTOVÁ, C. C. Trest smrti v německo-českém porovnání, str. 23 – 34

Registr pedofilů existuje už ve Spojených státech, kde však do něho může nahlížet i široká veřejnost.

4.4 Argument odplaty

Odplata se často považuje za jednu z nejvýznamnějších funkcí trestu. Liší se oproti argumentům odstrašení a pojistky především v tom, že smysl není v zabránění dalším zločinům. Má demonstrovat spravedlnost, vzájemné vyrovnání – v případě vraždy to znamená - život za život.

Myšlenka odplaty má dlouhou historii, jak dokazuje již babylonské právo. Snaha o odplatu se dá snadno vysvětlit jako pokus o nápravu právního řádu, který byl trestným činem porušen. Předpokladem této teorie je existence mravního řádu, který je nutno zachovávat poslušností nebo trestem. Teorie odplaty je zdánlivě legitimně zdůvodnitelná, protože omlouvá popravu vraha v rámci nastolení mravního řádu jako ekvivalent jeho činu. Teorie trestního práva zná v zásadě talio jako adekvátní míru trestu: *„Trest je oprávněný a spravedlivý, odpovídá-li přesně danému zločinu, kdy se zločin a trest pohybují jako ramena v rovnováze setrvávající váhy.“*³⁶

*„Trest smrti je způsob, jakým společnost dosahuje rovnováhy, a to tím, že poskytne obětem a jejich rodinám pocit uspokojení za to, co jim bylo způsobeno, vrátí jim, co nejvíce to jde, jejich celistvost, nebo obnoví integritu – kvalitu nebo stav úplnosti – jak lidí, tak systému. I když tato retribuce nepřináší plné řešení, dokáže nám, že společnost, porota a celý systém trestní spravedlnosti se o nás stará natolik, aby zajistil, že vrahovi se dostane odpovídající potrestání.“*³⁷

Steve Mardigian, kolega Johna Douglase, praví: *„Strašlivé utrpení, způsobované obětem si vyžaduje, abychom udělali něco opravdu vážného. Podle mého názoru nemáme žádný důvod uchovat naživu lidi schopné způsobit takovou hrůzu.“*

³⁶⁾ BESTOVÁ, C. C. Trest smrti v německo-českém porovnání, str. 27 -28

³⁷⁾ DOUGLAS, J., OLSHAKER, M. Cesta do temnot

Také Kant zastává teorii rovnosti jako jazýčku na vahách Spravedlnosti. Pouze právo odplaty – *ius talionis* může stanovit kvalitu i kvantitu trestu, jiné argumenty nemohou obstát z pohledu čisté a přísné spravedlnosti. Kant argumentuje smyslem a účelností talionu, ale postrádá snahu o etické zdůvodnění.³⁸ Nebere v úvahu sociální situaci pachatele a okolnosti činu.

Myšlenka odplaty zla rovnocenným zlem je z etického pohledu pochybná. Považovat odplatu za přiměřenou reakci na delikt z tohoto hlediska nelze, neboť mravné chování ve své podstatě předpokládá vyhýbání se zlu.

Ideál napravování zla dobrem se při vykonaném trestu smrti nemůže naplnit. Pro trest smrti je vzorem opět vražda – zločin, který je třeba nejpřísněji odsoudit.

Podle talionu je zločinec odsouzen k trestu, který odpovídá jeho činu. Vzhledem k tomu, že se okolnosti činu podstatně liší u vraždy, zabití z nedbalosti či při dopravní nehodě, přičemž výsledek, jímž je smrt oběti, je stejný, musel by být pachatel v rámci talionu v každém případě odsouzen k trestu smrti.

Bude-li posuzováno subjektivně zbavení života člověka jiným člověkem, je možné i v případě úmyslného zabití najít nejrůznější omluvitelné důvody. Objektivně nelze zjistit míru zavinění zločincem, bere-li se v potaz důsledky výchovy, prostředí, v němž dotyčný vyrůstal, duševní rozvoj či psychická porucha. Uplatnění trestu smrti předpokládá vinu nejvyšší a v tom případě existuje riziko, že bude popraven člověk ne zcela vinný. Pokud by odplata byla nejvyšší mravní nutností, pak by nebylo možno ani udělení milosti.³⁹

V některých zemích dochází i k mimojustičním popravám. Různé radikální skupiny berou spravedlnost do svých rukou a hájí se tím, že nedělají nic jiného než státní aparát. Odpůrci trestu smrti namítají, že k mimosoudním popravám dochází právě proto, že radikální skupiny nesouhlasí s tím, že se státní orgány vzdaly práva ukládat absolutní trest.⁴⁰

4.5 Ekonomický argument

Zastánci trestu smrti argumentují často tím, že pro stát je mnohem levnější provést exekuci, než ponechat po mnoho let odsouzeného ve vězení. Oproti tomu lze vznést námitku, že popravy jsou finančně nákladnější. Některé státy vypočítaly, kolik stojí soudní procedura končící trestem smrti. Např. jedna poprava v New Jersey přijde na 1,8 milionu dolarů, v Kalifornii 4,5 milionu dolarů, na Floridě 5 milionů dolarů a v Texasu 6 milionů dolarů.⁴¹

³⁸⁾ BESTOVÁ, C. C. Trest smrti v německo-českém porovnání

³⁹⁾ BESTOVÁ, C. C. Trest smrti v německo-českém porovnání, str. 29 – 30

⁴⁰⁾ Trest smrti jako problém nejen právní, ale i filozofický a morální, str. 43, článek Z. Karabce

⁴¹⁾ MONESTIER, M. Historie trestu smrti, str. 334

5.0 Profil sériových vrahů

John Douglas, bývalý ředitel Útvaru pro podporu vyšetřování FBI a jeden z hlavních zakladatelů behaviorální kriminalistické analýzy společně s dokumentaristou Markem Olshakerem ve své knize *Cesta do temnot* seznamují veřejnost s řadou otřesných kriminálních případů, k nimž došlo v USA a Kanadě. Provedli rozbor motivace a chování sériových vrahů a pachatelů znásilnění. Dospěli k závěru, že většina pochází z rozbitých a nefunkčních domovů. Obecně jsou produktem určitého typu zneužívání, ať již fyzického, sexuálního, emociálního či jejich kombinací. V mládí se u nich často vyskytuje noční pomočování ve věku vyšším, než je obvykle běžné, s oblibou si hrají s ohněm a jsou krutí vůči drobným živočichům nebo slabším dětem. Tyto příznaky autoři nazývají „vražednou triádou“. Přínejmenším dva z těchto rysů se u sledovaných pachatelů objevovaly. První vážné zločiny zpravidla spáchají do pětadvaceti let, přičemž mají za sebou určitý počet porušení zákona, vloupání, krádeže či znásilnění nebo pokus o ně. Mají tendenci k vyvolávání potíží s jakýmkoli druhem autority. Věří, že ve svém životě jsou oběťmi, myslí si, že jsou manipulováni, že jsou ovládáni a kontrolováni druhými. Poté se dostanou do situace, kdy tyto nevyrovnané a neúspěšné „nuly“ podnícené fantazií, mohou manipulovat a ovládat své vlastní oběti. Mohou instrumentovat, cokoli chtějí své oběti udělat, mohou rozhodnout, zda oběť bude žít či zemře – a jak a kdy zemře. Oni budou dávat rozkazy. Moc nad životy jiných lidí jim přináší emociální uspokojení.

Léta výzkumu a praxe autorům potvrdily, že sérioví vrazi a tzv. sexuální násilníci své činy dělají *„nikoli proto, že potřebují jíst nebo zachránit rodinu od smrti hladem, dokonce ani ne proto, aby mohli uspokojit svůj návyk na drogu. Dělají to proto, že se při tom cítí dobře, protože to chtějí dělat, protože jim to poskytuje uspokojení.“*⁴²

Často jde o výrazně agresivní osobnosti s těžkými poruchami emotivity se sexuálními úchylkami sadomasochismu, závislými na alkoholu či jiných drogách, což ještě stupňuje jejich agresivitu.

Sériové vraždy a vraždy se sexuálním motivem častěji páchají muži. Přestože dívky pocházejí ze stejného prostředí, jsou zneužívány a týrány častěji než chlapci, nevybíjejí si tak často své frustrace útoky na jiné lidi, ale mají tendenci trestat samy sebe, a to prostřednictvím

⁴²⁾ DOUGLAS, J., OLSHAKER, M. *Cesta do temnot*, str. 428

drog, zvýšené konzumace alkoholu, prostituce či sebevraždy. Tyto oběti bohužel svůj model výchovy přenášejí do vlastních rodin a opakují psychologické nebo fyzické týrání, které samy podstoupily.⁴³

⁴³⁾ DOUGLAS, J., OLSHAKER, M. Lovec duší, str. 395

6.0 Dějiny trestu smrti v českých zemích

Ve středověku byl trest smrti na historickém území českého státu stejně jako v ostatních evropských zemích často používán. Měl charakter pomsty, jeho cílem bylo především pomstít škodu na jednotlivci i společnosti, uplatňovaly se symbolické tresty, (upálení za žhářství). Způsoby poprav prováděné v této době: oběšení (krádež), stětí (vražda), upálení zaživa (čarodějnictví, žhářství), u žen zahrabání zaživa (čarodějnictví), probodnutí srdce zahroceným kulem (za usmrcení novorozeněte), lámání kolem (násilné smilstvo), vláčení ulicemi a lámáním kolem (úkladná vražda), rozčtvrcení, utopení.

Trest smrti na území našeho státu byl zrušen v roce 1787, za doby vlády Josefa II., kdy byl přijat Všeobecný zákoník o zločinech a trestech na ně. Trest smrti byl ponechán jen pro řízení za výjimečného stavu, za práva stanného. Po smrti Josefa II. byl opět dekretem z 2. ledna 1795 zaveden trest smrti pro velezradu a pokus o ni.

Zákoník o zločinech a těžkých policejních přestupcích byl vyhlášen roku 1796 pro Západní Halič, 1803 pro ostatní monarchii, vyjma Uher. Trest smrti se prováděl výlučně oběšením a měl zároveň za následek ztrátu občanských práv, šlechtictví, akademických a vojenských hodností, právní způsobilosti.

V roce 1852, kdy byl vydán zákon č. 117/1852 ř. z., neboli Trestní zákon o zločinech, přečinech a přestupcích, byl trest smrti zachován. Ukládal trest smrti za: dokonanou vraždu, loupežné zabití, zlomyslné poškození cizího majetku, kdy byla způsobena smrt, kterou mohl pachatel předvídat, za vzbuření v době stanného práva a za žhářství, pokud tím byla způsobena smrt člověka a pachatel mohl tuto skutečnost předpokládat.

Po vzniku ČSR v roce 1918 byl převzat právní řád Rakouska-Uherska. Po roce 1920 (Zatímní návrh obecné části trestního zákona) mohl být trest smrti uložen jen za stanného práva nebo u doživotně odsouzeného, který opětovně spáchal čin, pro nějž byl odsouzen.

Dlouholetým odpůrcem trestu smrti byl **Tomáš Garrigue Masaryk**. V Čapkových Hovorech uvedl: *„Těžká byla pro mne otázka trestu smrti; stálo mě mnoho nocí, když jsem měl podepisovat trest smrti, a dny, kdy jsem to učinil, mám ve svém kalendáři poznamenány černým křížkem. Sledoval jsem pozorně, má-li trest smrti vliv na zločinnost; studoval jsem statistiku zločinů a zejména vražd po celou dobu, ale nevidím, že by trest smrti měl účinek odstrašující na lidi zločinné; zločinec ve chvíli vraždy nemyslí na trest, ale na úspěch svého zlého činu. Jistý účinek je na občany ostatní, zejména o věci myslící. Můj argument pro trest smrti není, že je odstrašující, ale že v něm je mravní expiace: vzít člověku život je bezpráví tak*

strašlivé, že může být usmířeno jen výkupným stejně těžkým. Dělán ovšem patřičný rozdíl mezi vraždou a zabitím a uznávám polehčující okolnosti při každém zločinu, jak to moderní kriminální psychologie vyžaduje; ale ve výjimečných případech nemohu vyvracet, že trest smrti je ve shodě s metafyzickým uznáním hodnoty lidského života. Věřím a čekám, že bude zrušen vyšší vzdělaností a mravností obyvatelstva, souhlasem nás všech.“⁴⁴

Zákon č. 91/1934 Sb. opravňoval soudy uložit místo trestu smrti trest těžkého žaláře, káznice, buď doživotního, nebo dočasného v trvání od 15 do 30 let, pokud byly polehčující okolnosti natolik závažné, že by absolutní trest byl nepřiměřeně přísný. V době účinnosti tohoto zákona byla existence trestu smrti víceméně formální záležitostí. T. G. Masaryk udělil 420 milostí, a za doby jeho působení v prezidentském úřadu bylo popraveno 20 odsouzených za loupežné vraždy a závažné vojenské zrady.

V letech 1939 - 1945 za Protektorátu Čechy a Morava byl trest smrti uplatňován často, jako významné popravistiště proslula pankrácká věznice, kde se popravovalo gilotinou. Od roku 1943 zde působil jako kat Alois Weiss. V Praze si také našel své pacholky Roberta Týfu, Jana Křížka a Alfreda Engela. Celkem zde přišlo o život 1079 osob.

V poválečné době, v letech 1946 – 1949, byl trest smrti udělován převážně dle retribučních dekretů. Uplatňován byl pouze oběšením, za výjimečného stavu též zastřelením. Zákonným podkladem se stal dekret prezidenta republiky č. 16 ze dne 19. 6. 1945 o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a mimořádných lidových soudech (tzv. velký retribuční dekret). Rozhodným obdobím se rozuměla doba od 21. 5. 1938 do 31. 12. 1946.

Dekretem č. 17 z téhož dne byl zřízen Národní soud, fungující jako soud trestní i čestný. Před soud mohly být postaveny pouze osoby české národnosti, které v době okupace zastávaly význačné postavení v politické, hospodářské nebo správní oblasti státu, např. státní prezident protektorátu, členové protektorátních vlád, představitelé Vlajky. Trest smrti se vykonával zpravidla do dvou hodin po vyhlášení rozsudku.

Nařízením Slovenské národní rady č. 33/1945 Zb. byla zřízena soustava lidových soudů, která byla tvořena Národním soudem v Bratislavě, okresními lidovými soudy, zřizovanými v sídle okresu, a místními lidovými soudy, které byly ustavovány v každé obci, ve které byl místní národní výbor.

⁴⁴⁾ ČAPEK, K. Hovory s T. G. Masarykem

Dekret č. 138 ze dne 27. 10. 1945 o trestání některých provinění proti národní cti (malý retribuční dekret) umožňoval potrestání vězením do jednoho roku nebo pokutou do 1 000 000 Kč.

Za celou dobu působnosti retribučních soudů (od května 1945 do 31. prosince 1948) bylo v Československu odsouzeno více než 33 000 osob. Přibližně 50 % jich bylo německé národnosti, 35 % Čechů a Slováků a 15 % jiných národností. Mimořádné lidové soudy vynesly kromě mnoha trestů dlouholetého odnětí svobody také více než 730 rozsudků smrti. Tento způsob soudnictví byl v řadě případů zneužit k odstranění nepohodlných osob v tzv. justičních vraždách, které sloužily k fyzické likvidaci politických protivníků a k zastrašení společnosti. Popravovány nebyly jenom osobnosti, které komunističtí vůdci pokládali za zjevné nepřátele, ale i vysocí funkcionáři samotné komunistické strany.

Pro vedení politických procesů byly zákonem č. 232/1948 Sb. zřízeny Státní soud a Státní prokuratura s určením pro trestné činy podle zákona č. 231/1948 Sb. na ochranu lidově demokratické republiky, jenž nahradil dosavadní zákon č. 50/1923 na ochranu republiky. Za dobu činnosti Státního soudu 1948-1952 jím bylo odsouzeno téměř 27 000 lidí.

V roce 1956 byl zákonem č. 63/1956 Sb. novelizován trestní zákon. Bylo jím zmírněno uplatňování trestu smrti. Zrušily se některé skutkové podstaty trestných činů, za něž byl trest smrti udělován, a došlo ke zrušení trestu odnětí svobody na doživotí, jež bylo nahrazeno odnětím svobody na 25 let. Novelou trestního zákona č. 64/1956 Sb. o trestním řízení soudním došlo k zavedení fakultativnosti trestu smrti a přezkoumávání každého rozsudku, kterým byl uložen absolutní trest. Po roce 1956 již nebyl uložen absolutní trest za politické delikty.

Trestním zákonem č. 140/1961 Sb. bylo stanoveno, že trest smrti je trestem výjimečným a fakultativním. Mohl být uložen až ve 33 případech, udělit jej bylo možno pouze za trestný čin, u kterého to zákon dovoľoval ve zvláštní části, a musely být splněny další podmínky: mimořádně vysoký stupeň nebezpečnosti trestného činu a zároveň nutnost účinné ochrany společnosti nebo možnost, že by na pachatele bylo možno výchovně působit trestem odnětí svobody.

Novela trestního zákona č. 45/1973 Sb. zavedla možnost uložit místo absolutního trestu jako výjimečný trest odnětí svobody nad 15 až do 25 let, pokud by byl soudem shledán takovýto trest za dostatečný. Tato úprava zůstala v platnosti až do roku 1990, kdy došlo v naší republice ke zrušení trestu smrti.

V letech 1949 - 1989 byla poprava prováděna oběšením, za výjimečného stavu zastřelením. Trest smrti nemohl být uložen těhotné ženě a osobě, které v době spáchání

zločinu nebylo 18 let. Tento trest byl praktikován, pokud nebyla naděje, že uvěznění na 15 let by přineslo nápravu, a v případě, že bylo potřeba chránit společnost. Poprava mohla být uskutečněna jen po prošetření kauzy Nejvyšším soudem ČSSR a schválením rozsudku, po zamítnutí všech žádostí o milost. U výkonu poprav musel být přítomen předseda trestního senátu, prokurátor, ředitel věznice a lékař.

Jako součást Charty 77 byla v roce 1978 podepsána Petice žádající zrušení trestu smrti s názvem Trest smrti je jedna z nejtemnějších skvrn na tváři našeho věku. Petice s 350 podpisy, mnohé od známých osobností, byla zaslána Federálnímu shromáždění.

Zákonem č. 175/1990 Sb. byl trest smrti zrušen. Po nabytí účinnosti zákona dne 1. července 1990 je možno v České republice uložit jednak výjimečný trest odnětí svobody nad patnáct do dvaceti pěti let, jednak trest odnětí svobody na doživotí. V roce 1991 byl výslovně zakázán článkem 6 Listiny základních práv a svobod. Listina základních práv a svobod byla vyhlášena součástí ústavního pořádku České republiky Usnesením předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb.

Posledním popraveným v Čechách byl pětinasobný vrah Vladimír Lulek, který v prosinci roku 1986 v opilosti ubodal třiceti šesti ranami kuchyňským nožem manželku, její tři děti z předcházejícího manželství, vlastní dceru a pokusil se zabít i sousedku, která mu v jeho činu chtěla zabránit. Hrdelní trest byl vykonán 2. února 1989.

Štefan Svitek byl odsouzen k absolutnímu trestu za trojnásobnou mimořádně bestiální vraždu své těhotné manželky a dvou dcer, z nichž jedna byla vlastní. Popraven byl v Bratislavě dne 8. června 1989 jako poslední odsouzený před zrušením trestu smrti na Slovensku.

7.0 Mezinárodní právo týkající se trestu smrti

7.1 V rámci OSN

Organizace spojených národů se zabývá problematikou ochrany lidských práv, se kterou je otázka trestu smrti nerozlučně spjata.

Všeobecná deklarace lidských práv byla přijata spojenými národy 10. 12. 1948. Touto deklarací se státy zavázaly, že budou respektovat a uznávat nezcizitelná práva člověka jako základ míru, svobody a spravedlnosti. Nezcizitelnými právy se myslí práva, s nimiž se rodí každý člověk a která mu nemohou být odepřena žádnou autoritou, státní mocí ani se jich nemůže sám vzdát. Základním právem každého člověka je právo na život, což uvádí i článek 3 deklarace: „ Každý člověk má právo na život, svobodu a bezpečnost osobnosti.“ Článek 5 zakazuje mučení a kruté, nelidské a ponižující zacházení nebo tresty. Samotná otázka přípustnosti trestu smrti se deklarací výslovně neřeší. Velké újmy práva na život dochází především při válečném konfliktu, proto bývá často interpretováno jako právo na život v míru. Toto právo je podepřeno kogentním zákazem použití síly a hrozby silou v mezinárodních vztazích.⁴⁵

Mezinárodní pakt o občanských a politických právech byl přijat Valným shromážděním OSN 19. prosince 1966. O trestu smrti pojednává článek 6 Paktu, v němž se stanoví:

1. Každá lidská bytost má právo na život. Toto právo je chráněno zákonem. Nikdo nebude svévolně zbaven života.
2. V zemích, kde nebyl zrušen trest smrti, může být rozsudek trestu smrti vyhlášen pouze za nejtěžší trestné činy v souladu s právem platným v době, kdy byl trestný čin spáchán, a nikoli v rozporu s ustanoveními tohoto Paktu a Úmluvy o zabránění a trestání zločinu genocidia. Tento trest může být vykonán pouze na základě konečného rozsudku vynesného příslušným soudem.
3. Jestliže zbavení života znamená zločin genocidia, rozumí se, že nic v tomto článku neopravňuje kterýkoli stát, který je smluvní stranou Paktu, odchýlit se od kteréhokoli závazku, jenž byl převzat na základě ustanovení Úmluvy o zabránění a trestání zločinu genocidia.

⁴⁵⁾ MALENOVSKÝ, Trest smrti v současném mezinárodním společenství

-
4. Každý, kdo byl odsouzen k trestu smrti, má právo žádat o milost nebo zmírnění trestu. Amnestie, milost nebo zmírnění trestu smrti mohou být uděleny ve všech případech.
 5. Rozsudek trestu smrti nebude ukládán za trestné činy spáchané osobami mladšími osmnácti let a nebude vykonáván na těhotných ženách.
 6. Tohoto článku se nelze dovolávat proto, aby se zabránilo zrušení trestu smrti nebo aby zrušení trestu smrti bylo zdrženo kterýmkoli státem; účastníkem tohoto Paktu.

Cílem článku 6 Paktu je zasloužit se o zrušení trestu smrti a ve státech, v jejichž právním řádu je trest smrti zachován, omezit jeho uplatňování. Uložení trestu smrti je podmíněno právoplatným soudním řízením. Toto právo rozvádí ustanovení článku 4 odst. 2, v němž se říká, že článek 6 MPOPP je platný i za stavu nouze, článku 40 MPOPP, který předepisuje státům podat hlášení o uskutečňování práv podle úmluvy a článku 41 MPOPP, jenž počítá se stížností podanou státem, jestliže jiný smluvní stát své závazky podle úmluvy neplní. Pro projednávání těchto hlášení a stížností byl zřízen Výbor pro lidská práva podle ustavení části čtvrté úmluvy. Spolu s úmluvou byla přijata i Opční smlouva, která přepokládá možnost individuální stížnosti.

Úmluva o občanských a politických právech spolu s opční smlouvou vstoupila v platnost po přijetí 35. ratifikační listiny 23. března 1976. Dne 15. prosince 1989 byl přijat druhý opční protokol k úmluvě. Článek 1 protokolu zakazuje provádění poprav a přikazuje přijmout nutná opatření pro zrušení trestu smrti. Článek 2 Protokolu umožňuje učinit výhradu v době ratifikace nebo přístupu, která dává možnost uložit trest smrti ve shodě s rozsudkem za nejtěžší vojenské trestné činy spáchané v době války.

Na ochranu válečných obětí byly přijaty dne 12. 8. 1949 čtyři **Ženevské úmluvy**:

- Ženevská úmluva o zlepšení osudu raněných a nemocných v polních armádách, která chrání raněné a nemocné vojáky, lékaře, zdravotnický personál a duchovní
- Ženevská úmluva o zlepšení osudu raněných, nemocných a ztroskotaných příslušníků ozbrojených sil na moři
- Ženevská úmluva o zacházení s válečnými zajatci
- Ženevská úmluva o ochraně civilních osob za války

III. Ženevská dohoda stanoví některé procesní zásahy ve prospěch válečných zajatců, jako např. povinnost informovat válečné zajatce a mocnosti o trestných činech,

na něž se aplikuje trest smrti, šestiměsíční lhůta pro výkon rozhodnutí, zákaz zpětného účinku.

IV. Ženevská konvence obsahuje ustanovení ve prospěch civilního obyvatelstva, např. článek 68 umožňuje uložit trest smrti jen za vyzvědačství, vážné sabotážní činy a úmyslné trestné činy, které zapříčinily smrt a za podmínky, že zákonodárství obsazeného území ještě před okupací stanovilo na takové případy trest smrti. Navíc striktně zakazuje vyslovit trest smrti proti osobě, která v době spáchání činu nedosáhla 18 let.

Za stěžejní ustanovení III. Ženevské úmluvy, týkající se trestu smrti, lze pokládat níže uvedené články 99 až 101:

Čl. 99 Základní pravidla: I. Všeobecné zásady

Žádný zajatec nesmí být stíhán nebo odsouzen za čin, který není výslovně stíhán zákonodárstvím mocnosti, v jejíž moci je zajatec, nebo mezinárodním právem, které jsou v účinnosti v den, kdy čin byl spáchán.

Na válečného zajatce se nesmí vykonávat žádný duševní nebo tělesný nátlak za tím účelem, aby byl donucen přiznat se k činu, který se mu klade za vinu.

Žádný válečný zajatec nesmí být odsouzen, aniž by měl možnost se hájit a aniž by mu byl nápomocen kvalifikovaný obhájce.

Čl. 100 Základní pravidla: II. Trest smrti

Váleční zajatci a ochranné mocnosti buďte co nejdříve zpraveni o trestných činech, na něž je stanoven trest smrti podle zákonodárství mocnosti, u níž je zajatec v zajetí.

Poté nesmí být na žádný trestný čin stanoven trest smrti bez dohody s mocností, k níž přísluší zajatci.

Trest smrti nesmí být vynesen proti zajatci, pokud nebyl soud výslovně upozorněn ve smyslu článku 87, druhého odstavce, na to, že obviněný, není příslušníkem mocnosti, u níž je v zajetí, není poután žádným závazkem věrnosti a že je v její moci následkem okolností nezávislých na jeho vlastní vůli.

Čl. 101 Základní pravidla: III. Šestiměsíční lhůta pro výkon trestu smrti

Byl-li vysloven nad válečným zajatcem trest smrti, nesmí být rozsudek vykonán před plynutím aspoň šestiměsíční lhůty od okamžiku, kdy dojde ochranné mocnosti na udanou adresu podrobná zpráva uvedená v článku 107.

7.2 Na evropské úrovni

Evropská úmluva na ochranu lidských práv a základních svobod byla přijata 4. 11. 1950. Zakotvuje právo každého člověka na život. Trest smrti však výslovně nezakazuje.

V níže citovaném článku 2 se uvádí, že nikdo nesmí být úmyslně zbaven života kromě výkonu soudem uloženého trestu následujícího po uznání viny za spáchání trestního činu, pro který zákon ukládá tento trest. Z ustanovení není jasné, zda trest smrti musí být zakotven v zákoně nebo zda vynesení trestu záleží na uvážení soudu.

1. Právo každého na život je chráněno zákonem. Nikdo nesmí být úmyslně zbaven života kromě výkonu soudem uloženého trestu následujícího po uznání viny za spáchání trestného činu, pro který zákon ukládá tento trest.
2. Zbavení života se nebude považovat za způsobené v rozporu s tímto článkem, jestliže bude vyplývat z použití síly, které není víc než zcela nezbytné, při:
 - a) obraně každé osoby proti nezákonnému násilí,
 - b) provádění zákonného zatčení nebo zabránění útěku osoby zákonně zadržené,
 - c) zákonně uskutečněné akci za účelem potlačení nepokojů nebo vzpoury.

Článek 3 zakazuje mučení, nelidské či ponižující zacházení.

Protokol č. 6 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, sjednaný ve Štrasburku 28. dubna 1983, v článku 1 ruší trest smrti a stanoví, že nikdo nemůže být k takovému trestu odsouzen ani popraven.

V čl. 2 je však smluvním státům umožněno stanovit trest smrti za činy spáchané v době války nebo bezprostřední hrozby války. Může být uložen pouze v případech, které zákon předvídá a v souladu s jeho ustanoveními.

Od ustanovení tohoto protokolu nelze odstoupit a nejsou přípustné žádné výhrady.

7.3 Americká konvence o lidských právech

Americká konvence o lidských právech byla přijata 22. listopadu 1969. Právo na život rozebírá článek 4.

Každý má právo na úctu ke svému životu. Toto právo je zákonem chráněno a obecně platí od momentu početí. Nikoho nelze svévolně zabít.

V zemích, které trest smrti nezrušily, lze tento trest vynést jen za nejtěžší zločiny a jen po definitivním odsouzení kompetentním soudem a v souladu se zákonem, který tento trest pro daný čin ustanovil a který platil v době spáchání zločinu. Uplatnění tohoto trestu nelze rozšířit na zločiny, za které v současnosti vynášen není.

Trest smrti nelze v zemích, které ho zrušily, znovu zavést.

V žádném případě nelze vynést trest smrti za politické trestné činy a s tím související obecné zločiny.

Trest smrti nelze vynést vůči osobám, které v době spáchání zločinu nedovršily 18 let nebo byly starší 70 let. Nesmí být uplatněn na těhotných ženách.

Podle článku 27 Americké konvence platí článek 4 i ve stavu nouze. Článek 44 konvence předpokládá podání stížnosti k Mezinárodní komisi pro lidská práva a článek 61 a další úmluvy umožňují Komisi zprostředkovat závazné rozhodnutí Meziamerického soudního dvora pro lidská práva.

8.0 Trest smrti v právním řádu České republiky

Ústava České republiky ve svých základních ustanoveních v čl. 1 říká, že náš stát je založený na úctě k právům a svobodám člověka a dodržuje závazky, které pro ni vyplývají z mezinárodního práva.

Základní práva a svobody jsou pod ochranou soudní moci (čl. 4 Ústavy.) Ústava může být doplňována či měněna pouze ústavními zákony a je nepřípustná změna podstatných náležitostí demokratického státu (čl. 9 Ústavy.)

Česká republika je vázána vyhlášenými mezinárodními smlouvami, k jejichž ratifikaci dal souhlas Parlament a tyto smlouvy jsou součástí našeho právního řádu. Stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva (čl. 10 Ústavy.)

Součástí ústavního pořádku České republiky je Listina základních práv a svobod, kde se nachází stěžejní ustanovení týkající se trestu smrti, a to v člancích 6 a 7:

čl. 6

- 1) Každý má právo na život. Lidský život je hoděn ochrany již před narozením.
- 2) Nikdo nesmí být zbaven života.
- 3) Trest smrti se nepřipouští.
- 4) Porušením práv podle tohoto článku není, jestliže byl někdo zbaven života v souvislosti s jednáním, které podle zákona není trestné.

Čl. 7

- 1) Nedotknutelnost osoby a jejího soukromí je zaručena. Omezena může být jen v případech stanovených zákonem.
- 2) Nikdo nesmí být mučen ani podroben krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu.

Další významná ustanovení LPS, týkající se práva na soudní a jinou právní ochranu, nalezneme v páté hlavě. Zákon stanoví, které jednání je trestným činem a jaký trest lze za jeho spáchání uložit. O vině a trestu za spáchané trestné činy rozhoduje

soud. Pokud nebyla vina vyslovena pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu, je každý, proti němuž je vedeno trestní řízení, považován za nevinného.

Zákon č. 140/1961 Sb. stanovil, že trest smrti je trestem výjimečným a fakultativním, novela trestního zákona č. 45/1973 Sb. zavedla možnost uložit místo trestu smrti výjimečný trest odnětí svobody nad 15 až do 25 let.

V souladu s článkem 6 Listiny základních práv a svobod a s článkem 1 Protokolu č. 6 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod byl trest smrti v České republice zákonem č. 175/1990 Sb. zrušen. Po nabytí účinnosti tohoto zákona od 1. července 1990 lze kromě výjimečného trestu odnětí svobody nad 15 až do 25 let uložit i trest odnětí svobody na doživotí.

9.0 Alternativy trestu smrti

V platném znění trestního zákona č. 140/1961 Sb. nahrazuje trest smrti výjimečný trest. § 29 trestního zákona stanoví:

- 1) Výjimečným trestem se rozumí jednak trest odnětí svobody nad 15 až do 25 let, jednak trest odnětí svobody na doživotí. Výjimečný trest může být uložen jen za trestný čin, u něhož to tento zákon ve zvláštní části dovoluje. Uloží-li soud takový trest, může zároveň rozhodnout, že doba výkonu trestu ve věznicí se zvýšenou ostrahou se pro účely podmíněného propuštění do doby výkonu trestu nezapočítává.
- 2) Trest odnětí svobody nad 15 až do 25 let může soud uložit pouze tehdy, jestliže stupeň nebezpečnosti trestného činu pro společnost je velmi vysoký nebo možnost nápravy pachatele je obzvláště ztížena.
- 3) Trest odnětí svobody na doživotí může soud uložit pouze pachateli, který spáchal trestný čin vraždy podle § 219/2, nebo který při trestném činu vlastizrady (§ 91), teroru podle § 93, teroristického útoku (§ 95), obecného ohrožení podle § 179/3 nebo genocidia (§ 259) zavinil smrt jiného úmyslně, a to za podmínek, že
 - a) stupeň nebezpečnosti takového trestného činu pro společnost je mimořádně vysoký vzhledem k zvlášť zavrženíhodnému způsobu provedení činu nebo k zvlášť zavrženíhodné pohnutce nebo k zvlášť těžkému a těžko napravitelnému následku, a
 - b) uložení takového trestu vyžaduje účinná ochrana společnosti nebo není naděje, že by pachatele bylo možno napravit trestem odnětí svobody nad 15 až do 25 let.
- 4) Za podmínek uvedených v odstavci 3 může soud uložit trest odnětí svobody na doživotí rovněž pachateli, který spáchal trestný čin ublížení na zdraví podle § 222/3, trestný čin loupeže podle § 234/3, trestný čin braní rukojmí podle § 234a/3, trestný čin vydírání podle § 235/4, trestný čin znásilnění podle § 241/4 nebo trestný čin pohlavního zneužívání podle § 242/4 opakovaně a byl již pro takový trestný čin potrestán.

Při určování mimořádně vysokého stupně společenské nebezpečnosti trestného činu se musí jednat o vyšší stupeň jeho nebezpečnosti pro společnost, než jaký je možné u daného trestného činu považovat za obvyklý. Při stanovení mimořádně vysokého stupně společenské nebezpečnosti je nutné se opírat nejen o zhodnocení kritérií, jakými jsou obzvlášť zavrženíhodný způsob vykonání činu, obzvlášť zavrženíhodná pohnutka či obzvlášť těžký a těžko napravitelný následek, ale je třeba zhodnotit i všechny další okolnosti, spoluurčující stupeň nebezpečnosti trestného činu pro společnost.

Obzvlášť zavrženíhodný způsob provedení činu předpokládá vyšší míru surovosti, zákeřnosti, zvláštní lsti nebo brutality či zvrhlosti při provedení trestného činu vraždy, než jaká je obvykle spojená s tímto trestným činem. Přihlíží se i k době trvání fyzického násilí, po kterou byla oběť nejrůznějšími způsoby zraňována a k fyzickým či duševním útrapám oběti.

Oproti tomu obzvlášť zavrženíhodný způsob vykonání vraždy není shledán v případech, kdy pachatel usmrtil oběť úderem např. kladiva do hlavy, bodnou ranou do srdce, uškrcením po přivedení oběti do bezvědomí nebo zastřelením. Bere se v úvahu i to, zda napadená osoba byla schopna klást odpor, nebo zda se pachatel spoléhal na bezbrannost oběti.

Za obzvlášť zavrženíhodnou pohnutku lze považovat ziskuchtivost, snahu opatřit si tímto činem prostředky k vysoké životní úrovni, pomstychtivost, snahu pachatele, aby se vyhnul trestnímu stíhání za svoji předcházející trestnou činnost i za cenu zmaření lidského života.

Obzvlášť těžký a těžko napravitelný následek, než jaký předpokládá trestní zákon, spočívá zpravidla v usmrcení více než jedné osoby.

Pokud reálně existuje zvýšené ohrožení společnosti trestnými činy nebo pokud se mimořádně rozmáhají trestné činy, které mají společné rysy v předmětu útoku, je splněna podmínka, pro kterou vyžaduje účinná ochrana společnosti uložení trestu odnětí svobody na doživotí.

Podmínka uvedená v § 29 odst. 3 písm. c) Trestního zákona, t. j., že není naděje, že by pachatele bylo možné napravit trestem odnětí svobody nad patnáct až do dvaceti pěti lety, vyjadřuje požadavek individuální prevence.

S otázkou možnosti převýchovy pachatele mimořádně závažného trestného činu vraždy, spáchaného ze sexuální pohnutky, úzce souvisí problematika léčebně - chirurgických zákroků ve formě kastrace nebo stereotaktické operace mozku.

Zastánci trestu odnětí svobody na doživotí poukazují na tyto výhody oproti trestu smrti:

- je splněna ochranná funkce trestu,
- respektuje život odsouzeného,
- umožňuje nápravu rozsudku v případě justičního omylu,
- umožňuje nápravu odsouzeného.⁴⁶

V demokratické trestní politice je třeba používat v ochraně před kriminalitou represe, avšak pouze v míře nezbytně nutné. Může-li ochrannou funkci trestu smrti splnit doživotní trest odnětí svobody, jsme povinni mu dát přednost před trestem smrti, neboť je objektivně mírnější a nabízí výše uvedené výhody.⁴⁷

Výkon trestu odnětí svobody na doživotí však s sebou přináší velké nebezpečí škodlivých vlivů na odsouzené. Tím, že odsouzeného vytrhneme ze společnosti s nemožností se do ní znovu začlenit, dochází u mnoha vězňů k psychickým poruchám osobnosti. Proto trestní zákon zakotvuje institut podmíněného propuštění z výkonu doživotního trestu odnětí svobody, a to po uplynutí nejméně dvaceti let tohoto trestu (§ 62 ods. 2 trestního zákona). Pro účinnější ochranu společnosti má soud možnost rozhodnout, že doba výkonu výjimečného trestu ve věznici se zvýšenou ostrahou se pro účely podmíněného propuštění do doby výkonu tohoto trestu nezapočítává.

⁴⁶⁾ FICO, R. Trest smrti

⁴⁷⁾ Trest smrti jako problém nejen právní, ale i filozofický a morální, s. 64, článek O. Novotného

10.0 Anotace

Téma trestu smrti představuje problém, který vzbuzoval řadu emocí nejen v minulosti, ale dochází k bouřlivým diskuzím i v současnosti, kdy byl v řadě zemí absolutní trest zrušen.

Přestože popravky zabraňují delikventům v páchání dalších zločinů, není možné s jistotou tvrdit, že by lidé opakovali trestné činy, za které byli odsouzeni. Nelze vyloučit, že náprava je uskutečnitelná. Uvěznění jako alternativní trest splňuje ochrannou funkci trestu pro společnost a zároveň akceptuje možnost justičních omylů a umožňuje nápravu rozsudku.

V historii se mnohokrát opakovaly případy zneužití trestu smrti politickou mocí. Ani v současné době nelze v zemích, kde je stále ještě zaveden, tomuto stavu zabránit.

Zastánci trestu smrti, argumentující odstrašujícím účinkem, pojistkou či odplatou, nebyli schopni prokázat, že vykonávání tohoto rozsudku skutečně vede ke snížení počtu závažných zločinů.

Odborníci tvrdí, že trest odnětí svobody je dostatečnou alternativou k trestu smrti. Tresty doživotí jsou ukládány přibližně stejně často, jako dříve tresty smrti. Činy, zejména vraždy, pro které jsou tyto tresty ukládány, jsou obdobné těm, za které byl vynesena trest smrti před jeho zrušením. Do skupiny pachatelů, kteří za své činy dostávají výjimečný trest, přibyli nájemní vrazi, z našeho trestního práva známá např. kauza Orlick.

Při posuzování trestných činů jako jsou sériové vraždy nebo několikanásobné sexuální vraždy je často napadán tento účel trestu a nejen široká veřejnost, ale často i psychologové zpochybňují možnost převýchovy pachatelů. Pro tyto pachatele je na prvním místě uspokojení svých emociálních potřeb. Zabíjejí, znásilňují a mučí své oběti, protože jim to dělá radost a mnozí z nich se stávají posedlí myšlenkou svůj čin za každou cenu zopakovat. Bohužel mezi ně nepatří pouze pachatelé s duševními poruchami, nýbrž i naprosto zdraví lidé s vysokým IQ, kteří si jsou dobře vědomi důsledku svých činů. Tady nastupuje otázka ochrany společnosti do první linie při posuzování jejich obzvlášť zavrženíhodných pohnutek, způsobu provedení i vykonání vraždy. V této souvislosti se nabízí otázka, co dělá člověka člověkem a čím se lišíme od zástupců zvířecí říše, u nichž platí pravidlo, že silnější přežije a poražený se stává potravou vítěze. V těchto případech se ptáme, zda pachatelé těchto trestných činů,

krutým, nelidským a ponižujícím způsobem porušujícím opakovaně právo na život nevinných obětí, se sami nevyčlenili svým jednáním ze společnosti občanů, kterým je právo na život zákonem garantováno.

V našich zákonech je za určitých striktně daných podmínek umožněno zbavení občana svéprávnosti. Pokud by byl nalezen právní prostředek, jak pachatele opakovaných brutálních vražd, kteří svým jednáním porušují základní lidské právo – právo na život, vyčlenit ze společnosti občanů, uznávajících Listinu základních práv a svobod, dala by se najít cesta, aby tito pachatelé, kteří se vědomě zřekli svým nelidským jednáním jejich ustanovení, pozbyli ochrany, kterou sami neuznávají. Při této úvaze by bylo nezbytné maximálně ošetřit možnost zneužití a vyloučení justičního omylu.

Celosvětový vývoj směřuje k abolici trestu smrti. Vyhlášením Listiny základních práv a svobod jako součást ústavního pořádku České republiky bylo potvrzeno, že náš stát je založen na úctě k lidským právům a na zásadách občanské společnosti a oprávněně zařazen do rodiny evropských a světových demokracií. Článek 6 Listiny základních práv a svobod absolutní trest výslovně zakazuje. Společně s článkem 1 Protokolu č. 6 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod v návaznosti na článek 10 Ústavy České republiky není dovoleno opětovné zavedení trestu smrti pouhou novelizací trestního zákona. Tato skutečnost je zcela zásadní při posuzování problematiky trestu smrti v České republice.

Při přípravě šestého dodatku k Evropské úmluvě o lidských právech v Radě Evropy byl trest smrti posouzen jako „trest nebo zacházení nelidské a ponižující“, a to jak vzhledem k samotné podstatě, tak vzhledem k okolnostem doprovázejícím jakýkoli způsob poprav. Amnesty International v tzv. Stockholmské deklaraci z roku 1977 prohlásila trest smrti za poslední, krutý, nelidský a ponižující, porušující právo na život.

Účelem trestu má být především převýchova delikventa a jeho společenská rehabilitace po všech stránkách – jak fyzické, psychické i sociální. Trest smrti převýchovu delikventa vylučuje.

Trestný čin by měl být vyšetřen v co nejkratší možné době a pachatel skutku patřičně potrestán. Nejúčinnějším prostředkem potírání zločinnosti není přísnost trestu, ale jeho neodvratnost. Dlouhé soudní procesy, oddalující vynesení rozsudku a tím i nastoupení trestu pachatelem, snižují účinnost trestu. Při dlouhých soudních procesech může dojít ke zkreslenému prošetření stavu věci, neboť svědci si již nevybavují všechny okolnosti, dochází k ovlivňování zainteresovaných osob, které mohou podlehnout veřejnému mínění, korupci nebo zastrašování. Policie ČR poukazuje na skutečnost, že

údaje svědků jsou uvedeny ve spisech a obviněný a jeho obhájce mají právo nahlížet do spisu, tudíž mají přístup k osobním datům svědků. Podle § 55 odst. 2 Trestního řádu může orgán činný v trestním řízení učinit opatření k utajení totožnosti i podoby svědka, nasvědčují-li zjištěné okolnosti tomu, že svědku nebo osobě jemu blízké v souvislosti s podáním svědectví zřejmě hrozí újma na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí porušení jejich základních práv, a nelze-li ochranu svědka spolehlivě zajistit jiným způsobem. V tomto případě jméno a příjmení a jeho další údaje se do protokolu nezapisují, ale vedou se odděleně od trestního spisu a mohou se s nimi seznamovat jen orgány činné v trestním řízení v dané věci.

Některé mediálně známé osobnosti, osoby pohybující se na politické scéně, se chovají, jako by se jich zákony ani netýkaly. Často mění své výpovědi podle momentální situace a v mnoha případech se vyhnou trestnímu postihu, což všeobecně nepřispívá k důvěře v náš právní systém. Dokud ani čelní představitelé státu nebudou zachovávat zákony a nepůjdou příkladem, těžko dosáhneme toho, aby je zachovávali občané.

Tak jako u otázky promlčení trestného činu, i neustálé prodlužování doby trvání soudních procesů ustupují požadavky na usvědčení a potrestání pachatele do pozadí.

Pokud se bude trestat spravedlivě a v přiměřené době, nebude docházet k justičním omylům, nebude existovat třídní ani rasová předpojatost, budou se ukládat odpovídající tresty, má trest reálnou šanci na úspěch.

Náprava pachatele je další diskutabilní otázkou, obzvláště v nápravných zařízeních se zvýšenou ostrahou. Situace v těchto zařízeních mnohdy pachatele naučí další možnosti páchaní trestných činů. Mnoho nebezpečných násilníků se ve vězení chová uspokojivě, ale po návratu do běžného života dál provozují trestnou činnost. Způsoby motivace mohou lépe posoudit odborníci z oboru psychologie a psychiatrie. Umožnit práci a hmotné odškodnění obětí trestného činu, ke kterému by pachatel takto přispěl, by měli kladný vliv na jeho převýchovu. Za situace, kdy by měl vydělat dostatek prostředků na pobyt v nápravném zařízení, které je podstatně dražší než většina luxusních hotelů, by pravděpodobně pro pachatele drobnějších trestných činů mohla být odstrašujícím motivem pro jejich spáchání. Existují však jedinci, pro které by tento způsob byl demotivující, pokud by věděli, že z vězení odejdou s dluhem, který mají splácet a pokud budou vědět, že část jejich platu půjde na úhradu dluhu, budou raději volit práci s minimálním výdělkem nebo nepracovat vůbec. Vysoká nebezpečnost pachatelů umístěných v nápravných zařízeních se zvýšenou ostrahou těžko umožňuje

jejich zapojení do pracovního procesu a hlídání těchto odsouzených by se značně prodražilo. Na toto téma by musela být vypracována ekonomická studie, která by dokázala posoudit nákladnost eventuálního projektu.

Začne-li se řešit problém zločinnosti až v okamžiku, kdy je trestný čin spáchán, je příliš pozdě. Policie se snaží vypátrat pachatele a předat ho spravedlnosti, ale není řešena podstata problému, totiž, že ke spáchání činu vůbec došlo.

Z prostudované literatury vyplývá, že kromě závažných poruch duševního stavu pachatelů, se na formování jejich profilu podílí velmi často fyzické, sexuální a emocionální zneužívání v dětském věku. Pocházejí často z rozbitých a nefunkčních domovů, kde selhala jejich výchova.

Otázka výchovy se jeví jako prioritní řešení nejen závažných trestných činů, ale projevuje se v celkové morálce občanů každého státu. Hodnota života, a to nejen lidského, je v současné době znevažována. Děti jsou ovlivňovány technikou, která s sebou přináší akční hry, ve kterých je zabíjení hlavním motivem, brutální filmy se spoustou mrtvých, často rodiče dovolí relativně mladým sledovat thrillery, filmy plné mučení a bestiálních vražd. Násilí se stává součástí jejich denního imaginárního života. Emancipací žen dochází k tomu, že ženy už nejsou tak často pilířem rodiny z hlediska výchovy dětí, snaží se častěji uplatnit v zaměstnání a věnovat se svému profesnímu růstu. V současné době nelze opominout ekonomické důvody a snahu zabezpečit rodinu a zlepšit její životní úroveň.

Při srovnání s výchovou na začátku minulého století, kdy byla většina lidí ovlivněna náboženstvím, které od mládí vštěpovalo lidem morální zásady, především Desatero přikázání, za provinění hrozilo posmrtným Posledním soudem a apelovalo se na svědomí každého jedince, tyto aspekty v současné společnosti ustoupily výrazně do pozadí. V době komunistického režimu byla mládež vedena k ateismu, to se sice po Sametové revoluci změnilo, ale dnešní mladá generace je touto dobou poznamenána.

Rodina jako základní jednotka státu není zdůrazňována tak často, jako před několika desetiletími, přibývá rozvodů a v neúplných rodinách vyrůstá čím dál větší počet dětí. Výhodou větších rodin, často se skládajících i z více generací, je, že se člověk učí od raného věku tím nejpřirozenějším způsobem – pozorováním – začlenit se do společnosti, setká se s nutností pomáhat slabším, vidí dělbu práce v rodině a uvědomí si, že nic v životě není zadarmo. Většinou se zodpovědněji musí vyrovnat se svými povinnostmi.

Předávání morálních hodnot v rodině je důležitým aspektem pro vývoj jednotlivce, a jelikož právě z nich je společnost tvořena, projeví se v morální úrovni celého státu. Výchovu je třeba zaměřit také na zdůrazňování nebezpečí, že by se děti mohly stát kořistí pedofilních násilníků.

Škola je základní institucí, která má ve své podstatě děti vychovávat. Problémem dnešní doby je klesající autorita učitelů a ředitelů škol. Je správné, že ze škol zmizely tělesné tresty, na druhé straně je mnoho pedagogů, kteří nedokážou přirozenou autoritou udržet kázeň ve svěřených třídách. Žáci a studenti projevují agresivitu nejen vůči sobě, ale i kantorům. S otevřením se světu se i v naší republice rozmáhají drogy a různá anarchistická hnutí. Pro mládež se stávají dostupné i různé zbraně především ruční jako např. boxery apod.

Ve školách by bylo vhodné rozšířit výuku v hodinách občanské výchovy a společenských věd a zaměřit jejich obsah více na zdůrazňování hodnoty lidského života. Postupným a nenásilným seznamováním žáků a studentů dle jejich věku a schopnosti pomoci jim porozumět danému tématu a posilovat jejich právní vědomí. Seznamovat je s tím, že po spáchání trestného činu následuje zasloužený trest. Přestože jako mladiství nejsou zcela trestně zodpovědní za své činy, čin spáchaný mladistvým není o nic menší zlo, než je-li vykonán pachatelem dospělým. Věnovat se filozofické otázce dobra x zla a dát jim samotným motivaci ke zvažování této otázky, obracet se na vlastní svědomí jako boj dobra a zla ve vnitřní podstatě každého jedince. Nestačí věnovat se této problematice v několika určených hodinách, ale je třeba se k těmto otázkám vracet, propojovat je a hledat souvislosti s nimi i v ostatních předmětech, jako je literatura či dějepis. Pedagogičtí pracovníci by měli usilovně vyhledávat a potlačovat známky šikan a ve spolupráci s psychology odhalovat důvody, které k takovému jednání vedou. Zaměřit se na rodiny, z kterých se rekrutují ti, kteří mají sklon někoho šikanovat, i na rodiny potencionálních či skutečných obětí. Důležitý je nejen respekt učitele, ale i důvěra, kterou se mu podaří získat. Více se zajímat o rodinné poměry svých svěřenců, například organizovat společné akce s rodiči, by sice znamenalo obětovat na ně volný čas, avšak zvýšila by se možnost aktivní spolupráce rodiny se školou při výchově mladé generace.

Násilí a jeho pachatelé jsou v mnoha případech produktem společnosti. Vyvstává otázka, zda máme právo na potrestání násilníků, pokud jsme jim umožnili páchání trestné činnosti. Z dlouhodobé perspektivy tresty jako odplata, odstrašení i pojistka

nejdou řešením při snižování kriminality. Do budoucna bychom se měli více zaměřit na prevenci páchaní trestných činů.

V současné době se připravuje novela trestního zákoníku. Mimo jiné navrhuje snížení věkové hranice trestní odpovědnosti, přísnější potrestání recidivy trestných činů a další změny, které by měly zlepšit náš trestní systém.

V rámci ochrany osobních dat při zachování presumpce nevinny se policisté setkávají při své činnosti s komplikacemi, zdržujícími postup při dopadení pachatelů trestných činů a odvolávají se na složitost při získání povolení např. k odposlechům podezřelých ze spáchání závažných trestných činů. Rychlejšímu vyřešení případů by jistě pomohlo zlepšení profesních vztahů a odstranění rivality mezi policií a ostatními složkami státní moci.

Důležitý je přístup k občanům této země ze strany policie při nahlašování informací o podezření ze spáchání trestných činů, kdy je třeba připomenout případ zavražděného malého Jana Rokose vlastní matkou, kdy byl otec rozhořčen přístupem policie.

V případech domácího násilí je velkým krokem kupředu možnost vykazání násilníka z místa bydliště na 10 dnů a umožnění oběti najít v této době způsob zvládnutí krizové situace. Bohužel jsou případy domácího násilí řešeny až v případě, kdy dojde k fyzickému útoku a většina obětí reaguje až na několikerý pokus o fyzický útok, přičemž vraždy osob žijících ve společné domácnosti se dostávají na přední příčky žebříčku vražd. Přestože v našem státě existují Linky bezpečí a mnoho organizací, nabízejících pomoc v krizových situacích, v běžném životě nachází odvahu hledat zde pomoc pouze minimum postižených. Zlepšení informovanosti i veřejnosti a prohloubení sociálních služeb i v této oblasti by mělo ovlivnit snižování násilí a trestných činů.

11.0 Závěr

Cílem diplomové práce bylo prozkoumat problematiku trestu smrti a jeho náhrady dlouhodobým nebo doživotním trestem odnětí svobody.

Po prostudování dostupného materiálu a seznámení se s filosofickými názory na dané téma, historií poprav i názory odborníků z řad psychologů na osobnost pachatele, recidivu zvláště zavrženíhodných trestných činů, zhodnocení diskuze odborníků i veřejného mínění a porovnání s platnými zákony, především s Ústavou České republiky, Listinou základních práv a svobod a Protokolem č. 6 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, lze konstatovat, že výjimečný trest odnětí svobody nad 15 až do 25 let a na doživotí jsou dostatečnou alternativou k trestu smrti.

Trest smrti odporuje základnímu lidskému právu – a to právu na život, garantovanému každému člověku Listinou základních práv a svobod. Brutalita trestu smrti je ilustrována popisy procedur poprav. Důvodem k zařazení kapitoly o způsobech poprav do této diplomové práce bylo názorné ukázání brutality poprav, a to i těch tzv. moderních a humánních. Nebylo vědecky dostatečně prokázáno, že by trest smrti měl prokazatelně větší odstrašující účinek než výjimečný trest odnětí svobody. Stát není schopen zaručit, že při projednávání trestného činu nedojde k justičnímu omylu, což patří k hlavním argumentům proti absolutnímu trestu. Trest smrti neumožňuje ani převýchovu odsouzeného, která by měla být jedním z cílů trestu. Zrušením trestu smrti v právním řádu je zabráněno zneužívání trestu smrti politickou mocí.

Snížení kriminality všeobecně, tím pádem i snížení páčání opakovaných brutálních trestných činů, za které byli pachatelé odsuzováni k absolutnímu trestu, je otázkou především výchovy jednotlivých členů společnosti. Se vštěpováním morálních hodnot by se mělo začít již v raném dětství v rodině a škole. V boji s kriminalitou by prospělo odstranění rivality mezi jednotlivými složkami státní moci zabývajících se trestnou činností a prohloubení spolupráce mezi nimi. Ochrana společnosti musí být zabezpečena dostatečnými a kvalitními nápravnými zařízeními a zařízeními pro léčbu psychicky narušených delikventů tak, aby jim bylo zabráněno znovu páchat trestnou činnost.

Trest musí být spravedlivý a neodvratný s určením nástupu trestu v dohledné době. Měl by motivovat k nápravě pachatele.

12.0 Seznam použité literatury

BESTOVÁ, C. C. Trest smrti v německo-českém porovnání, 1. vyd., Brno: Doplněk, 1996, 178 s. ISBN 80-85765-56-X

ČAPEK, K. Hovory s T. G. Masarykem, 2. vyd., Praha: nakladatelství Fr. Borový a Čin, 1946. 239 s.

DOUGLAS, J., OLSHAKER, M. Cesta do temnot, 1. vyd., Frýdek-Místek: Alpress, 1999, 453 s. ISBN 80-7218-179-3

DOUGLAS, J., OLSHAKER, M. Lovec duší, 1. vyd., Frýdek-Místek: Alpress, 1997, 415 s. ISBN 80-7218-009-6

FETHERLING, G. Biografický slovník světových úkladných vrahů, Ostrava: Oldag, 2004, 428 s. ISBN 80-86508-47-1

FICO, R. Trest smrti, Bratislava: Kódexpress, 1998, 109 s., ISBN 80-967943-8-8

FICO, R. Trest smrti v česko-slovenskom trestom práve (a súvisiace medzinárodné aspekty), právnický inštitút MS SR, Bratislava, 1991, 36 s.

GRONSKÝ, J., HŘEBEJK, J. Dokumenty k ústavnímu vývoji Československa I., Praha: Karolinum, 2002, 244 s. ISBN 80-7184-458-6

GRONSKÝ, J., Dokumenty k ústavnímu vývoji Československa II/A., 2. vyd., Praha: Karolinum, 2002, 235s. ISBN 80-246-0519-8

GRONSKÝ, J., Dokumenty k ústavnímu vývoji Československa II/B., 2. vyd., Praha: Karolinum, 2002, 266 s. ISBN 80-246-0520-1

GRONSKÝ, J., Dokumenty k ústavnímu vývoji Československa III., 1. vyd., Praha: Karolinum, 2000, 308 s. ISBN 382-156-99

GRONSKÝ, J., Dokumenty k ústavnímu vývoji Československa IV., 1. vyd., Praha: Karolinum, 2001, 399 s. ISBN 382-136-00

CHMEL, L. Nejslavnější popravky, 1.vyd., Havlíčkův Brod: Petrklíč, 2004, 175 s. ISBN 80-7229-107-6

IVANOV, M. Justiční vražda aneb smrt Milady Horákové, Praha: Betty, 1991, 299 s. ISBN 80-900993-1-9

JELÍNEK, J. Kauza Orlík, 1. vyd., Český Těšín: Tamtam, 1998, 165 s. ISBN 80-902234-8-6

JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo hmotné, 2. vyd., Linde Praha, a.s. - Právnické ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumily Hořínkové a Jana Tuláčka, 2006, 823 s. ISBN 80-7201-630-X

LÍŠKA, O. a kol. Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918 – 1989, 2. vyd., Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2006, 296 s. ISBN 80-86621-09-X

LYONS, L. Historie trestu, justiční tresty od dávných dob po současnost, 1. vyd. Praha: Svojtka & Co., 2004, 190 s. ISBN 80-7352-021-4

MALENOVSKÝ, Trest smrti v současném mezinárodním společenství, Právní obzor 4/1984

MALÝ, K a kol. Dějiny českého a československého práva do roku 1945, 3. vyd., Praha: Linde Praha, a.s. – Právnické a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumily Hořínkové a Jana Tuláčka, 2003, 673s. ISBN 80-7201-433-1

MONESTIER, M. Historie trestu smrti, Praha: Rybka Publishers ve spolupráci s Knižním Klubem, 2001, 407 s. ISBN 80-86182-05-3

NOVOTNÝ, O. O trestu a vězeňství, 2.vyd. Praha: Academia, 1969, 252 s.

NOVOTNÝ, O. Trest smrti a platné právo, Právník 6/1967

NOVOTNÝ, O., VANDUCHOVÁ, M. a kol. Trestní právo hmotné – I. Obecná část, 5. vyd. Praha: Aspi, 2007, 556 s. ISBN 978-80-7357-258-7

PINCUS, J. H. Masoví vrazi, Praha: NLN, 2002, 205 s. ISBN 80-7106-584-6

SOLNAŘ, V. Tresty a ochranná opatření, 1. vyd. Praha: Academia, 1979, 216 s.

STACH, J., KUČERA, M. Amnestie a milosti očima hradu a podhradí, 1. vyd. Praha: Erika, 2002, 121 s. ISBN 80-7190-733-2

ŠULC, V. Panoptikum sexuálních vražd, 1. vyd. Praha: Camis, 1999, 270 s. ISBN 80-902620-9-0

Sborník, K problematice výjimečného trestu, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha, 1992

Sborník, Trest smrti jako problém nejen právní, ale i filozofický a morální, Ústav státu a práva ČSAV, Praha, 1990

Internet:

www.policie-cr.cz

www.amnesty.cz

www.novinky.cz/clanek/129172

www.novinky.cz/clanek/129076

www.novinky.cz/clanek/124343

www.novinky.cz/clanek/122674

www.novinky.cz/clanek/142382

www.euractiv.cz/print-version/clanek/v-lisabonu-se-konala-konference-pro-celosvetove-zruseni-trestu-smrti

13.0 Seznam příloh

- Příloha č. 1: Zákon č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích (vybrané paragrafy)
- Příloha č. 2: Trestní zákon o zločinech a přečinech (vybrané paragrafy)
- Příloha č. 3: Zákon č. 134/1885 ř. z., o opatřeních proti obecně nebezpečnému užívání třaskavin a obecně nebezpečnému zacházení s nimi (vybrané paragrafy)
- Příloha č. 4: Zákon č. 91/1934 Sb. z. a n., o ukládání trestu smrti a o doživotních trestech (vybrané paragrafy)
- Příloha č. 5: Zákon č. 50/1923 Sb. na ochranu republiky (vybrané paragrafy)
- Příloha č. 6: Zákon č. 231/1948 Sb. na ochranu lidově demokratické republiky (vybrané paragrafy)
- Příloha č. 7: Zákon č. 86/1950 Sb. trestní zákon (vybrané paragrafy)
- Příloha č. 8: Zákon č. 86/1950 Sb. ve znění novely č. 63/1956 Sb. (vybrané paragrafy)
- Příloha č. 9: Zákon č. 64/1956 Sb. o trestním řízení soudním (vybrané paragrafy)
- Příloha č. 10: Zákon č. 140/1961 Sb. trestní zákon (vybrané paragrafy)
- Příloha č. 11: Zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním (vybrané paragrafy)
- Příloha č. 12: Zákon č. 175/1990 Sb. (výňatek)
- Příloha č. 13: Tabulka zemí, které zrušily zcela trest smrti
- Příloha č. 14: Tabulka zemí, které zrušily trest smrti za „obvyklé trestné činy“
- Příloha č. 15: Tabulka států, jež formálně trest smrti nezrušily, v praxi jej však nepoužívají
- Příloha č. 16: Zpráva o zatčení Milady Horákové
- Příloha č. 17: Usnesení Státního soudu v Praze o výši trestu v trestní věci proti M. Horákové
- Příloha č. 18: Ohledací list M. Horákové
- Příloha č. 19: Graf veřejného mínění k trestu smrti
- Příloha č. 20: Tabulka vývoje postoje české veřejnosti k trestu smrti

Příloha č. 1

Zákon 117/1852 ř. z.¹ (vybrané paragrafy)

Zákon ze dne 27. května 1852 o zločinech, přečinech a přestupcích, ve znění předpisů jej měnících a doplňujících ke dni 1. 1. 1927.

Novelizace zákony č. 31/1929 Sb., 48/1931 Sb., 108/1933 Sb., 140/1934 Sb., 269/1936 Sb., 242/1939 Sb., 62/1941 Sb., 233/1941 Sb., 30/1945 Sb. II, 232/1946 Sb., 40/1948 Sb., 88/1948 Sb., 231/1948 Sb., 162/1949 Sb.

HLAVA DRUHÁ o trestání zločinů

§ 12

Hlavní druhy zločinů.

Trestem zločinů jest smrt zločincova nebo přidržení ho v žaláři.

§ 13

Způsob trestu smrti.

Trest smrti vykonává se provazem.

HLAVA PÁTÁ o užívání okolností přitěžujících a polehčujících a započtení vyšetřovací vazby

§ 49

Omezení práva zostření vůbec

Při zostřování nemůže se ani zaměnit druh trestu na každý zločin uloženého ani prodloužit trest přes trvání zákonem vyměřené.

§ 50

Zvláště: a) při trestu smrti a doživotního žaláře.

Trest smrti a doživotního žaláře vůbec nijak zostřiti nelze.

§ 51

b) při dočasném žaláři.

Trest dočasného žaláře má se však býti pro přitěžující okolnosti podle delšího nebo nejdelšího zákonem předepsaného trvání vyměřen a též poměrně zostřen některým ze způsobů zostřovacích v § 19 naznačených.

§ 52

O použití důvodů polehčujících:

a) při trestu smrti.

Jsou-li okolnosti polehčující při zločinech, na které uložen trest smrti, má sice soudce rozsudek podle zákona pronést, ale má se dále zachovati podle předpisů o řízení vydaných. Nedokonal-li však zločinec v čas spáchání zločinu ještě dvacátý rok věku svého, naléztí se má místo trestu smrti nebo doživotního žaláře na trest těžkého žaláře mezi desíti a dvaceti roky.

§ 53

b) v případech jiných.

Ve všech jiných případech určuje se za pravidlo, že se pro okolnosti polehčující ani druh trestu ani jeho zákonné trvání nemůže změnit, nýbrž že se doba trestu zkrátiti má toliko v mezích, jež zákony připouštějí.

HLAVA OSMÁ o pozdvižení a vzbouření

§ 73

Vzbouření

Dojde-li to při srocní z jakéhokoliv podnětu povstalém vzpurností proti napomenutí, které bylo od úřadu napřed učiněno, a spojením prostředků skutečně násilných tak daleko, že ku zjednání pokoje a pořádku užiti třeba moci mimořádné, pak jest tu vzbouření, a dopouští se toho zločinu každý, kdo se takového srocní zúčastní.

§ 74

Trest:

a) při stanném právu

Nastane-li potřeba učiniti vzbouření přítrž stanným právem, jest předepsán trest smrti podle ustanovení v zákoně o řízení trestním obsažených.

§ 75

b) mimo stanné právo

Mimo případ stanného práva odsouzení buďtež po-
buřovatelé a náčelníci k trestu těžkého žaláře od deseti až do dvaceti let, a je-li úklad velmi zlomyslný a nebezpečný, doživotně. Ostatní spoluvinníci potrestáni buďtež těžkým žalářem od jednoho až do pěti let, je-li však zlomyslnost a účastenství větší, od pěti až do deseti let.

¹ Zákon nabyl účinnosti od 1. 9. 1852 a byl zrušen k 1. 8. 1950. Ustanovení hlavy osmé byla zrušena k 23. 10. 1948 zákonem č. 231/1948 Sb. Ustanovení hlavy dvacáté byla zrušena k 8. 4. 1948 zákonem č. 40/1948 Sb. o trestní ochraně proti požárům.

HLAVA DEVÁTÁ o veřejném násilí

§ 85

e) Poškození cizího majetku.

Pátý případ: jiná zlomyslná poškození cizího majetku pokládají se maji za zločin veřejného násilí, když buďto:

- a) škoda, která vzešla anebo, kterou pachatel v úmyslu měl, převyšuje šest set korun; nebo když nepřihlížeje k velikosti škody,
- b) vzejítí z toho může nebezpečnost pro život, zdraví nebo bezpečnost těla lidem, anebo ve větším rozsahu pro cizí majetek; nebo když
- c) zlomyslné poškození spácháno na železnicích, nechť se jízda po nich provozuje parní silou či bez ní, nebo na zařízeních k nim patřících, na prostředcích dopravních, strojích, nářadích nebo jiných věcech, jichž se k provozování jízdy užívá, nebo na lodích parních, strojích parních, kotlech parních, dílech vodních, mostech, přístrojích v báních, nebo když vůbec spácháno za okolností zvláště nebezpečných.

§ 86

Trest.

Na zločin tento jest trestem ve případech pod lit. a) předešlého paragrafu uvedeném těžký žalář od šesti měsíců až do jednoho roku, ale v případech uvedených pod lit b) a c) těžký žalář od jednoho až do pěti let, a podle velikosti zlomyslnosti a nebezpečnosti až i do deseti let.

Vzešel-li však z poškození skutečně úraz jiným na zdraví, bezpečnosti těla, nebo ve větší míře na majetku, potrestání buďtež vinníci těžkým žalářem od deseti až do dvaceti let, a jsou-li tu okolnosti zvláště přitěžující, těžkým žalářem doživotním. Ale povstala-li z poškození takového smrt člověka, a mohl-li to pachatel předvídati, potrestán buď smrtí.

HLAVA PATNÁCTÁ o vraždě a zabití

§ 134

Vražda.

Kdo jedná proti člověku v úmyslu, aby ho usmrtil, takovým způsobem, že z toho nastane smrt jeho nebo jiného člověka, dopustí se zločinu vraždy; i když výsledek tento nastal jenom pro osobní povahu toho, jemuž ublíženo, nebo pouze pro nahodilé okolnosti, za nichž byl čin spáchán anebo jen z příčin vedlejších náhodou se přihodivších ač byly-li tyto způsobeny činem samým.

§ 135

Druh vraždy.

Druhy vraždy jsou:

1. Vražda úkladná, jež se děje jedem nebo jinak potměšilým způsobem.
2. Vražda loupežná, již někdo v tom úmyslu vykoná, aby násilím osobě učiněným cizí movitou věc na se převedl.

3. Vražda zjednaná, k níž někdo byl najat, nebo jiným způsobem od někoho pohnut.

4. Vražda prostá, kteráž k žádnému zde uvedenému těžkému druhu nenáleží.

§ 136

Trest vraždy dokonané.

a) Na pachatele, zjednatel a přímého účastníka.

Pro každou vraždu dokonanou má nejen vrah sám, nýbrž i ten, kdo ho snad k ní zjednal nebo při samém vykonání vraždy ruku svou vztáhl anebo způsobem činným spolupůsobil, potrestán býti smrtí.

§ 141

Trest na loupežné zabití.

Jednalo-li se při podnikání loupeže s člověkem nějakým tak násilně, že z toho nastala jeho smrt (§ 134), mají pro zabití všichni, kdož k usmrcení spolupůsobili, potrestáni býti smrtí.

HLAVA DVACÁTÁ o žhářství

§ 166

Žhářství.

Zločinu žhářství se dopustí ten, kdo něco předsevzme, z čehož podle jeho úkladu na cizí majetnosti požár vzejítí má, byť i oheň nebyl vyšel, nebo žádná škody nebyl způsobil.

§ 167

Trest.

Trest na to vyměřen buď podle následujícího rozdílu:

- a) když oheň vzešel a člověk nějaký, jak to žhář předvídati mohl, přišel tím o život; anebo když oheň způsoben byl zvláštním srocením, jež směřovalo ku plenění, tresce se to smrtí;
- b) když pachatel vícekrát než jednou, buď na téže věci nebo na věcech rozličných oheň založil, a oheň i jen jednou vzešel; nebo
- c) když oheň vzešel a pohořelému z toho povstala znamenitá škoda; též i
- d) když pachatel vícekrát než jednou, ale po každé bez účinku oheň zakládal, potrestán budiž těžkým žalářem doživotním;
- e) když oheň vzešel, při tom však žádných potud jmenovaných okolností nebylo, nalezeno budiž na těžký žalář od desíti až do dvaceti let.
- f) když oheň sice nevzešel, ale založen byl nočního času nebo na takovém místě, kdež by se byl, kdyby byl vzešel, lehce mohl rozšířiti, anebo za takových okolností, že zároveň lidský život vydán byl v patrné nebezpečnosti, potrestán buď pachatel těžkým žalářem od pěti až do desíti let;
- g) když byl čin předsevzat ve dne a bez zvláštní bezpečnosti, a když oheň založený, ani nevyšel, zhasnul, anebo vzešel-li, beze škody byl uhašen, upadne tím pachatel v trest těžkého žaláře mezi jedním a pěti lety.

Příloha č. 2

Trestní zákon o zločinech a přečinech (Büntetö jog), zákonný článek V/1878 uherského zákoníku (vybrané paragrafy)

Tresty. § 20

Způsoby trestů jsou:

1. trest smrti 2. káznice, 3. státní vězení, 4. žalář, 5. vězení, 6. peněžitá pokuta. Trestů pod č. 1, 2 a 4 užití jest výlučně na zločiny, trestu, uvedeného pod č. 5, výlučně na přečiny.

§ 21

Trest smrti vykonává se provazem v uzavřeném místě.

Zločiny a přečiny proti lidskému životu.

§ 278

Kdo zabije člověka z úmyslu, předem uváženého, dopustí se zločinu vraždy, a budiž potrestán smrtí.

§ 279

Kdo zúmyslně zabije člověka, dopustí se, jestliže úmysl svůj předem nerozvážil, zločinu zúmyslného zabití člověka, a budiž potrestán káznicí od 10 do 15 let.

Příloha č. 3

Zákon 134/1885 ř. z.¹ (vybrané paragrafy)

Zákon ze dne 27. května 1885 o opatřeních proti obecně nebezpečnému užívání třaskavin a obecně nebezpečnému zacházení s nimi.

§ 1

Zakázáno je bez úředního povolení vyráběti třaskaviny, dávat je do oběhu, přechovávat a dopravovat je do území platnosti tohoto zákona.

Podrobnější ustanovení o tom, kdo úřední povolení udílí, a policejní bezpečnostní předpisy o třaskavinách vůbec budou, pokud nejde o změnu platných zákonů, vydána nařízením.

Také budou nařízením označeny třaskaviny, na něž se nevztahuje ustanovení prvního odstavce.

Ustanovení prvního odstavce nevztahuje se na vojenskou správu a na třaskaviny státního monopolu. O nich platí příslušné zvláštní předpisy.

§ 4

Kdo úmyslně vydá v nebezpečí majetek, zdraví nebo život jiného tím, že užije třaskavin jako trhacího prostředku, trestá se za zločin těžkým žalářem od pěti do deseti let, byl-li pak někdo poškozen na těle nebo byl-li poškozen majetek ve větším rozsahu, těžkým žalářem od deseti do dvaceti let.

Měl-li čin za následek smrt člověka, je trestem doživotní těžký žalář. Mohl-li viník takový výsledek předvídati, je trestem smrt.

§ 13

Konati hlavní přelíčení o obžalobách pro zločiny uvedené v §§ 4, 5, 6 a 8 přísluší soudu protnímu.

¹ Účinnost zákona nastala od 15. 10. 1885. Zrušen byl k 13. 2. 1952 zákonem č. 1/1952 Sb. o hořlavinách a výbušninách.

Příloha č. 4

Zákon č. 91/1934 Sb. z. a n. (vybrané paragrafy)

Zákon ze dne 3. května 1934 o ukládání trestu smrti a o doživotních trestech

Národní shromáždění republiky Československé usneslo se na tomto zákoně:

§ 1

(1) Namísto trestu smrti uvedeného v zákoně uloží soud trest těžkého žaláře (káznice) doživotního nebo dočasného od patnácti do třiceti let, jsou-li polehčující okolnosti tak závažné, že by trest smrti byl nepřiměřeně přísný.

(2) Byl-li na osobách a za okolností uvedených v § 7 zákona na ochranu republiky ze dne 19. března 1923, č. 50 Sb. z. a n., spáchán zločin vraždy, může soud místo trestu smrti uložit toliko doživotní těžká žalář (káznici).

§ 2

(1) K podmíněnému propuštění z trestu doživotního a k přeložení do přechodného trestního ústavu z trestu doživotního vyžaduje se uplynutí stejné doby jako u dočasného trestu třicetiletého.

(2) O podmíněném propuštění z trestu na svobodě, ve který byl změněn trest smrti rozhodnutím presidenta republiky, a o přeložení do přechodného trestního ústavu z takového trestu platí obecná zákonná ustanovení o podmíněném propuštění z trestu a o přeložení do přechodného trestního ústavu, ačli v rozhodnutí, jímž byl trest smrti změněn v trest na svobodě, se neustanovuje jinak.

§ 3

(1) Byl-li obviněný uznán vinným zločinem, na který zákon stanoví trest smrti, buď v řízení před soudy porotními po závěrečných řečech stran k otázce trestu a před tím, než se porotní soudní sbor odebere k poradě o rozsudku, konáno společné tajné sečtení porotního soudního sboru s porotou za přítomnosti zapisovatele a v nepřítomnosti jiných osob. V tomto sedění je každý porotce oprávněn, nikoliv však povinen, vyslovit se o tom, jaký trest by měl být uložen obviněnému, a uvést důvody svého mínění. Projevy porotců buďtež zapsány do poradního protokolu.

(2) Rozhodnutí o tom, jsou-li tu podmínky uložení trestu na svobodě místo trestu smrti, jakož i o výši trestu na svobodě, který by se měl uložit místo trestu smrti, náleží porotnímu soudnímu sboru samému.

§ 4

(1) Důvodem zmatečnosti rozsudku je také, že 1. soud namísto trestu smrti uložil trest na svobodě, ačkoliv tu není tak závažných polehčujících okolností, že by trest smrti byl nepřiměřeně přísný, 2. soud namísto trestu smrti neuložil trest na svobodě,

ačkoliv tu jsou tak závažné polehčující okolnosti, že by trest smrti byl nepřiměřeně přísný.

(2) O důvodech zmatečnosti uvedených v odstavci 1 platí, co ustanovují zákony o důvodu zmatečnosti uvedeného v § 281, č. 11, § 344, č. 12 býv. rak. tr. ř. a v § 385, č. 3 býv. uh. tr. ř.

§ 5

(1) Odvoláním lze odporovat rozsudku také z toho důvodu, že trest na svobodě uložený na místě trestu smrti není přiměřený. To platí i tehdy, když v zemi Slovenské a Podkarpatoruské jde o rozsudek soudu porotního nebo soudu vrchního.

(2) O odvolání z důvodu uvedeného v odstavci 1 rozhodne nejvyšší soud, vyslechna generálního prokurátora, a to v sedění neveřejném.

(3) Bylo-li proti rozsudku podáno odvolání také z jiného důvodu, než který je uveden v odstavci 1, rozhodne nejvyšší soud také o tomto odvolání. Jde-li však v takovém případě o rozsudek krajského soudu v zemi Slovenské nebo Podkarpatoruské, rozhodne o odvolání vrchní soud.

§ 6

Jestliže soud rozhodující o opravném prostředku podaném z důvodů, uvedených v § 4, odst. 1 nebo v § 5, odst. 1, sníží trest ve prospěch jednoho obviněného z důvodu, který prospívá také spoluobviněnému, má postupovat z úřední povinnosti tak, jakoby i tento spoluobviněný podal opravný prostředek proti výroku o trestu.

§ 7

(1) Trest smrti nesmí být vykonán, dokud prezident republiky nerozhodl, že odsouzenému milost neudělí.

(2) Byl-li obviněný odsouzen k trestu smrti, usnese se soud hned po prohlášení rozsudku v neveřejném sedění, vyslechna veřejného žalobce, o tom, zda doporučuje odsouzeného milostí, jakož i o tom, jaký trest by byl přiměřený, kdyby se mu jí dostalo. Byl-li rozsudek ukládající trest smrti vynesena teprve vrchním soudem, náleží činiti usnesení tomuto soudu samému po slyšení vrchního prokurátora.

(3) Protokol sepsaný o tomto sedění předloží předseda i se spisy nejvyššímu soudu, i když proti rozsudku nebyl podán opravný prostředek. Nejvyšší soud zašle spisy, když rozsudek ukládající trest smrti nabyl právní moci, ministru spravedlnosti a připojí svůj posudek, na němž se usnese v neveřejném sedění, vyslechna generálního prokurátora. To se stane též, uložil-li trest smrti teprve nejvyšší soud. Ministr spravedlnosti předloží spisy se svým návrhem prezidentu republiky.

(4) Rozhodoval-li o opravném prostředku proti rozsudku ukládajícímu trest smrti také vrchní soud, připojí také tento soud svůj posudek, na němž se usnese v neveřejném sedění, vyslechna vrchního prokurátora.

§ 8

Ustanovení §§ 1, 4 až 6 tohoto zákona nelze užití v řízení před soudy stannými. Ustanovení § 7 platí v řízení před těmito soudy jen tehdy, když to bylo zároveň s prohlášením stanného práva nebo později vyhlášeno; usnesení stanného soudu budiž v takovém případě předloženo s návrhem ihned přímo ministru spravedlnosti.

§ 9

Ustanovení tohoto zákona platí v řízení před vojenskými soudy s těmito odchylkami: 1. § 1 se nevztahuje na případy uvedené v § 309, odst. 1, č. 1 vojenského trestního řádu (zákon ze dne 5. července 1912, č. 131 ř. z., a zák. čl. XXXIII/1912); 2. výroku, jímž byl uložen trest smrti nebo jímž byl místo trestu smrti uložen trest na svobodě (§ 1 tohoto zákona a § 309, odst. 1, č. 1 voj. tr. ř.), lze čeliti, není-li dán důvod zmatečnosti uvedený v § 358, č. 11 voj. tr. ř. , odvoláním, v němž lze uplatňovati důvody uvedené v § 4, odst. 1 a v § 5, odst. 1; jinak platí o tomto odvolání, co ustanovuje třetí titul devatenácté hlavy vojenského trestního řádu ; 3. na místo nejvyššího soudu a generálního prokurátora nastupuje v případě § 7, odst. 3 nejvyšší vojenský

soud a generální vojenský prokurátor a na místo ministra spravedlnosti (§ 7, odst. 3, § 8) ministr národní obrany.

[Paragraf 10 obsahuje pouze zrušovací ustanovení.]

§ 11

(1) Tento zákon nabude účinnosti za patnáct dnů po vyhlášení a budiž ho užito i na tresty na svobodě již vykonávané. Pokud však pro podmíněné propuštění z trestu a pro přeložení do přechodného trestního ústavu z doživotních trestů, které byly právoplatně uloženy přede dnem účinnosti tohoto zákona, platila ustanovení mírnější, budiž užito ustanovení dosavadních.

(2) Nebylo-li ještě rozhodnuto, zda se udílí milost osobě, která přede dnem, kdy tento zákon nabude účinnosti, byla odsouzena k trestu smrti, rozhodne nejvyšší soud po právní moci rozsudku v neveřejném sedění, vyslechna generálního prokurátora a řídě se ustanovením § 1, zda a jaký trest na svobodě ukládá místo trestu smrti; neuloží-li nejvyšší soud místo trestu smrti trest na svobodě, má postupovati podle § 7, odst. 3 tohoto zákona.

(3) Zákon tento provedou ministři spravedlnosti a národní obrany.

T. G. Masaryk v. r.
Malypetr v. r.
Dr. Dérer v. r.
Bradáč v. r.

Příloha č. 5

Zákon č. 50/1923 Sb. (vybrané paragrafy) Zákon ze dne 19. března 1923 na ochranu republiky.

§ 1 Úklady.

Kdo se pokusí: násilím změnit ústavu republiky, zejména pokud jde o samostatnost, jednotnost nebo demokraticko-republikánskou formu státu, násilím úplně znemožnit ústavní činnost presidenta republiky, jeho náměstka, zákonodárneho sboru, vlády nebo guvernéra Podkarpatské Rusi, násilím přivtělit cizímu státu území republiky nebo odtrhnouti od něho jeho část, trestá se zločín těžkým žalářem od pěti do dvaceti let, za okolností zvláště přitěžujících těžkým žalářem na doživotí.

§ 2 Příprava úkladů.

Kdo se s někým spolčí k úkladům o republiku, kdo vejde k těmž konci ve styk přímý nebo nepřímý s cizí mocí nebo s cizími činiteli, zejména vojenskými nebo finančními, kdo k těmž konci sbírá branné nebo pomocné síly, je organizuje nebo cvičí, kdo poskytuje neb opatřuje k těmž konci zbraně, střelivo nebo jiné prostředky, trestá se za zločín těžkým žalářem od jednoho do pěti let, za okolností zvláště přitěžujících těžkým žalářem od pěti do deseti let.

§ 6 Vojenská zrada.

1. Kdo za války opatřuje nepříteli nějaký prospěch nebo způsobí škodu branné moci nebo vojenským podnikům republiky nebo jejího spojence, příslušník republiky, který za války koná službu v nepřátelském vojsku, trestá se za zločín těžkým žalářem od tří do pěti let, za okolností zvláště přitěžujících těžkým žalářem od pěti do dvaceti let nebo na doživotí.

2. Stejně se trestá: kdo vyradí cizí mocí přímo nebo nepřímo skutečnost, opatření nebo předmět, jež mají zůstatí utajeny pro obranu republiky, kdo vyzvídá takovou skutečnost, opatření nebo předmět, aby je vyradil přímo nebo nepřímo cizí moci, kdo za těmito účely s někým se spolčí nebo vejde ve styk přímý nebo nepřímý s cizí mocí nebo s cizími činiteli, zejména vojenskými nebo finančními.

3. Kdo vědomě ohrožuje obranu republiky tím, že vyradí osobě nepovolané skutečnost, opatření nebo předmět, jež mají zůstatí utajeny pro obranu republiky, nebo tím, že vyzvídá takovou skutečnost, opatření nebo předmět, aby je vyradil osobě nepovolané, trestá se, není-li čin přísněji trestný, za zločín žalářem od šesti měsíců do tří let.

4. Kdo hrubou nedbalostí způsobí, že taková skutečnost, opatření nebo předmět se stanou nebo mo-

hou se státí známými cizí moci, ačkoli podle svého veřejného postavení je povinen uchovávatí je v tajnosti nebo ačkoli mu taková povinnost byla výslovně uložena hledíc na jeho služební nebo smluvní poměr, trestá se za přečin vězením od osmi dnů do šesti měsíců.

§ 8 Tělesné poškození ústavních činitelů.

1. Kdo úmyslně poškodí na těle presidenta republiky nebo jeho náměstka, kdo úmyslně poškodí na těle předsedu nebo člena vlády u výkonu jich pravomoci nebo pro tento výkon nebo vůbec pro jejich činnost v politickém životě, kdo úmyslně poškodí na těle předsedu zákonodárneho sboru, guvernéra Podkarpatské Rusi nebo člena státního soudu u výkonu jich pravomoci nebo pro tento výkon, trestá se za zločín žalářem od šesti měsíců do pěti let.

2. Způsobil-li vinník těžké poškození na těle nebo smrt nebo nebezpečí takového výsledku, je trestem těžký žalář od pěti do dvaceti let.

3. Měl-li vinník v případě čís. 1 nebo 2 úmysl způsobiti poškození těžké, je trestem těžký žalář od pěti do dvaceti let nebo na doživotí.

4. Spáchal-li vinník čin dříve než dokonal dvacátý rok svého věku, je v případě čís. 2 a 3 trestem těžký žalář od dvou do deseti let.

5. Těmito ustanoveními chráněny jsou také osoby uvedené v § 7, čís. 3.

§ 9 Spolčení k útokům na ústavní činitele.

Kdo se s někým spolčí k tomu konci, aby byl spáchán zločín uvedený v § 7 nebo 8 nebo aby takové činy byly páhány, kdo vědomě podporuje jakýmkoliv způsobem takové spolčení nebo jeho účastníky, trestá se za zločín žalářem od jednoho do pěti let.

§ 13 Nedovolené ozbrojování.

1. Kdo bez úředního povolení: opatří, přechovává nebo jinému přenechá dělo, kulomet, samostříl (automatickou pušku), ruční granát, minomet, plamenomet nebo zbraň podobné účinnosti nebo součástky, jichž je nezbytně zapotřebí k užití takové zbraně, hromadí nebo rozděljuje ruční nebo střelné zbraně, střelivo, vojenským účelům sloužící třaskaviny nebo jedovaté plyny, tvoří ozbrojené skupiny nebo je cvičí v zacházení se zbraní, trestá se za zločín žalářem od jednoho měsíce do jednoho roku.

2. Jednal-li vinník vědomě k účelům pozdvížení nebo vzbouření (vzpoury), trestá se těžkým žalářem od šesti měsíců do pěti let.

3. Kdo se zúčastní ozbrojené skupiny, věda, že jejím účelem je pozdvížení nebo vzbouření (vzpouora), trestá se zločin žalářem od jednoho měsíce do dvou let.

4. Kdo opomine neodkladně a věrohodným způsobem oznámí úřadu nedovolené ozbrojování (čís. 1 až 3), o němž se dověděl věrohodným způsobem, ačkoliv tak mohl učinit snadno a bez nebezpečí pro sebe a osoby blízké, trestá se za přečin tuhým vězením od osmi dnů do šesti měsíců.

5. Vyzve-li státní správa obyvatelstvo vyhláškou, aby vydalo zbraně, nebude za nedovolené ozbrojování potrestán, kdo zbraně odevzdá úřadu ve lhůtě stanovené vyhláškou.

§ 17

Sdružování státu nepřátelské.

1. Kdo založí tajnou organizaci, jejímž účelem je podvracet samostatnost, ústavní jednotnost nebo

demokraticko-republikánskou formu státu, kdo zna- je účel takového sdružení k němu přistoupí, s ním se stýká, jeho činnosti jakýmkoli způsobem se zúčastní, je nebo jeho členy v jich podvratných snahách hmotně nebo jakýmkoli jiným způsobem podporuje, trestá se za přečin tuhým vězením od jednoho měsíce do dvou let.

Tajnou organizací je i taková, která, majíc ve skutečnosti účel uvedený v odst. 1, předstírá jiný účel.

2. Úředník, který se doví o organizaci uvedené v odst. 1 nebo o jejích schůzkách a opomine to oznámí podle své povinnosti, trestá se za přečin tuhým vězením od jednoho do tří měsíců, za okolností zvláště přitěžujících tuhým vězením od tří měsíců do jednoho roku.

Příloha č. 6

Zákon č. 231/1948 Sb.¹ (vybrané paragrafy)

Zákon ze dne 6. října 1948 na ochranu lidově demokratické republiky.

Novelizace zákony č. 305/1948 Sb., 319/1949 Sb.

Národní shromáždění republiky Československé usneslo se na tomto zákoně:

Hlava I Trestné činy proti státu

§ 1 Velezrada.

(1) Kdo se pokusí:

- a) zničit samostatnost nebo ústavní jednotnost republiky,
- b) odtrhnout od republiky část jejího území,
- c) zničit nebo rozvrátit lidově demokratické zřízení nebo společenskou nebo hospodářskou soustavu republiky, zaručené ústavou, nebo
- d) násilím znemožnit ústavní činnost presidenta republiky nebo jeho náměstka, zákonodárného sboru nebo vlády (sboru pověřenců), bude potrestán pro zločin těžkým žalářem od deseti do pětadvaceti let, nebo na doživotí.

(2) Stejně bude potrestán, kdo se k činu uvedenému v odstavci 1 s někým spolčí nebo vejde v přímý nebo nepřímý styk s cizí mocí nebo s cizími činiteli.

(3) Smrtí bude vinník potrestán:

- a) dopustí-li se činu uvedeného v odstavci 1 nebo 2 za branné pohotovosti státu nebo v době ozbrojeného napadení republiky,
- b) byly-li takovým činem zvláštní měrou ohroženy samostatnost, ústavní jednotnost nebo územní celistvost republiky, její lidově demokratické zřízení, společenská nebo hospodářská soustava, zaručené ústavou, nebo byla-li znemožněna ústavní činnost presidenta republiky nebo jeho náměstka, zákonodárného sboru nebo vlády (sboru pověřenců),
- c) bylo-li k takovému činu užito branné moci nebo ozbrojeného nebo na vojenský způsob organizovaného sboru nebo byly-li k takovému činu sbírány nebo organizovány branné nebo pomocné síly nebo hromaděny zbraně neb střelivo,
- d) byl-li při takovém činu kladen násilný odpor branné moci nebo ozbrojenému sboru, nebo
- e) je-li tu jiná zvláště přitěžující okolnost.

Hlava II Trestné činy proti vnější bezpečnosti státu

§ 5 Vyzvědačství.

(1) Kdo vyzvídá státní tajemství v úmyslu vyrazit jej cizí moci, nebo kdo je cizí moci přímo nebo nepřímou vyrazí, nebo kdo se k takovému činu s někým spolčí nebo vejde v přímý nebo nepřímý styk s cizí mocí nebo s cizími činiteli, nebo kdo vejde ve styk s organizací, jejímž účelem je vyzvídati státní tajemství, v úmyslu její snahy podporovati, bude potrestán pro zločin těžkým žalářem od deseti do pětadvaceti let nebo na doživotí.

(2) Smrtí bude vinník potrestán:

- a) dopustí-li se činu uvedeného v odstavci 1 za branné pohotovosti státu nebo v době ozbrojeného napadení republiky,
 - b) dopustí-li se takového činu, ač mu povinnost uchovávat státní tajemství byla výslovně uložena,
 - c) dopustí-li se takového činu jako člen organizace, jejímž účelem je vyzvídati státní tajemství,
 - d) týká-li se takový čin státního tajemství zvláště důležitého,
 - e) dopustí-li se takového činu po výdělečném způsobu nebo páchal-li takový čin po delší dobu nebo ve značném rozsahu nebo způsobem zvláště nebezpečným, nebo
 - f) je-li tu jiná zvláště přitěžující okolnost.
- (3) Státním tajemstvím se rozumí skutečnost, opatření nebo předmět, jež vláda tají v důležitém zájmu republiky, zejména v zájmu politickém, vojenském nebo hospodářském, nebo jež v takovém zájmu mají zůstatí utajeny před cizí mocí nebo před cizími činiteli.

§ 6 Vyzvědačství proti spojenci.

Kdo poškodí republiku tím, že se dopustí vyzvědačství (§ 5) proti spojenci, bude potrestán pro zločin tresty stanovenými v § 5 podle rozlišení tam uvedeného.

§ 10 Válečné škůdnictví.

(1) Kdo za branné pohotovosti státu nebo v době ozbrojeného napadení republiky anebo v době, kdy se konají zvýšená bezpečnostní opatření pro obranu

¹ Účinnost od 24. 10. 1948, zrušen k 1. 8. 1950 zákonem č. 86/1950 Sb. (trestní zákon). Uvedeno poslední znění.

státu, způsobí škodu obraně nebo vojenským podnikům republiky nebo jejího spojence, anebo opatří nepříteli prospěch nebo ho jakkoliv podporuje, bude potrestán pro zločin těžkým žalářem od deseti do pětadvaceti let nebo na doživotí; dopustí-li se takového činu po výdělečném způsobu nebo je-li tu jiná zvláště přitěžující okolnost, bude potrestán smrtí.

(2) Stejně bude potrestán, kdo se k činu uvedenému v předchozím odstavci s někým spolčí nebo vejde v přímý nebo nepřímý styk s nepřítelem.

(3) Kdo se dopustí činu uvedeného v odstavci 1 z hrubé nedbalosti, bude potrestán pro přečin tuhým vězením od tří měsíců do tří let.

§ 11

Válečná zrada Československý občan, který za branné pohotovosti státu nebo v době ozbrojeného napadení republiky koná službu v nepřátelském vojsku nebo v nepřátelském ozbrojeném sboru, bude potrestán pro zločin těžkým žalářem od deseti do pětadvaceti let a je-li tu zvláště přitěžující okolnost, na doživotí nebo smrtí.

Hlava III

Trestné činy proti vnitřní bezpečnosti státu

§ 14

Útoky na život ústavních činitelů

(1) Kdo se dopustí vraždy nebo úmyslného zabití nebo pokusu o takový čin a) na presidentu republiky nebo jeho náměstkovi, nebo b) na členu vlády (sboru pověřenců) nebo členu zákonodárského sboru při výkonu jeho pravomoci nebo pro tento výkon nebo vůbec pro jeho činnost v životě politickém, bude potrestán pro zločin smrtí.

(2) Stejně bude potrestán, kdo působí k spáchání nebo při spáchání vraždy nebo úmyslného zabití na některé z osob a za okolnosti uvedených v odstavci 1, a to i když čin nebyl dokonán.

§ 15

Tělesné poškození ústavních činitelů

(1) Kdo úmyslně poškodí tělo nebo zdraví a) presidenta republiky nebo jeho náměstka, nebo b) člena vlády (sboru pověřenců) nebo člena předsednictva zákonodárského sboru při výkonu jeho pravomoci nebo pro tento výkon nebo vůbec pro jeho činnost v životě politickém, bude potrestán pro zločin těžkým žalářem od pěti do deseti let.

(2) Dopustí-li se vinník činu uvedeného v odstavci 1 v úmyslu způsobiti těžké poškození těla nebo zdraví anebo měl-li takový čin za následek těžké poškození těla nebo zdraví, bude vinník potrestán těžkým žalářem od deseti let do pětadvaceti let nebo na doživotí, a měl-li takový čin za následek smrt poškozeného, bude vinník potrestán smrtí.

Hlava V

Ustanovení společná a závěrečná

§ 66

Stíhání osob vojenských.

(1) Ustanovení tohoto zákona platí také pro osoby podléhající vojenské soudní pravomoci. Ustanovení trestních zákonů, jimiž se stanoví přísnější trestní sazby pro činy spáchané za války, zůstávají nedotčena.

(2) Trestem smrti u osob podléhajících vojenské soudní pravomoci se rozumí trest smrti provazem.

Příloha č. 7

Zákon č. 86/1950 Sb. (trestní zákon)¹ (vybrané paragrafy)
Zákon ze dne 12. 7. 1950.

Obecná část

Hlava čtvrtá Tresty

Oddíl první Společná ustanovení o trestech

§ 18

Druhy trestů.

- (1) Hlavními tresty jsou:
- trest smrti,
 - odnětí svobody,
 - nápravné opatření.
- (2) Vedlejšími tresty jsou:
- ztráta státního občanství,
 - ztráta čestných práv občanských,
 - vyloučení z vojska,
 - ztráta vojenské hodnosti,
 - propadnutí jmění,
 - trest peněžítý,
 - zákaz činnosti,
 - vyhoštění,
 - zákaz pobytu,
 - uveřejnění rozsudku,
 - propadnutí věci.
- (3) Vedlejší trest lze uložit jen spolu s trestem hlavním.

Oddíl druhý

Ukládání a výkon jednotlivých trestů

Trest smrti.

§ 29

- (1) Trest smrti se vykoná oběšením; v době zvýšeného ohrožení vlasti může být vykonán zastřelením.
- (2) Místo trestu smrti stanoveného v zákoně uloží soud trest odnětí svobody na doživotí nebo na patnáct až pětadvacet let, kdyby byl trest smrti vzhledem k osobě pachatele nebo k závažnosti polehčujících okolností nepřiměřeně přísný.
- (3) Těhotné ženě nelze uložit trest smrti; v takovém případě nastupuje místo trestu smrti stanoveného v zákoně trest odnětí svobody na doživotí. Za podmínek uvedených v odstavci 2 soud i místo tohoto trestu uloží trest odnětí svobody na patnáct až pětadvacet let.

(4) Snížení trestů uvedených v odstavcích 2 a 3 je vyloučeno.

Zvláštní část

Hlava první

Trestné činy proti republice

Oddíl první

Trestné činy proti základům republiky

§ 78

Velezrada.

- (1) Kdo se pokusí
- zničit samostatnost nebo ústavní jednotu republiky,
 - odtrhnout od republiky část jejího území,
 - zničit nebo rozvrátit lidově demokratické státní zřízení nebo společenský řád republiky, které jsou zaručeny ústavou, nebo
 - násilím nebo pohrůzkou násilí znemožnit ústavní činnost presidenta republiky nebo jeho náměstka, zákonodárního sboru, vlády nebo sboru pověřenců, bude potrestán odnětím svobody na deset až pětadvacet let nebo na doživotí.
- (2) Stejně bude potrestán, kdo
- k činu uvedenému v odstavci 1 s někým se spolčí, nebo
 - pro takový čin vejde ve styk s cizí mocí nebo s cizími činiteli.
- (3) Smrtí bude pachatel potrestán,
- dopustí-li se činu uvedeného v odstavci 1 nebo 2 za zvýšeného ohrožení vlasti,
 - je-li takovým činem značnou měrou ohrožena samostatnost, ústavní jednotu nebo územní celistvost republiky anebo její lidově demokratické státní zřízení nebo společenský řád, které jsou zaručeny ústavou,
 - je-li takovým činem skutečně znemožněna ústavní činnost presidenta republiky nebo jeho náměstka, zákonodárního sboru, vlády nebo sboru pověřenců,
 - je-li k takovému činu zneužito branné moci nebo ozbrojeného nebo vojensky organizovaného sboru anebo jsou-li k takovému činu sbírány nebo organizovány branné, ozbrojené nebo pomocné síly nebo hromaděny zbraně, střelivo, výbušniny nebo jiné nebezpečné látky,

¹ Trestní zákon č. 86/1950 Sb. nahradil trestní zákony z let 1852 (v českých zemích) a 1878 (na Slovensku). Byl účinný od 1. 8. 1950, zrušen byl k 1. 1. 1962. Uvedeno znění z roku 1950, později byl novelizován zákony č. 63/1956 Sb a 68/1957 Sb.

- e) je-li při takovém činu kladen branné moci nebo ozbrojenému sboru násilný odpor, nebo
 - f) je-li tu jiná zvláště přitěžující okolnost.
- (4) Vedle trestů uvedených v odstavcích 1 až 3 může soud vyslovit ztrátu státního občanství; neuloží-li tento trest, vysloví propadnutí jmění.

Sabotáž.

§ 84

- (1) Kdo zničí, poškodí nebo učiní neupotřebitelným majetek národní nebo majetek lidového družstva v úmyslu mařit nebo ztěžovat
- a) provoz nebo rozvoj státního, národního, komunálního nebo jiného veřejného podniku anebo lidového družstva, nebo
 - b) provoz důležitého obecně prospěšného zařízení, bude potrestán odnětím svobody na deset až pětadvacet let.
- (2) Stejně bude potrestán, kdo se k činu uvedenému v odstavci 1 s někým spolčí.
- (3) Odnětím svobody na doživotí nebo smrtí bude pachatel potrestán,
- a) dopustí-li se činu uvedeného v odstavci 1 jako člen spolčení,
 - b) je-li takovým činem zmařeno nebo ztíženo provádění nebo plnění jednotného hospodářského plánu ve zvláště důležitém úseku,
 - c) jsou-li takovým činem značnou měrou ohroženy zájmy obrany vlasti,
 - d) je-li takovým činem ohrožen život mnoha lidí, nebo
 - e) je-li tu jiná zvláště přitěžující okolnost.
- (4) Vedle trestů uvedených v odstavcích 1 až 3 může soud vyslovit ztrátu státního občanství; neuloží-li tento trest, vysloví propadnutí jmění.

§ 85

- (1) Kdo nesplní nebo poruší povinnost svého povolání, zaměstnání nebo své služby anebo plnění takové povinnosti obchází nebo se dopustí jiného jednání v úmyslu
- a) mařit nebo ztěžovat provádění nebo plnění jednotného hospodářského plánu v některém úseku, nebo
 - b) způsobit vážnou poruchu v činnosti úřadu anebo veřejného orgánu nebo podniku, bude potrestán odnětím svobody na pět až deset let.
- (2) Odnětím svobody na deset až pětadvacet let bude pachatel potrestán,
- a) dopustí-li se činu uvedeného v odstavci 1 jako člen spolčení,
 - b) je-li takovým činem zmařeno nebo ztíženo provádění nebo plnění jednotného hospodářského plánu ve zvláště důležitém úseku,
 - c) je-li v činnosti úřadu anebo veřejného orgánu nebo podniku skutečně způsobena vážná porucha, nebo
 - d) je-li tu jiná zvláště přitěžující okolnost.
- (3) Odnětím svobody na doživotí nebo smrtí bude pachatel potrestán,

- a) jsou-li činem uvedeným v odstavci 1 značnou měrou ohroženy zájmy obrany vlasti,
 - b) je-li takovým činem způsobena vážná porucha v zásobování značného počtu obyvatelstva,
 - c) je-li takovým činem ohrožen život mnoha lidí, nebo
 - d) jestliže se dopustí takového činu za zvýšeného ohrožení vlasti a je tu některá z okolností uvedených v odstavci 2.
- (4) Vedle trestů uvedených v odstavcích 2 a 3 může soud vyslovit ztrátu státního občanství; neuloží-li tento trest, vysloví propadnutí jmění.

Oddíl druhý

Trestné činy proti bezpečnosti republiky

Vyzvědačství.

§ 86

- (1) Kdo vyzvídá státní tajemství v úmyslu vyrazit je cizí moci, nebo kdo státní tajemství úmyslně cizí moci vyrazí, bude potrestán odnětím svobody na deset až pětadvacet let nebo na doživotí.
- (2) Stejně bude potrestán, kdo
- a) k činu uvedenému v odstavci 1 s někým se spolčí,
 - b) pro takový čin vejde ve styk s cizí mocí nebo s cizími činiteli, nebo
 - c) vejde ve styk s organizací, jejímž účelem je vyzvídat státní tajemství, v úmyslu podporovat její snahy.
- (3) Smrtí bude pachatel potrestán,
- a) dopustí-li se činu uvedeného v odstavci 1 nebo 2 za zvýšeného ohrožení vlasti,
 - b) dopustí-li se takového činu, ač mu byla povinnost uchovávat státní tajemství výslovně uložena nebo ač je dána již jeho postavením,
 - c) dopustí-li se takového činu jako člen organizace, jejímž účelem je vyzvídat státní tajemství,
 - d) týká-li se takový čin státního tajemství zvláště důležitého,
 - e) dopustí-li se takového činu způsobem zvláště nebezpečným, ve značném rozsahu nebo výdělečně anebo páchá-li takový čin po delší dobu, nebo
 - f) je-li tu jiná zvláště přitěžující okolnost.
- (4) Vedle trestů uvedených v odstavcích 1 až 3 může soud vyslovit ztrátu státního občanství; neuloží-li tento trest, vysloví propadnutí jmění.

§ 87

Kdo poškodí republiku tím, že se dopustí vyzvědačství proti spojenci, bude potrestán tresty stanovenými v § 86.

Oddíl třetí

Trestné činy proti obraně vlasti

Válečné škůdnictví.

§ 99

- (1) Kdo za zvýšeného ohrožení vlasti úmyslně
- a) způsobí škodu obraně vlasti nebo obraně spojení, nebo
 - b) opatří nepříteli prospěch nebo jakkoli ho podporuje, bude potrestán odnětím svobody na deset až pětadvacet let nebo na doživotí.

- (2) Stejně bude potrestán, kdo
- a) k činu uvedenému v odstavci 1 s někým se spolčí, nebo
 - b) pro takový čin vejde ve styk s nepřitelem.
- (3) Smrtí bude pachatel potrestán,
- a) dopustí-li se činu uvedeného v odstavci 1 nebo 2 jako vojenská osoba uvedená v § 269 odst. 2,
 - b) dopustí-li se takového činu výdělečně, nebo
 - c) je-li tu jiná zvláště přitěžující okolnost.
- (4) Vedle trestů uvedených v odstavcích 1 až 3 může soud vyslovit ztrátu státního občanství; neuloží-li tento trest, vysloví propadnutí jmění.

§ 101

Válečná zrada

- (1) Československý občan, který za zvýšeného ohrožení vlasti koná službu v nepřátelském vojsku nebo ozbrojeném sboru, bude potrestán odnětím svobody na deset až pětadvacet let.
- (2) Odnětím svobody na doživotí nebo smrtí bude pachatel potrestán, a) má-li čin uvedený v odstavci 1 za následek značnou škodu, nebo b) je-li tu jiná zvláště přitěžující okolnost.
- (3) Smrtí bude pachatel potrestán, dopustí-li se činu uvedeného v odstavci 1 jako vojenská osoba uvedená v § 269 odst. 2.
- (4) Vedle trestů uvedených v odstavcích 1 až 3 může soud vyslovit ztrátu státního občanství; neuloží-li tento trest, vysloví propadnutí jmění.

Oddíl čtvrtý

Trestné činy proti ústavním činitelům

§ 104

Vražda na ústavním činiteli Kdo úmyslně usmrtí a) presidenta republiky nebo jeho náměstka, nebo b) člena vlády, sboru pověřenců nebo zákonodárského sboru při výkonu jeho pravomoci nebo pro tento výkon nebo vůbec pro jeho činnost v životě politickém, bude potrestán smrtí. Vedle toho může soud vyslovit ztrátu státního občanství; neuloží-li tento trest, vysloví propadnutí jmění.

Ublížení ústavnímu činiteli na zdraví.

§ 105

- (1) Kdo úmyslně ublíží na zdraví
- a) presidentu republiky nebo jeho náměstku, nebo
 - b) členu vlády, sboru pověřenců nebo předsednictva zákonodárského sboru při výkonu jeho pravomoci nebo pro tento výkon nebo vůbec pro jeho činnost v životě politickém, bude potrestán odnětím svobody na pět až deset let; podmíněné odsouzení je vyloučeno.
- (2) Odnětím svobody na deset až pětadvacet let nebo na doživotí bude pachatel potrestán,
- a) dopustí-li se činu uvedeného v odstavci 1 v úmyslu způsobit těžkou újmu na zdraví, nebo
 - b) má-li takový čin za následek těžkou újmu na zdraví.
- (3) Smrtí bude pachatel potrestán, má-li čin uvedený v odstavci 1 za následek smrt.

- (4) Vedle trestů uvedených v odstavcích 1 až 3 může soud vyslovit ztrátu státního občanství; neuloží-li tento trest, vysloví propadnutí jmění. Je-li čin spáchán za zvýšeného ohrožení vlasti, je snížení trestu vyloučeno.

Hlava druhá

Trestné činy hospodářské

Oddíl druhý

Trestné činy proti jednotnému hospodářskému plánu

§ 134

Ohrožení zásobování.

- (1) Kdo se dopustí nekalého jednání, které by mohlo ohrozit plynulé zásobování předměty potřeby alespoň části obyvatelstva nějakého místa, bude potrestán odnětím svobody na tři měsíce až tři léta a trestem peněžitým; podmíněné odsouzení je vyloučeno.
- (2) Odnětím svobody na tři až deset let a propadnutím jmění bude pachatel potrestán,
- a) dopustí-li se činu uvedeného v odstavci 1 opětovně,
 - b) dopustí-li se takového činu jako člen spolčení, nebo
 - c) je-li tu jiná zvláště přitěžující okolnost.
- Podmíněné odsouzení je vyloučeno.
- (3) Odnětím svobody na deset až dvacet let a propadnutím jmění bude pachatel potrestán,
- a) je-li činem uvedeným v odstavci 1 skutečně způsobena vážná porucha v zásobování, nebo
 - b) je-li takovým činem způsobeno nebezpečí vážné poruchy v zásobování značného počtu obyvatelstva.
- (4) Odnětím svobody na doživotí nebo smrtí a propadnutím jmění bude pachatel potrestán,
- a) má-li čin uvedený v odstavci 1 za následek hroživou tíseň mnoha lidí, nebo
 - b) jestliže se dopustí takového činu za zvýšeného ohrožení vlasti a je tu některá z okolností uvedených v odstavcích 2 a 3.

Hlava třetí

Trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných

Oddíl druhý

Trestné činy proti povinnostem veřejných činitelů

Porušení povinností veřejného činitele.

§ 175

- (1) Veřejný činitel, který v úmyslu způsobit jinému škodu nebo opatřit sobě nebo někomu jinému neoprávněný prospěch
- a) obstarává veřejné věci způsobem zákonu odporujícím,
 - b) překročí meze své pravomoci, nebo
 - c) nesplní svou povinnost, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.
- (2) Odnětím svobody na pět až deset let bude pachatel potrestán,

- a) dopustí-li se činu uvedeného v odstavci 1 opětovně nebo páchá-li jej po delší dobu,
 - b) má-li takový čin za následek závažné porušení činnosti úřadu nebo veřejného orgánu nebo podniku, v němž je pachatel činný nebo pro který pracuje,
 - c) může-li být takovým činem zvýšenou měrou ohrožena důvěra pracujících lidí v nestrannost nebo vážnost úřadu nebo veřejného orgánu,
 - d) má-li takový čin za následek jinou značnou škodu, nebo
 - e) je-li tu jiná zvláště přitěžující okolnost.
- (3) Trestní sazby stanovené v odstavcích 1 a 2 se zvyšují na dvojnásobek, dopustí-li se takového činu za zvýšeného ohrožení vlastní vojenská osoba uvedená v § 269 odst. 2 při výkonu své velitelské pravomoci.
- (4) Smrtí bude pachatel potrestán, jestliže se dopustí činu uvedeného v odstavci 1 nebo 2 za zvýšeného ohrožení vlastní jako vojenská osoba uvedená v § 269 odst. 2 při výkonu své velitelské pravomoci a čin má zvláště těžký následek.

Hlava čtvrtá Trestné činy obecně nebezpečné

Obecné ohrožení.

§ 190

- (1) Kdo úmyslně vydá lidi v nebezpečí smrti nebo těžké újmy na zdraví anebo cizí majetek v nebezpečí škody velkého rozsahu (obecné nebezpečí) tím, že
- a) způsobí požár nebo povodeň,
 - b) způsobí škodlivý účinek výbušnin, plynu, elektřiny nebo jiných podobně nebezpečných látek nebo sil, nebo
 - c) dopustí se jiného podobného obecně nebezpečného jednání, bude potrestán odnětím svobody na pět až deset let.
- (2) Stejně bude potrestán, kdo úmyslně
- a) obecné nebezpečí zvýší, nebo
 - b) jeho odvrácení nebo zmírnění zmaří nebo ztíží.
- (3) Odnětím svobody na pět až dvacet let bude pachatel potrestán,
- a) dopustí-li se činu uvedeného v odstavci 1 nebo 2 na majetku národním nebo na majetku lidového družstva,
 - b) má-li takový čin za následek hrozivou tíseň nebo těžkou újmu na zdraví mnoha lidí nebo rozsáhlou škodu na majetku, nebo
 - c) dopustí-li se takového činu za zvýšeného ohrožení vlastní; v tomto případě je snížení trestu vyloučeno.
- (4) Odnětím svobody na doživotí nebo smrtí bude pachatel potrestán,
- a) dopustí-li se činu uvedeného v odstavci 1 nebo 2 opětovně v krátké době,
 - b) dopustí-li se takového činu jako člen spolčení, nebo
 - c) má-li takový čin za následek smrt.

Trestné činy proti životu a zdraví

§ 216

Vražda.

- (1) Kdo jiného úmyslně usmrtí, bude potrestán odnětím svobody na patnáct až pětadvacet let.
- (2) Odnětím svobody na doživotí nebo smrtí bude pachatel potrestán,
- a) dopustí-li se činu uvedeného v odstavci 1 na několika osobách nebo opětovně,
 - b) dopustí-li se takového činu při loupeži nebo způsobem zvláště surovým, nebo
 - c) je-li tu jiná zvláště přitěžující okolnost.

Hlava desátá

Trestné činy vojenské

Oddíl první

Trestné činy proti povinnosti konat vojenskou službu

Vyhýbání se služební povinnosti.

§ 270

- (1) Kdo se úmyslně vyhne plnění služební povinnosti nebo služebního úkonu tím, že
- a) poškodí se na zdraví, opije nebo učiní jinak nezpůsobilým, nebo
 - b) padělá listinu, předstírá nemoc, použije jiného úskoku nebo se odvolává na náboženské nebo jiné přesvědčení, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až pět let.
- (2) Odnětím svobody na tři až deset let bude pachatel potrestán,
- a) dopustí-li se činu uvedeného v odstavci 1 v úmyslu vyhnout se plnění zvláště důležité služební povinnosti nebo zvláště důležitého služebního úkonu, nebo
 - b) je-li tu jiná zvláště přitěžující okolnost.
- (3) Smrtí bude pachatel potrestán v odstavci 1 za války nebo za bojové situace.

§ 271

- (1) Kdo se z nedbalosti učiní nezpůsobilým nastoupit službu nebo ji vykonávat tím, že se opije, bude potrestán odnětím svobody až na šest měsíců.
- (2) Odnětím svobody na šest měsíců až dvě léta bude pachatel potrestán,
- a) má-li čin uvedený v odstavci 1 zvláště těžký následek, nebo
 - b) je-li tu jiná zvláště přitěžující okolnost.
- (3) Odnětím svobody na dvě až deset let bude pachatel potrestán, dopustí-li se činu uvedeného v odstavci 1 za bojové situace.
- (4) Smrtí bude pachatel potrestán, jestliže se dopustí činu uvedeného v odstavci 1 za bojové situace jako velitel a čin má zvláště těžký následek.

Zběhnutí.

§ 273

- (1) Kdo se svémocně vzdaluje (§ 306)
- a) v úmyslu trvale se vyhnout vojenské službě,
 - b) po dobu delší než čtrnáct dní, nebo

c) po dobu delší než šest dní v době zvýšeného výkonu služebních úkolů, zejména při závěrečném cvičení, soustředění, vojenské výpomoci nebo podobných příležitostech, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.

(2) Odnětím svobody na dvě až deset let bude pachatel potrestán,

a) zběhne-li nejméně s dvěma vojenskými osobami nebo jako vojenská osoba z povolání,

b) zběhne-li, opominuv důležitý služební úkon,

c) byl-li pro zběhnutí již trestán, nebo

d) je-li tu jiná zvláště přitěžující okolnost.

(3) Odnětím svobody na pět až dvacet let a propadnutím jmění bude pachatel potrestán, zběhne-li do ciziny.

§ 274

Kdo se za války nebo za bojové situace svémocně vzdaluje (§ 306)

a) v úmyslu trvale se vyhnout vojenské službě, nebo

b) po dobu delší než dva dny,

bude potrestán smrtí a propadnutím jmění.

Oddíl druhý

Trestné činy proti vojenské podřízenosti a vojenské cti

§ 276

Vzpoura.

(1) Kdo se zúčastní vzepření skupiny podřízených představenému, jeho rozkazu, služebnímu nařízení nebo vojenským povinností, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.

(2) Odnětím svobody na pět až dvacet let bude pachatel potrestán, a) je-li při činu uvedeném v odstavci 1 užito násilí, b) je-li nutno k potlačení takového činu použít mimořádné moci, nebo c) jestliže takový čin může mít nebo má těžký následek.

(3) Je-li čin uvedený v odstavci 1 spáchán za bojové situace nebo je-li při takovém činu spáchaném za války některá z okolností uvedených v odstavci 2, budou osnovatelé a hlavní účastníci potrestáni smrtí a ostatní pachatelé odnětím svobody na deset až pětadvacet let.

§ 279

Zprotivení.

(1) Kdo klade odpor vojenské osobě, která plní služební povinnost, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.

(2) Odnětím svobody na jeden rok až deset let bude pachatel potrestán, a) dopustí-li se činu uvedeného v odstavci 1 se zbraní nebo násilím, b) dopustí-li se takového činu nejméně s dvěma osobami, c) ublížil takovým činem napadenému na zdraví, nebo d) je-li tu jiná zvláště přitěžující okolnost.

(3) Smrtí bude pachatel potrestán, a) má-li čin uvedený v odstavci 1 za následek smrt, nebo b) jestliže se dopustí takového činu za bojové situace a je tu některá z okolností uvedených v odstavci 2.

Oddíl třetí

Trestné činy proti povinnostem strážní a dozorčí služby

§ 285

Porušení povinnosti strážní služby.

(1) Kdo ve strážní službě poruší, byť i z nedbalosti, pravidla řádu této služby nebo zvláštní nařízení podle něho vydaná, bude potrestán odnětím svobody až na šest měsíců.

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let bude pachatel potrestán, ohrozí-li činem uvedeným v odstavci 1 účel strážní služby.

(3) Odnětím svobody na dvě až deset let bude pachatel potrestán, a) jestliže čin uvedený v odstavci 1 může mít nebo má zvláště těžký následek, b) týká-li se takový čin zvláště důležitého strážního úkolu, zejména jde-li o stráž, která má důležitý státní nebo vojenský význam, nebo c) je-li tu jiná zvláště přitěžující okolnost.

(4) Odnětím svobody na doživotí nebo smrtí bude pachatel potrestán, jestliže se dopustí činu uvedeného v odstavci 1 za bojové situace a čin má zvláště těžký následek.

Oddíl pátý

Trestné činy ohrožující bojeschopnost

Ohrožení věcných prostředků

§ 293

(1) Kdo ohrozí, byť i z nedbalosti, pohotovost části vojska nebo jiného ozbrojeného sboru tím, že poruší jemu uloženou nebo z povahy jeho služby vyplývající povinnost pečovat a) o zásobování potravinami, oděvem, jinými náležitostmi nebo válečným materiálem, b) o uschování takových předmětů v upotřebitelném stavu nebo o to, aby byly včas dodány na určité místo, nebo c) o řádné a včasné provedení jakýchkoli nutných zabezpečovacích prací, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.

(2) Smrtí bude pachatel potrestán, jestliže se dopustí činu uvedeného v odstavci 1 za bojové situace a čin má zvláště těžký následek.

Ohrožení bojového ducha

§ 294

(1) Kdo nejméně před dvěma vojenskými osobami svými výroky nebo jinak popuzuje proti službě nebo představenému, nebo kdo mezi vojenskými osobami šíří malomyslnost nebo jinak podrývá jejich bojeschopnost, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.

(2) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, a) má-li čin uvedený v odstavci 1 za následek odepření poslušnosti, nebo b) je-li tu jiný zvláště přitěžující okolnost.

(3) Smrtí bude pachatel potrestán, jestliže se dopustí činu uvedeného v odstavci 1 za bojové situace a čin má zvláště těžký následek. § 295 Kdo za boje a) svémocně opustí bojiště, b) vzdá se do zajetí, c)

odepře používat zbraně, nebo d) vybízí druhy k útěku nebo k svémocnému opuštění bojiště, bude potrestán smrtí a propadnutím jmění.

§ 296

(1) Kdo za bojové situace a) svémocně opustí svůj útvar nebo místo mu určené nebo se ukrývá, nebo b) odhodí, opustí, vydá zkáze nebo jinak učiní neupotřebitelnými zbraň nebo jiný válečný materiál, bude potrestán odnětím svobody na pět až dvacet let.

(2) Smrtí bude pachatel potrestán, a) má-li čin uvedený v odstavci 1 zvláště těžký následek, nebo b) je-li tu jiná zvláště přitěžující okolnost.

Oddíl šestý Trestné činy proti válečným zvyklostem

§ 299

Násilí proti obyvatelstvu.

(1) Kdo v prostoru válečných operací loupí, svévolně ničí majetek nebo se dopustí jiného násilného jednání proti obyvatelstvu anebo mu pod záminkou válečné potřeby odnímá majetek, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až pět let.

(2) Odnětím svobody na tři až deset let bude pachatel potrestán, dopustí-li činu uvedeného v odstavci 1 jako člen ozbrojené tlupy.

(3) Smrtí bude pachatel potrestán, a) má-li čin uvedený v odstavci 1 za následek hrozivou tíseň mnoha lidí, nebo b) je-li tu jiná zvláště přitěžující okolnost.

Příloha č.

8

Zákon č. 86/1950 Sb. ve znění novely č. 63/1956 Sb. (vybrané paragrafy)
Zákon ze dne 19. prosince 1956.

Čl. II

Kde se ve zvláštní části trestního zákona stanoví trest smrti jako trest jediný, stanoví se vedle něho též trest odnětí svobody na pětadvacet let.

**"§ 80a
Teror.**

(1) Kdo v úmyslu odstrašit někoho od aktivní účasti na budování lidově demokratické republiky nebo mu takovou činnost znemožnit, ublíží někomu na zdraví nebo způsobí citelnou škodu na majetku nebo jinou těžkou újmu anebo se o to pokusí, bude potrestán odnětím svobody na tři až deset let.

(2) Odnětím svobody na pět až dvacet let bude pachatel potrestán,

a) dopustí-li se činu uvedeného v odstavci 1 jako člen spolčení,

b) je-li takovým činem způsobena rozsáhlá škoda na majetku,

c) dopustí-li se takového činu v úmyslu způsobit těžkou újmu na zdraví,

d) má-li takový čin za následek těžkou újmu na zdraví, nebo

e) je-li tu jiná zvláště přitěžující okolnost.

(3) Odnětím svobody na pětadvacet let nebo smrtí bude pachatel potrestán,

a) dopustí-li se činu uvedeného v odstavci 1 v úmyslu způsobit smrt, nebo

b) je-li takovým činem ohrožen život mnoha lidí nebo má-li takový čin za následek smrt.

(4) Kdo se k činu uvedenému v odstavci 1 nebo 2 s někým spolčí, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let; kdo se s někým spolčí k činu uvedenému v odstavci 3, bude potrestán odnětím svobody na tři až deset let.

(5) Kdo někomu v úmyslu odstrašit jej od aktivní účasti na budování lidově demokratické republiky nebo mu takovou činnost znemožnit vyhrožuje, že jemu nebo osobě blízké způsobí smrt, ublížení na zdraví, citelnou škodu na majetku nebo jinou těžkou újmu, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až pět let."

**"§ 84
Záškodnictví.**

(1) Kdo z nepřátelství k lidově demokratickému řádu zničí, poškodí nebo učiní neupotřebitelným majetek, který je v socialistickém vlastnictví, v úmyslu mařit nebo ztěžovat

a) provoz nebo rozvoj národního podniku, lidového družstva nebo jiné organizace socialistického sektoru, nebo

b) provoz důležitého obecně prospěšného zařízení, bude potrestán odnětím svobody na pět až dvacet let.

(2) Odnětím svobody na pětadvacet let nebo smrtí bude pachatel potrestán,

a) je-li činem uvedeným v odstavci 1 zmařeno nebo značnou měrou ztíženo provádění nebo plnění státního plánu rozvoje národního hospodářství ve zvláště důležitém úseku,

b) jsou-li takovým činem značnou měrou ohroženy důležité zájmy obrany vlasti,

c) je-li takovým činem ohrožen život mnoha lidí nebo má-li takový čin za následek smrt, nebo

d) je-li tu jiná zvláště přitěžující okolnost.

(3) Kdo se k činu uvedenému v odstavci 1 nebo 2 s někým spolčí, bude potrestán odnětím svobody na tři až deset let."

8. § 85 včetně nadpisu zní:

**"§ 85
Sabotáž.**

(1) Kdo z nepřátelství k lidově demokratickému řádu nesplní nebo poruší povinnost svého povolání, zaměstnání nebo své služby anebo plnění takové povinnosti obchází nebo se dopustí jiného jednání v úmyslu

a) mařit nebo ztěžovat provádění nebo plnění státního plánu rozvoje národního hospodářství v některém úseku, nebo

b) způsobit vážnou poruchu v činnosti úřadu nebo jiného veřejného orgánu, národního podniku, lidového družstva nebo jiné organizace socialistického sektoru, bude potrestán odnětím svobody na tři až deset let.

(2) Odnětím svobody na deset až dvacet let bude pachatel potrestán,

a) je-li činem uvedeným v odstavci 1 značnou měrou ztíženo provádění nebo plnění státního plánu rozvoje národního hospodářství ve zvláště důležitém úseku,

b) je-li v činnosti úřadu nebo jiného veřejného orgánu, národního podniku, lidového družstva nebo jiné organizace socialistického sektoru skutečně způsobena vážná porucha, nebo

c) je-li tu jiná zvláště přitěžující okolnost.

(3) Odnětím svobody na pětadvacet let nebo smrtí bude pachatel potrestán,

a) jsou-li činem uvedeným v odstavci 1 značnou měrou ohroženy důležité zájmy obrany vlasti,

b) je-li takovým činem zmařeno provádění nebo plnění státního plánu rozvoje národního hospodářství ve zvláště důležitém úseku, nebo

c) je-li takovým činem ohrožen život mnoha lidí nebo má-li takový čin za následek smrt."

9. V § 86 odst. 1 na konci se škrtnou slova "nebo na doživotí".

§ 86 odst. 2 a 3 zní:

"(2) Odnětím svobody na pětadvacet let nebo smrtí bude pachatel potrestán,

- a) dopustí-li se činu uvedeného v odstavci 1 za zvýšeného ohrožení vlasti,
- b) dopustí-li se takového činu jako člen organizace, jejímž účelem je vyzvídat státní tajemství,
- c) týká-li se takový čin státního tajemství zvláště důležitého,
- d) dopustí-li se takového činu způsobem zvláště nebezpečným, ve značném rozsahu nebo výdělečně anebo páchá-li takový čin po delší dobu,
- e) vyzradí-li státní tajemství, jehož uchování mu bylo výslovně uloženo nebo které již podle svého postavení je povinen uchovávat,
- f) je-li tu jiná zvláště přitěžující okolnost.

(3) Kdo

- a) k činu uvedenému v odstavci 1 nebo 2 s někým se spolčí,
- b) pro takový čin vejde ve styk s cizí mocí nebo s cizím činitelem, nebo
- c) vejde ve styk s organizací, jejímž účelem je vyzvídat státní tajemství, v úmyslu podporovat její snahy, bude potrestán odnětím svobody na pět až patnáct let."

57. § 278 zní:

"(1) Kdo odepře provést nebo, byť i z nedbalosti, neprovede rozkaz náčelníka, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.

(2) Odnětím svobody na jeden rok až deset let bude pachatel potrestán,

- a) jestliže čin uvedený v odstavci 1 má zvláště těžký následek, nebo
- b) je-li tu jiná zvláště přitěžující okolnost.

(3) Odnětím svobody na pětadvacet let nebo smrtí bude pachatel potrestán, jestliže se úmyslně dopustí činu uvedeného v odstavci 1

- a) za bojové situace, nebo
- b) za války a je tu některá z okolností uvedených v odstavci 2."

60. § 285 zní:

"(1) Kdo ve strážní nebo jiné obdobné službě poruší, byť i z nedbalosti, pravidla řádu této služby nebo zvláštní nařízení podle něho vydaná, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.

(2) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán,

- a) jestliže se dopustí činu uvedeného v odstavci 1 při výkonu strážní služby, která má zvláště důležitý státní, hospodářský nebo vojenský význam, a ohrozí tím účel této služby,
- b) byl-li takovým činem způsoben škodlivý následek, k jehož odvrácení směřoval výkon strážní nebo jiné obdobné služby, nebo
- c) je-li tu jiná zvláště přitěžující okolnost.

(3) Odnětím svobody na pětadvacet let nebo smrtí bude pachatel potrestán, jestliže se úmyslně dopustí činu uvedeného v odstavci 1 za války nebo za bojové situace a je tu některá z okolností uvedených v odstavci 2."

"§ 288a

(1) Příslušník velitelského sboru, který poruší povinnosti vyplývající z jeho velitelské funkce v úmyslu způsobit jinému škodu nebo opatřit sobě nebo někomu jinému neoprávněný prospěch, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let bude pachatel potrestán,

- a) jestliže se dopustí činu uvedeného v odstavci 1 a čin má za následek ohrožení bojeschopnosti nebo pohotovosti útvaru, nesplnění důležitého úkolu, ohrožení svěřeného materiálu, nebo jiný těžký následek, nebo
- b) dopouští-li se takového činu soustavně.

(3) Odnětím svobody na dvě až deset let bude pachatel potrestán, dopustí-li se činu uvedeného v odstavci 1 za války nebo za bojové situace a je tu některá z okolností uvedených v odstavci 2.

(4) Odnětím svobody na pětadvacet let nebo smrtí bude pachatel potrestán, dopustí-li se činu uvedeného v odstavci 1 za války nebo za bojové situace a čin má zvláště těžký následek."

Příloha č.

9

Výkon trestu smrti.

§ 335

(1) Nabyli-li rozsudek, jímž byl uložen trest smrti, právní moci, předloží předseda senátu soudu, který ve věci rozhodoval v první stolici, neprodleně spisy nejvyššímu soudu.

(2) V případě uvedeném v odstavci 1 přezkoumá nejvyšší soud zákonnost rozsudku a řízení jemu předcházejícího, a shledá-li, že došlo k takovému porušení zákona, jež by mohlo mít vliv na uložení trestu smrti, postupuje, jako by byla podána stížnost pro porušení zákona; jinak předloží spisy ministerstvu spravedlnosti.

§ 336

Trest smrti smí být vykonán teprve tehdy, jestliže ministerstvo spravedlnosti soudu sdělí, že rozsudek po přezkoumání nejvyšším soudem zůstal nedotčen

a že nebyla podána žádost za milost, po případě, že žádost za milost byla zamítnuta.

§ 337

(1) Nepřekáží-li již nic výkonu trestu smrti, oznámí soudce bezprostředně před výkonem trestu odsouzenému, že trest bude vykonán, a přečte mu rozsudek bez odůvodnění a zamítavé rozhodnutí o žádost za milost, byla-li podána.

(2) Na těhotné ženě se trest smrti vykonat nesmí.

§ 338

(1) Výkonu trestu smrti musí být přítomni soudce, prokurátor, náčelník vězeňského ústavu a lékař.

(2) O výkonu trestu smrti sepiše přítomný soudce protokol, který musí obsahovat též údaje o tom, kdy podle zjištění lékaře nastala smrt. Protokol podepíše osoby uvedené v odstavci 1.

**Příloha č.
10**

Zákon č. 140/1961 Sb. (trestní zákon)¹ (vybrané paragrafy)

Zákon ze dne 29. listopadu 1961.

Novelizace zákony č. 120/1962 Sb., 53/1963 Sb., 56/1965 Sb., 81/1966 Sb., 148/1969 Sb., 45/1973 Sb., 43/1980 Sb., 10/1989 Sb., 159/1989 Sb. (část), 159/1989 Sb., 47/1990 Sb., 84/1990 Sb.

Část první

Hlava čtvrtá Tresty

Oddíl první

Společná ustanovení o trestech

§ 29

Výjimečný trest

(1) Trest smrti může soud uložit jen za trestný čin, u něhož to tento zákon ve zvláštní části dovoluje, a to pouze za podmínky, že stupeň nebezpečnosti takového trestného činu pro společnost je vzhledem k zvlášť zavrženíhodnému způsobu provedení činu nebo k zvlášť zavrženíhodné pohnutce nebo k zvlášť těžkému a těžko napravitelnému následku mimořádně vysoký a a) uložení trestu vyžaduje účinná ochrana společnosti, nebo b) není naděje, že by pachatele bylo možno napravit trestem odnětí svobody do patnácti let.

(2) Vojákovi, který takový trestný čin spáchal za branné pohotovosti státu nebo za bojové situace, může soud uložit trest smrti také za podmínky, že takovým trestným činem byly zmařeny nebo podstatně ohroženy bojové akce nebo zvýšenou měrou ohrožena kázeň nebo pořádek v ozbrojených silách nebo v ozbrojeném sboru.

(3) Místo trestu smrti může soud uložit trest odnětí svobody nad patnáct až do dvaceti pěti let, jestliže považuje takový trest ke splnění účelu trestu za dostatečný.

(4) Trest smrti nelze uložit těhotné ženě ani osobě, která v době, kdy spáchala trestný čin, nepřekročila osmnáctý rok svého věku.

§ 30

(1) V uloženém trestu smrti je zahrnuta ztráta čestných titulů a vyznamenání a ztráta vojenské hodnosti.

(2) Vedle trestu smrti lze uložit pouze trest propadnutí majetku.

(3) Trest smrti se vykoná oběšením, za branné pohotovosti státu může být vykonán zastřelením.

Část druhá

Hlava čtvrtá

Trestné činy obecně nebezpečné

Obecné ohrožení

§ 179

(1) Kdo úmyslně vydá lidi v nebezpečí smrti nebo těžké újmy na zdraví nebo cizí majetek v nebezpečí škody velkého rozsahu tím, že způsobí požár nebo povodeň nebo škodlivý účinek výbušin, plynu, elektřiny nebo jiných podobně nebezpečných látek nebo sil nebo se dopustí jiného podobného nebezpečného jednání (obecné nebezpečí), nebo kdo obecné nebezpečí zvýší anebo ztíží jeho odvrácení nebo zmírnění, bude potrestán odnětím svobody na tři léta až osm let.

(2) Odnětím svobody na osm až patnáct let bude pachatel potrestán, a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny, b) spáchá-li takový čin opětovně v krátké době, nebo c) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví více osob, škodu velkého rozsahu nebo jiný zvlášť závažný následek.

(3) Odnětím svobody na dvanáct až patnáct let nebo trestem smrti bude pachatel potrestán, a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt, nebo b) spáchá-li takový čin za branné pohotovosti státu.

Hlava sedmá

Trestné činy proti životu a zdraví

§ 219

Vražda

Kdo jiného úmyslně usmrtí, bude potrestán odnětím svobody na deset až patnáct let nebo trestem smrti.

Hlava dvanáctá

Trestní činy vojenské

§ 275

Zprotivění a donucení

k porušení vojenské povinnosti

(1) Kdo klade odpor vojáku, který plní vojenské povinnosti, nebo jej donutí k porušení vojenské povinnosti, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až sedm let bude pachatel potrestán a) spáchá-li čin uvedený v od-

¹ Zákon účinný od 1. 1. 1962. Uveden text před zrušením trestu smrti.

stavci 1 se skupinou osob, b) spáchá-li takový čin se zbraní, c) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví nebo jiný zvlášť závažný následek, nebo d) spáchá-li takový čin za bojové situace.

(3) Odnětím svobody na pět až patnáct let nebo trestem smrti bude pachatel potrestán, a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt, nebo b) spáchá-li čin uvedený v odstavci 2 písm. a) nebo c) za branné pohotovosti státu nebo za bojové situace.

§ 282

Zběhnutí

(1) Kdo se svémocně vzdaluje v úmyslu vyhnout se vojenské službě, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až pět let.

(2) Odnětím svobody na pět až patnáct let nebo trestem smrti bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 za branné pohotovosti státu.

§ 283

Zběhnutí do ciziny

(1) Kdo se svémocně vzdaluje do ciziny v úmyslu vyhnout se vojenské službě, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až sedm let nebo propadnutím majetku.

(2) Odnětím svobody na pět až deset let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán, a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako voják z povolání, b) jestliže takový čin zorganizuje, nebo c) spáchá-li takový čin, ačkoli mu bylo zvlášť uloženo uchování státního tajemství.

(3) Odnětím svobody na deset až patnáct let nebo trestem smrti, popřípadě vedle těchto trestů též propadnutím majetku bude pachatel potrestán, a) zmocní-li se za účelem spáchání nebo při páchání činu uvedeného v odstavci 1 vzdušného dopravního prostředku nebo prostředku bojové techniky anebo užije-li neoprávněně takového prostředku, který mu byl svěřen, nebo b) spáchá-li takový čin za branné pohotovosti státu.

§ 287

Porušování povinností služby při obraně vzdušného prostoru

(1) Kdo poruší, byť i z nedbalosti, pravidla služby na radiotechnických hláskách, v hotovostních jednotkách nebo jiných zařízeních určených k zajištění bezpečnosti vzdušného prostoru, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.

(2) Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 zvlášť závažný následek.

(3) Odnětím svobody na deset až patnáct let nebo trestem smrti bude pachatel potrestán, jestliže čin uvedený v odstavci 1 spáchá za branné pohotovosti státu a způsobí jím zvlášť závažný následek.

§ 288

Ohrožování politického a morálního stavu jednotky

(1) Kdo popuzuje vojáky proti vojenské službě nebo proti nadřízenému, kdo šíří malomyslnost, nebo kdo jinak soustavně rozvrací kázeň, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.

(2) Odnětím svobody na pět až patnáct let nebo trestem smrti bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 za bojové situace.

§ 289

Zbabělost před nepřítelem

Kdo se za bojové situace ze zbabělosti nebo malomyslnosti vzdá do zajetí, bude potrestán odnětím svobody na deset až patnáct let nebo trestem smrti.

§ 290

Nesplnění bojového úkolu

(1) Kdo se bez dovození vzdálí za bojové situace, bude potrestán odnětím svobody na tři léta až patnáct let nebo trestem smrti.

(2) Kdo se za bojové situace vyhýbá povinnosti splnit bojový úkol nebo odepře použití zbraně, bude potrestán odnětím svobody na deset až patnáct let nebo trestem smrti.

§ 291

Opuštění bojových prostředků

(1) Kdo za bojové situace odhodí, opustí nebo učíní neupotřebitelnou zbraň nebo jiný válečný materiál, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až sedm let.

(2) Odnětím svobody na pět až patnáct let nebo trestem smrti bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 zvlášť závažný následek.

§ 292

Vydání bojových prostředků nepříteli

Velitel, který, aniž to bylo vyvoláno bojovou situací, nepříteli vydá, byť i z nedbalosti, vojenské síly nebo ponechá mu opevnění, bojovou techniku nebo jiné bojové prostředky, bude potrestán, nejednal-li v úmyslu podporovat nepřítele, odnětím svobody na tři léta až patnáct let nebo trestem smrti.

Příloha č.

11

Zákon č. 141/1961 Sb. (trestní řád)¹

Zákon ze dne 29. listopadu 1961 o trestním řízení soudním.

Novelizace zákony č. 57/1965 Sb., 59/1965 Sb., 173/1968 Sb., 58/1969 Sb., 149/1969 Sb., 156/1969 Sb., 48/1973 Sb., 29/1978 Sb., 43/1980 Sb., 159/1989 Sb., 50/1990 Sb., 53/1990 Sb., 81/1990 Sb., 101/1990 Sb.

Hlava dvacátá ODDÍL PRVNÍ

Výkon trestu smrti

§ 316

(1) Nabyli-li rozsudek, jímž byl uložen trest smrti, právní moci, předloží předseda senátu soudu, který ve věci rozhodoval v prvním stupni, neprodleně spisy Nejvyššímu soudu Československé socialistické republiky.

(2) Nejvyšší soud Československé socialistické republiky přezkoumá zákonnost rozsudku a řízení mu předcházejícího, a shledá-li, že došlo k takovému porušení zákona, jež mohlo mít vliv na uložení trestu smrti, postupuje, jako by byla podána stížnost pro porušení zákona.

§ 317

Trest smrti smí být vykonán teprve tehdy, zůstal-li rozsudek po přezkoumání Nejvyšším soudem Čes-

koslovenské socialistické republiky nedotčen a soudu bylo sděleno, že nebyla podána žádost o milost, popřípadě že žádost o milost byla zamítnuta.

§ 318

(1) Nepřekáží-li již nic výkonu trestu smrti, oznámí soudce bezprostředně před výkonem trestu odsouzenému, že trest bude vykonán, a přečte mu rozsudek, avšak bez odůvodnění, a zamítavé rozhodnutí o žádosti o milost, byla-li podána.

(2) Na těhotné ženě se trest smrti vykonat nesmí.

§ 319

(1) Výkonu trestu smrti musí být přítomni soudce, prokurátor, náčelník nápravného zařízení a lékař.

(2) O výkonu trestu smrti sepíše přítomný soudce protokol, který musí obsahovat též údaje o tom, kdy podle zjištění lékaře nastala smrt. Protokol podpisí osoby uvedené v odstavci 1.

¹ Trestní řád účinný od 1. 1. 1962. Uveden poslední stav textu před zrušením trestu smrti (k 30. 6. 1990).

Příloha č.

12

Zákon č. 175/1990 Sb.¹ (výňatek)
Zákon ze dne 2. května 1990.

Čl. I

Trestní zákon č. 140/1961 Sb., ve znění zákonů č. 120/1962 Sb., č. 53/1963 Sb., č. 56/1965 Sb., č. 81/1966 Sb., č. 148/1969 Sb., č. 45/1973 Sb., č. 43/1980 Sb., č. 159/1989 Sb., č. 47/1990 Sb. a č. 84/1990 Sb. se mění a doplňuje takto: A. Změny obecné části:
[...]

12. § 29 včetně nadpisu zní:

„§ 29

Výjimečný trest.

(1) Výjimečným trestem se rozumí jednak trest odnětí svobody nad patnáct až do dvaceti pěti let, jednak trest odnětí svobody na doživotí. Výjimečný trest může být uložen jen za trestný čin, u něhož to tento zákon ve zvláštní části dovoluje.

(2) Trest odnětí svobody nad patnáct až do dvaceti pěti let může soud uložit pouze tehdy, jestliže stupeň nebezpečnosti trestného činu pro společnost je

velmi vysoký a možnost nápravy pachatele je obzvláště ztížena.

(3) Trest odnětí svobody na doživotí může soud uložit pouze pachateli, který spáchal trestný čin vraždy podle § 219 odst. 2, nebo který při trestném činu vlastizrady (§ 91), teroru podle § 93 nebo § 93a odst. 3, obecného ohrožení podle § 179 odst. 3 nebo genocida (§ 259) zavinil smrt jiného úmyslně, a to za podmínek, že

a) stupeň nebezpečnosti takového trestného činu pro společnost je mimořádně vysoký vzhledem k zvlášť zavrženíhodnému způsobu provedení činu nebo k zvlášť zavrženíhodné pohnutce nebo k zvlášť těžkému a těžko napravitelnému následku,

b) uložení takového trestu vyžaduje účinná ochrana společnosti a

c) není naděje, že by pachatele bylo možno napravit trestem odnětí svobody nad patnáct až do dvaceti pěti let.“

Ustanovení § 30 se vypouští.

¹ Novelizace trestního řádu účinná od 1. 7. 1990.

Příloha č. 13

Celkový stav k březnu 2001:	
Státy, které zrušily zcela trest smrti	75
Státy, které zrušily trest smrti pro „obvyklé zločiny“	13
Státy, které trest smrti formálně nezrušily, ale v praxi jej nevykonávají	20
Celkem	108
Státy, které dosud trest smrti zachovávají	87

Tabulka 1 Země, které zrušily zcela trest smrti			
Země	<i>Datum zrušení trestu smrti</i>	<i>Datum zrušení pro „obvyklé zločiny“</i>	<i>Datum poslední popravy</i>
ANDORRA	1990		1943
ANGOLA	1992		
AUSTRÁLIE	1985	1984	1967
ÁZERBAJDŽÁN	1998		1993
BELGIE	1996		1950
ČESKÁ REPUBLIKA	1990		1989
DÁNSKO	1978	1933	1950
DOMINIKÁNSKÁ REPUBLIKA	1966		
DŽIBUTI			
EKVADOR	1906		
ESTONSKO	1998		1991
FINSKO	1972	1949	1944
FRANCIE	1981		1977
GRUZIE	1997		1994 (K)
GUINEA-BISSAU	1993		1986 (K)
HAITI	1987		1972 (K)
HONDURAS	1956		1940
HONG-KONG	1993		
CHORVATSKO	1990		
IRSKO	1990		1954
ISLAND	1928		1830
ITÁLIE	1994	1947	1947

JIHOAFRICKÁ REPUBLIKA		1995	1991
KAMBODŽA	1989		1950
KAPVERDY	1981		
KIRIBATI			(I)
KOLUMBIE	1910		1909
KOSTARIKA	1877		
LICHTEJNŠTENSKO	1987		1785
LUCEMBURSKO	1979		1949
MAĎARSKO	1990		1988
MAREDONIE			
MALTA	2000	1971	1943
MARSHALLOVY OSTROVY			(I)
MAURICIUS	1985		1987
MIKRONÉSIE			(I)
MOLDAVSKO	1995		
MONAKO	1962		1947
MOSAMBIK	1990		1986
NAMIBIE	1990		1988 (K)
NEMECKO (NDR)	1987		
(SRN)	1949		
NEPÁL	1997	1990	1979
NIKARAGUA	1979		1930
NIZOZEMSKO	1982	1870	1952
NORSKO	1979	1903	1948
NOVÝ ZÉLAND	1989	1961	1957
PALAU			
PANAMA			1903 (K)
PARAGUAY	1992		1928
POBŘEŽÍ SLONOVINY	2000		
POLSKO	1997		1988
PORTUGALSKO	1976	1867	1849 (R)
RAKOUSKO	1968	1950	1950
RUMUNSKO	1989		1989
ŘECKO	1993		1972
SAN MARINO	1865	1848	1458 (K)
SEYCHELY		1976	(I)
SLOVENSKÁ REPUBLIKA	1990		
SLOVINSKO	1989		
SVATÝ TOMÁŠ A PRINCŮV OS.	1990		(I)
ŠALOMOUNOVY OSTROVY		1966	(I)
ŠPANĚLSKO	1995	1978	1975

ŠVÉDSKO	1072	1021	1910
ŠVÝCARSKO	1992	1942	1944
TURKMENISTÁN			
TUVALI	1000		(1)
UKRAJINA	1000		
URUGUAY	1907		
VANUATU	1981		
VATIKÁN	1969		
VELKÁ BRITÁNIE	1008	1073	1964
VENEZUELA	1863		
VÝCHODNÍ TIMOR	1999		
(K) = datum poslední známé popravy			
(1) = žádné popravy od získání nezávislosti			

Příloha č. 14

Tabulka 2
Státy, které zrušily trest smrti za „obvyklé trestné činy“

<i>Země</i>	<i>Datum zrušení pro „obvyklé trestné činy“</i>	<i>Datum poslední popravy</i>
ALBÁNIE	2000	
ARGENTINA	1984	
BOLÍVIE	1997	1974
BOSNA A HERCEGOVINA	1997	
BRAZÍLIE	1979	1855
COOKOVY OSTROVY		
FIDŽI	1979	1964
IZRAEL	1954	1962
KANADA	1976	1962
KYPR	1983	1962
LITVA	1999	
MEXIKO	1957	1937
PERU	1979	1979
SALVADOR	1983	1973 (K)

Příloha č. 15

Tabulka 3
Státy, jež formálně trest smrti nezrušily, v praxi jej však nepoužívají
 (nejméně v posl. deseti letech)

<i>Země</i>	<i>Datum poslední popravy</i>
ANGUILLA	
BERMUDY	1977
BIJÚTÁN	1964 (K)
BRUNEJ A DÁRUSALÁM	1957 (K)
BURKINA FASO	
FILIPÍNY	1976
GAMBIE	1981
GRENADA	1978
KONGO	1982
MADAGASKAR	1958 (K)
MALEDIVY	1952 (K)
MALI	1960
MONTSERRAT	
NAURU	(I)
NIGER	1976 (K)
PANENSKÉ OSTROVY	
PAPUA-NOVÁ GUINEA	1950
RWANDA	1982
SENEGAL	1967
SRÍ LANKA	1976
STŘEDOAFRICKÁ REPUBLIKA	1981
SURINAM	1982
TOGO	
TONGA	1982
TURECKO	1984
ZÁPADNÍ SAMOA	(I)

(K) = Datum poslední známé popravy
 (I) = Žádné popravy od získání nezávislosti

Tabulky se státy a jejich postoji k trestu smrti z knihy MONESTIER, M. Historie trestu smrti

Příloha č. 16

Krajské velitelství StB
Praha

(číslo úředního)

č. 4 - 45001/6146/49
5/2 - 0

v Praze

dne 27.9.1949.

Zápis o zatčení.

Dnešního dne o 16.30 hod. byl(a) zatčen(a) v Praze I., Bartolomějská 10
pro 231/48 Sb. 1852

Milada Horáková

(příjmení, jméno za svobodna a je) Králová

nar. 25.12.1901 v Praze okres dtto.

přijal do Běže nad Orlicí okres Hradec Králové stát český

stav vdaná národnost česká nábož. Českobratrské-evaog.

rodice Čeněk, matka roz. Anna Valíšková

manžel-ka, děti Jana 16 roků

poračnick (u mladistvých) polit. přísl. ve straně socialistické

povolání úřednice ÚNV vojenský poměr

bydliště Praha XVI., Zapova 3

Zatčení provedl 5/2

zatčeného prohlížel 5/2 v přítomnosti

Zatčený (á) má u sebe: Zlevněný lístek síťový na tramvaj č.12504, repatriantský průkaz č.108551.
osobní doklady (Malo, datum, úrad vyhotovení):

vlastní věci: jedna černá peněženka s obsahem 896.50 Kčs, slovy osmsetdevadesát šestkorun šel.50/100, jedno pouzdro ze žlutého kovu, jedna rtenka, jedna puďřenka, jedna peněženka z hnědé kůže, svazek klíčů, 2 hřebeny, jedna lžice na boty, jedno sroátko, jedno pouzdro s plátcem perem, krabička léku zn.Polyglandin, odběrní list na textil a obuv č.307313, jeden kapesní nůž s pouzdem, lístky do závodní kuchyně na oběd, žluté kabátě, jedny bílé rukavice, dvě prstýnky, brýle,
doděčné věci: hodinky zn. neznámé čísla 679499, různé písemnosti, kvitance na 3060,-Kčs, slovy třítisícšedesátkoreun.

Kontrolní otisky prstů (palec a ukazováček pravé ruky)

Podpis:

1. Zpráva o zatčení Milady Horákové orgány Krajského velitelství StB v Praze 27. září 1949

Příloha č. 17

Čís. jedn. Or I/ VII 65/50.

Poradní protokol u státního soudu v Praze XIV, senát VII.
7. června 1950 a
dne 8. června 1950.

Prizvaní: V trestní věci

1. JUDr. T r u d á k
jako předseda proti Dr. Marii Horákové a spol.

2. plk. D. Matoušek

3. Dr. Bedrna

4. soudci z lůn :
Polenský a Ing. Doušek pro § 1 a 5 zák.č. 231/48 Sb.

5. jako předseda

Soudce z lůn -- ve vesměch

Dr. Karamzin
jako zpravodatel

Dne 7.6.1950 : Usnesení o přípuštění důkazních prostředků -
j e d n o h l a s n ě .

8. června 1950 : Výrok rozsudečný, usnesení o dobytosti
nákladů trestního řízení s usnesení o
dalším neprevídání přípuštěných dokazů
j e d n o h l a s n ě .

Rozsudek vypracuje předseda.

Zapisovatel :
Trest. list. č. 119. — (20. 6. 1950.)

předseda:
Státní soud v Praze — 1950

2. Usnesení Státního soudu v Praze o výši trestu z 8. června 1950

Příloha č. 18

10436/50

1950 Číslo ohledacího listu: Číslo pitvěvního protokolu:

Léčebný a ohledací list

1. Jméno osobní (křestní): Milada 2. Datum narození: 23.12.1901
(u ženám jména též jméno dřívější, u žen od hospodářských jedna oproti rodinné příslušné rodu svého)
 Jméno rodové (příjmení): Horáková roz. Králíková
(u ženám jména též jméno dřívější, u žen od hospodářských jedna oproti rodinné příslušné rodu svého)

3. Rodiště (obec): Praha XII (úlice, číslo) Vávrova ul.
(okres): Praha XII. (kraj, u cizinců stát)

4. Bydliště (obec): Praha XVI. (úlice, číslo) Zadosta č.3.
(okres): Praha XVI. (kraj, u cizinců stát)
(u zahraničních byvatelů zeměpisná)

5. Jméno osobní a rodové pozůstalého manžela: Ing. Horák Bohuslav roz.

6. Jméno osobní a rodové rodičů zemřelého: Král Janěk roz.
Králčová Anna roz. Velíšková

7. a) základní (hlavní) nemoc:	*Tuberkulóza	**Znak
b) komplikace, která vedla k smrti:		
c) bezprostřední příčina smrti: <u>poprava oběšením, smrt udušením</u>		<u>2 920</u> <u>2 921</u>

*) v příloze uvést nemoc od počátku do smrti.
 **) u mužů tuberkulóza označena Mezinárodní standardní klasifikací nemocí, ženám a dětem není přidělena.

V Praze dne 27. června 1950.

VĚZEŇSKÁ NEMOCNICE.
 Razítko a podpis lékaře (lékařského ošetřovatele) ovláštěného

8. Pohlaví: Ženské 9. Rodinný stav: vdaná

10. Státní příslušnost: ČSR 11. Národnost: česká 12. Náboj, vyznání: Českobosťanské
evangel.

13. Povolání a postavení v povolání	Druh povolání (výrobní odvětví)	Povolání v povolání (zemědělské, průmyslové, obchodní, umělecké a jiné)
a) zemědělské	<u>úřednice J.Ú.V.</u>	<u>úřednice</u>
b) živitel, jde-li o dítě	<u>Praha</u>	
c) manželka, jde-li o manželku, jež neměla vlastní povolání		
d) dřívější povolání, jde-li o osobu na odpočinku		
e) nejdřívejšího manžela, jde-li o vdovu, jež neměla vlastní povolání		

14. Kým, kde a od kdy byl zemědělským?

15. Kde nastalo úmrtí: na nádvoří vězecního Město úmrtí: Praha XIV, Záběhorská 258
(místo, v kterém byl zabit, do kterého byl převezen)

17. Datum úmrtí: 27. června 1950 v 5⁴⁵
(časová hodnota úmrtí)

18. U dětí: a) mrtvé narozených
 b) zemřelých do jednoho roku: donosené-nedonosené
 do 24 hod. po porodu: délka života v hod:
 do 14 let: byl-li rodně spolek oddání? ano — ne.

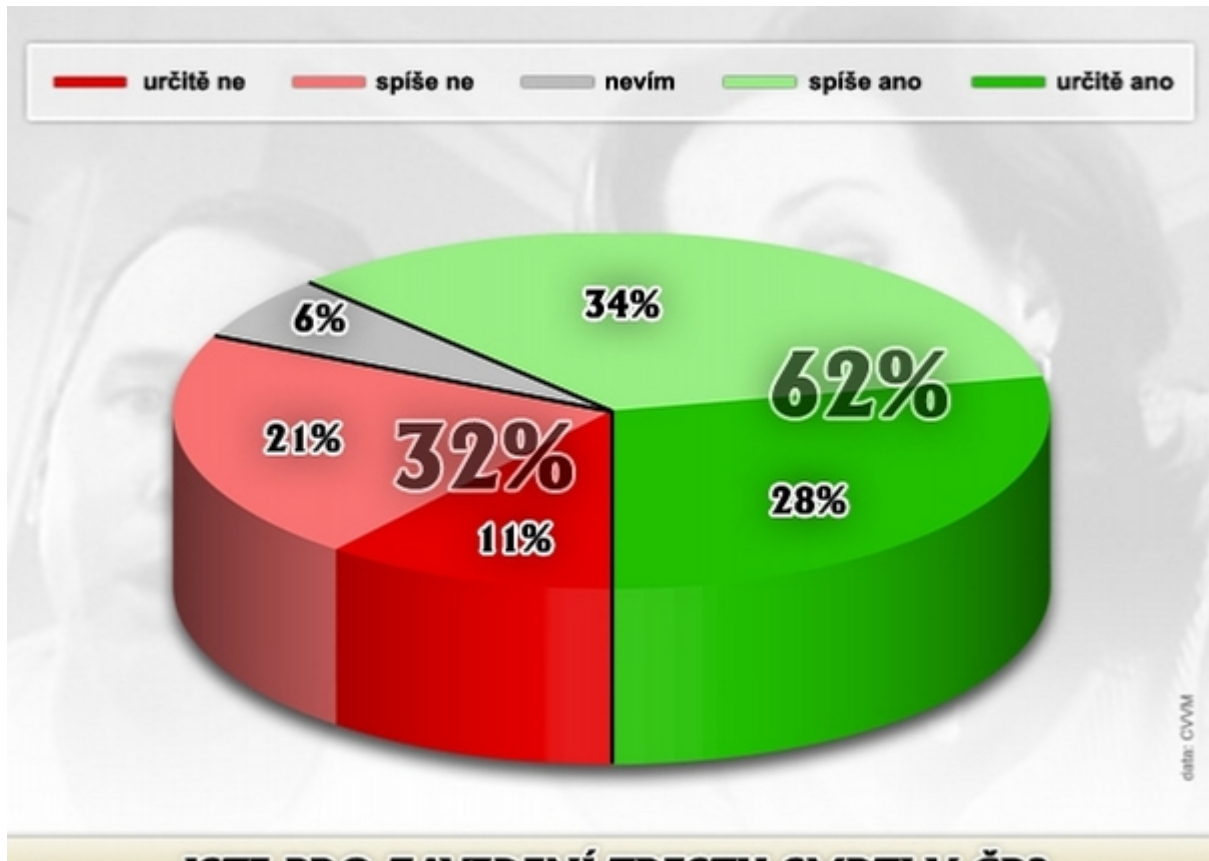
Při narození
 váha v gr.:
 délka v cm:

Má matka výdělečné povolání a jaké?

Číslo listu 424.
 Razítko lékařského ústavu

5. Ohledací list M. Horákové z 27. června 1950

Příloha č. 19

Průzkum veřejného mínění k trestu smrti uskutečněný CVVM v květnu 2008

Příloha č. 20

Postoj české veřejnosti k trestu smrti (v %)				
	1992	2002	2007	2008
pro	76	56	58	62
proti	13	23	28	32
neví	11	21	14	6

Tabulka vývoje postoje české veřejnosti k trestu smrti

